

● **Mitt tips** | 20 Lærer engelsk i paradiset ● **Aktuelt** | 24 Forsøksskole ville fylt 50
● **Portrettet** | 28 Lærer og værmelder ● **Gylne øyeblikk** | 33 Småbarnsrefleksjon

UTDANNING

16

6. OKTOBER 2017

utdanningsnytt.no

Alt på ett
brett

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad (perm.)
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Hans Skjong
Journalist
hs@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

16

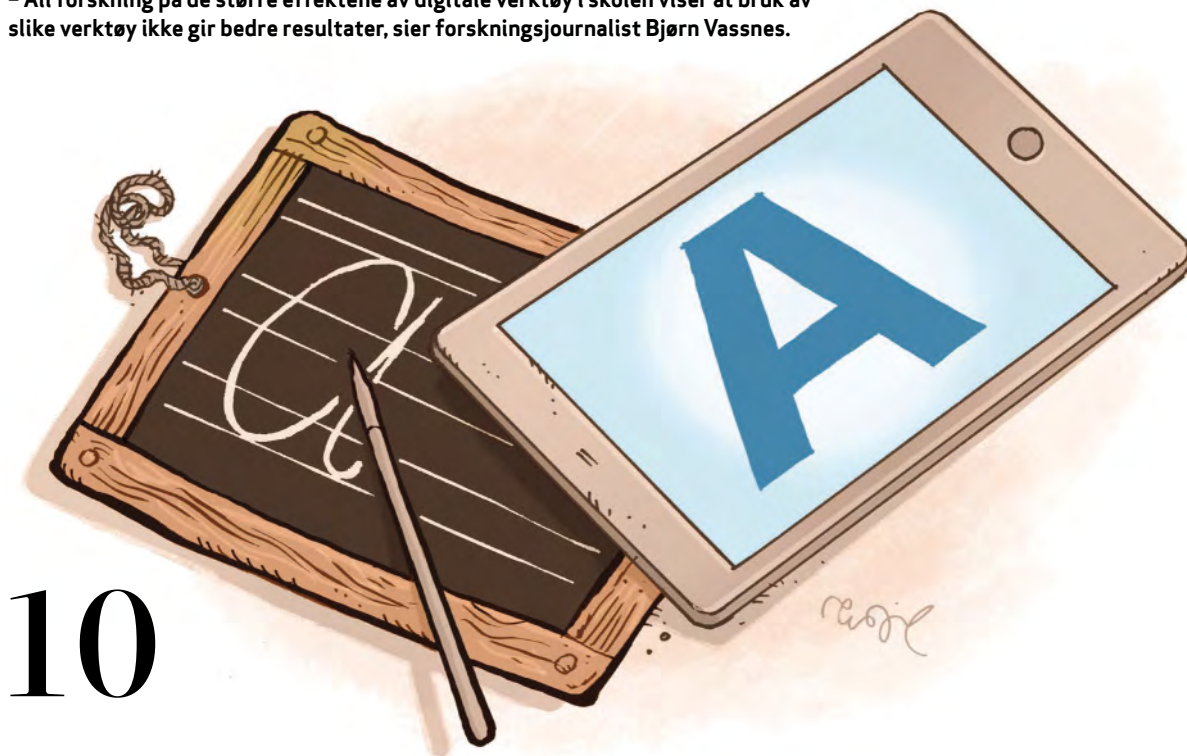
6. OKTOBER 2017

utdanningsnytt.no

Innhold

● Hovedsaken: IT-SATSING UNDER LUPEN

**Regjeringens nye digitale strategi for skolen får både ros og ris:
– All forskning på de større effektene av digitale verktøy i skolen viser at bruk av
slike verktøy ikke gir bedre resultater, sier forskningsjournalist Bjørn Vassnes.**

10

● Gyldne øyeblikk 33

Barn som reflekterer, forgyllet
Marie Jönssons hverdag.

Innhold

Aktuelt	4	På tavla	34
Aktuelt navn	8	Innspill	36
Hovedsaken	10	Debatt	40
Kort og godt	18	Kronikk	46
Ut i verden	19	Stilling/Kurs	50
Mitt tips	20	Kryssord	52
Reportasje	22	Minneord	54
Aktuelt	26	Lov og rett	55
Portrett	28	Fra forbundet	56
Friminutt	32		
Gylne øyeblikk	33		

● Mitt tips

Elevene til Jeanette
Junker Larsen hopper
et paradys som handler
om engelske pronomen.

20

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Inspirasjon fra rebellgymnas

I år ville Forsøksgymnaset i Oslo fylt 50 år. Utdanning har snakket med tidligere elever og en tidligere lærer og rektor om trekk ved denne forsøksskolen de gjerne ville sett mer av i dagens videregående skole.

Portrett

Å varsle været i TV2 er ikke ulikt det å undervise, mener Maiken Sørda Fosen.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2016: 163.911
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen. Mer informasjon: presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Regjeringen vil ha mer teknologi og koding i skolen, men IT-gründere og fremstående teknologer i USA sender sine barn til skoler der det ikke brukes IT-teknologi de første årene. Illustrasjon: Egil Nyhus

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Giske går fra utdanning til finans

Nestleder i Arbeiderpartiet, Trond Giske, har fått mye oppmerksomhet etter valget for drøye tre uker siden. Giske, som var utdanningsminister (som det het da) for 16 år siden, har senere vært både kulturminister og næringsminister. Etter nederlaget for de rødgrønne i 2013 har han vært leder i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget. Det var mange som trodde at han ville bli kunnskapsminister hvis det hadde blitt en ny rødgrønn regjering etter valget. Slik gikk det ikke. Giske har profilert seg tydelig som Arbeiderpartiets fremste talsperson på området, og vi vet at han likte seg godt det halvannet året han fikk som utdanningsminister i 2000 og 2001.

I et intervju med Utdanning like før årets valg sa Giske at «skole er et av de viktigste politikkområdene hvis vi ser inn i framtiden. Da holder det ikke at Arbeiderpartiet, som er landets største parti, bare har hatt ansvaret for utdanningsfeltet i 18 måneder de siste 20 årene.» I intervjuet trakk han fram hvor mye som var oppnådd gjennom barnehageforliket, og at han som saksordfører greide å få flertall for å satse 20 milliarder kroner på barnehagene. Nå ville Trond Giske jobbe for et tilsvarende bredt skolepolitisk forlik, både for å få penger til flere lærere og for å skape ro i skolen. – Det trengs ikke nye, store reformer nå, understreket Giske.

Etter valget har vi ikke hørt så mye om verken flere lærere, om tidlig innsats eller om økt rekruttering til læreryrket fra hans side. Vi har faktisk ikke registrert en eneste uttalelse om «et av de viktigste politikkområdene». Det har i stedet handlet mest om de fremste posisjonene i finanskomiteen på Stortinget hvor Marianne Marthinsen har representert Arbeiderpartiet de siste årene. Hun ønsket å fortsette, men i stedet blir det Trond Giske som overtar. Det har ført til flere reaksjoner i partiet, ikke minst blant kvinner. Den debatten skal vi ikke blande oss inn i.

Det som imidlertid blir viktig og spennende å følge med på i tiden som kommer, er hvordan den nye lederen i finanskomiteen vil følge opp det han sa i valgkampen og det han i ulike sammenhenger ga uttrykk for som utdanningspolitiker. 12. oktober legger regjeringen fram sitt forslag til statsbudsjett for 2018. Trond Giske vil få en meget sentral rolle i budsjettarbeidet i Stortinget fram mot jul. Han vil ha viktige støttespillere i de andre rødgrønne partiene, men også i Kristelig Folkeparti og i Venstre. Både elever, lærere og foresatte rundt om i landet forventer at det blir tatt et skikkelig tak for å sikre økt lærertetthet. Det må rett og slett få høyeste prioritet i ukene som kommer.

Knut Hovland

Ytringsfrihet

Mener ytringsfriheten i Oslo-skolene er blitt bedre

Rektor Terje Andersen ved Tøyen skole uttaler seg villig og ofte i riksmidlene. Det mener han det er viktig å fortsette med.

FOTO VEGARD VELLE, VÅRT OSLO

Lettere i dag

Tillitsvalgt Marianne Lange Krogh i Utdanningsforbundet Oslo er kontaktperson for grunnskolene.

– Er ditt inntrykk at rektorene i Oslo kan uttale seg fritt?

– Vi har ønsket å overvære skoleledermøtene, men det har vi ikke fått anledning til. Det skjer mye der som vi gjerne skulle hatt kjennskap til. Om de har full ytringsfrihet, vet jeg ikke, sier Krogh til Utdanning.

– Har den vanlige lærer ytringsfrihet?

– I dag er det lettere å få lærere og tillitsvalgte til å stille opp i media. Slik har det ikke alltid vært.

– Når endret det seg?

– De siste par årene har trenden vært at flere ønsker å uttale seg i aktuelle saker.

Jus

Vil ha erstatning etter elev-vold

Lærer Clemens Saers mener Oslo Handelsgymnasium ikke gjorde nok for å beskytte ham da han ble overfalt av en elev i klasserommet i 15. mai i 2014. Nå krever han millionerstatning av skolen. 13. september mottok Oslo kommune stevningen.

Eleven tok kvelertak på Clemens Saers og ble senere dømt til seks måneders fengsel for overfallet, skriver Dagsavisen. Saers har fått skader på stemmebåndet og post-traumatisk stressyndrom etter overfallet. Skaden er godkjent som yrkesskade. Saers mener det har vært kritikkverdige forhold og systemsvikt når det gjelder lærernes arbeidsmiljø og sikkerhet ved skolen, blant annet at skolen ikke opplyste ham om at denne eleven kunne være farlig.

Både rektorer og Utdanningsforbundets kontaktperson for grunnskolene i Oslo mener ytringsfriheten i Oslo-skolene er blitt bedre de siste årene.

TEKST Snorre Schjønberg og Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

En undersøkelse gjennomført av Oslo redaktørforening i 2013 viste at over 40 prosent av de skoleansatte opplevde at lojaliteten til arbeidsgiver utfordret deres ytringsfrihet.

Generalsekretær Arne Jensen i Redaktørforeningen sier at han ikke har fått signaler om at situasjonen har bedret seg.

– Vi hører stadig om redaksjoner som strever med å få offentlig ansatte enhetsledere til å snakke med mediene. Om det er spesielt for Oslo eller skolesektoren er jeg mer usikker på. Dette gjelder nok for mange kommuner, sier han.

Sier det de vil

Både rektoren ved Lysejordet skole i Oslo vest, Ellen Bergsland, og Terje Andersen ved Tøyen skole i øst, sier til Utdanning at de fritt kan uttale seg dersom de mener noe må fram ved deres skoler eller generelt i Oslo-skolene.

– Uttaler jeg meg til pressen, melder jeg fra til sjefen min, slik at han vet at det kommer en sak i media. Det synes

jeg er en ryddig praksis. Det ventet jeg at mine lærere også gjør, hvis de har snakket med media, sier Bergsland.

– Kan lærerne dine snakke med media uten å klarere det med deg først?

– Ja. Er det er noe på egen arbeidsplass, er det jo best å ta opp det internt først. Det er opp til meg å skape en kultur hvor det er greit å ta opp problemstillinger som angår mine lærere.

Terje Andersen uttaler seg villig og ofte i riksmidlene. Det mener han det er viktig å fortsette med.

– Jeg sier det jeg vil. Det har ikke ført til verken refs, nedsatt lønn eller endring av stilling eller noe, sier han.

Han har ikke inntrykk av at andre rektorer i Oslo føler seg kneblet. Men han understreker at han heller ikke har diskutert problematikken grundig.

Tidligere måtte rektorer i Oslo-skolen kontakte områdedirektør før de uttalte seg i media. Dette er ikke lenger tilfelle, ifølge kommunikasjonsdirektør Trine Lie Larsen, Utdanningsetaten.

> Se også side 26 og side 37

● Helse

Barnehage-ansatte har fortsatt høyere sykefravær enn andre grupper, men for de private barnehagene går det stadig bedre.

FOTO ERIK M. SUNDT

MEST LEST:

- Når barn får bildekk, tepper og rør, kan de leke i timevis i barnehagen
- Utdanningsbyråden ba om unnskyldning for direktørens utskjelling
- – Ulovlig å kreve penger for heiskort på skidager
- UDF forventer å bli invitert til hastemøte om Stovner skole
- Klar for VM i yrkesfag:
– Ambisjonen er gull.

Markant forskjell i sykefravær

Sykefraværet synker i private barnehager, mens det holder seg stabilt høyt i de offentlige. I løpet av fem år er forskjellen blitt markant.

TEKST Snorre Schjønberg

NRK meldte 21. september at sykefraværet i offentlige barnehager var på 12,5 prosent i fjor, ifølge KS. Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) samme uke viser at legemeldt sykefravær i barnehagene i 2. kvartal var 9 prosent i offentlig sektor, og 7,9 prosent i privat. Disse tallene er lavere enn KS-tallene, siden egenmeldinger ikke er inkludert og bare gjelder 2. kvartal, som generelt har lavere sykefravær enn vinter- og høstkvartalene.

Legemeldt sykefravær har hatt en ørliten vekst i offentlig sektor, fra 8,7 prosent i 2. kvartal 2010 til 9 prosent i 2017. Også i de øvrige kvartalene har tallene holdt seg rimelig stabile i offentlig sektor.

Men i privat sektor har sykefraværet sunket, fra 9 prosent i 2. kvartal 2010 til 7,9 prosent i 2. kvartal i år. Fra 2012 har forskjellen mellom offentlig og privat sektor økt. Det siste året har forskjellen i legemeldt sykefravær vært på over 1 prosentpoeng.

– Flere faktorer spiller inn, men blant

annet god ledelse og at mange barnehager har jobbet strukturert og godt med sykefraværet i mange år, kan være en forklaring, sier kommunikasjonsdirektør Marius Iversen i PBL (Private Barnehagers Landsforbund).

Forskjeller mellom sektorer

Rådgiver Rune Soleng i KS Analyse og statistikk forklarer at andelen som leverer egenmelding, er noe høyere i barnehagesektoren enn i øvrige grupper. KS har bestilt en rapport for å se hvorfor sykefraværet er høyere i kommunal sektor.

Undersøkelsen viser ifølge Soleng at forskjellen kan forklares med sammensetningen av ansatte i kommunal og privat sektor. I rapporten er det ikke sett på barnehager spesifikt.

– Kommunal sektor skiller seg fra privat sektor: Vi har en veldig høy andel kvinner, vi har ansatte som jobber i barnehager og innen helse og omsorg. Vi har litt høyere gjennomsnittsalder enn privat sektor, sier Soleng.

– Kontrollert for slike faktorer er

utviklingen gunstig sammenlignet med privat sektor, legger han til.

KS-innsats i 27 kommuner

Forskjellen mellom barnehagesektoren og andre kommunale sektorer er stor.

– Noe av sykefraværet i barnehagene kan forklares med kjønn, men også når man sammenligner kvinner med kvinner, ser man at sykefraværet er høyere i barnehagene enn i andre tjenesteområder, sier Soleng.

Ifølge ham ser KS en betydelig variasjon mellom kommunene. Dermed er det ikke bare barnehagepremisser som gir svært høyt sykefravær noen steder.

– Høy grad av autonomi og rolleklarhet i arbeidet, riktig bruk av kompetanse og mestringsorienterte ledere forebygger fravær. Dette blir innholdet i drahjelpen KS nå retter mot større kommuner med høyt fravær, sier spesialrådgiver Hanne Børrestuen i KS' avdeling for arbeidsgiverpolitikk.

27 kommuner har fått tilbud om hjelp, og flere får det i løpet av neste år.

Gikk du glipp av denne?

Slik kan du snu en klasse som har kommet helt ut av kontroll

En klasse som er ute av kontroll, kan gjøre jobben til et mareritt for læreren. Løsningen kan være en nøye planlagt snuoperasjon.

Utdanningsnytt.no/ snuoperasjon

● Private skoler

Færre offentlige skoler, flere private

Det er blitt 400 færre offentlige barne- og ungdomsskoler i Norge på ti år. Samtidig er om lag 140 nye private grunnskoler etablert.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

I 2016 gikk 22.721 elever i private grunnskoler. Det er dobbelt så mange som ti år tidligere, viser tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB). I høst hadde 16 nye private barne- og ungdomsskoler fått klarsignal til å starte opp. Ifølge Utdanningsdirektoratet er 253 private skoler registrert i Norge.

Sørre forskjeller

– Vi ser at denne utviklingen har kommet langt i mange land. I «rustbeltet» i USA utsettes de offentlige skolene for voldsomt press, sier førsteamanuensis emeritus Christian Beck ved Institutt for pedagogikk, Universitetet i Oslo.

Han viser til skoler som legges ned grunnet dårlig økonomi, lærere som streiker fordi de ikke får lønnen de har krav på, og elever som faller fra og heller vil jobbe enn å gå på skole.

– I Norge er ting bedre, men man kan se konturene av en utvikling i samme retning, sier Beck.

Han mener de sosiale ulikheter i skolen vil øke.

– I større grad vil den øvre middelklassen og overklassen klumpe seg sammen i egne boligområder og på de offentlige skolene der, eller de vil sende barna på små privatskoler, sier Beck.

SV vil jobbe for en restriktiv privatskolelov

SV-leder Audun Lysbakken er også bekymret over utviklingen.

– Rammene for en god offentlig skole svekkes av privatisering. Det rokker ved et viktig prinsipp for samfunnet; at foreldrenes økonomi eller status ikke skal avgjøre hvilke muligheter vi har i livet, sier Lysbakken.

– I en tid der forskjellene i makt og rikdom øker, er det viktig å hegne om den inkluderende fellesskolen. Det gir mulighet til å bedre læring og fremme gjensidig respekt og toleranse mellom mennesker med ulik bakgrunn og levevis, sier Lysbakken.

– Enkelte private skoler som tilbyr alternative opplæringstilbud, kan være et supplement til offentlig skole. Omfanget må likevel begrenses, slik at private skoler ikke svekker den offentlige fellesskolen, mener Lysbakken.

SV vil jobbe for en restriktiv privatskolelov.

– Vi mener at alle private skoler skal være organisert som stiftelser for å hindre at private eiere kan ta ut profitt fra fellesskapets eller foreldrenes midler, sier Lysbakken.

Erstatter nedlagte skoler

En del av de private skolene er erstatninger for nedlagte offentlige skoler. Norsk Montessori-forbund har 82 skoler i Norge. Det er mer enn en dobling siden 2008. I 2005 gikk 1358 elever i en Montessori-skole, høsten 2016 var det 4169. I fjor åpnet 11 nye Montessori-skoler, og i høst to nye.

– Vi har hatt en kraftig økning de siste årene.

Antall elever ved privatskoler i Norge er fordoblet de siste ti årene. Her ser vi Skagerak International School i Sandefjord.

Mange av de nedlagte offentlige grendeskolenes gjenoppstår som Montessori-skoler, sier leder i Norsk Montessoriforbund, Nina Johansen.

Høyre er ikke urolig for veksten i privatskoler

Tallene som viser at det blir stadig flere private grunnskoler i Norge, bekymrer ikke regjeringspartiet Høyre.

– Jeg er ikke bekymret over disse tallene. De viser ikke at det er blitt økte forskjeller og en større klasseudeling i Norge, sier statssekretær i Kunnskapsdepartementet, Magnus Thue (H).

Thue mener det er viktig at foreldre og elever kan velge en alternativ pedagogikk eller spesialisere seg i for eksempel idrett på skolen.

– Vi skal ha et bredt tilbud av private skoler. At det blir flere Montes-

sori-skoler og ungdomsskoler som tilbyr idrettslinjer, bidrar ikke til en lagdeling i samfunnet, sier Thue.

Han understreker at også Høyre er opptatt av at skolen skal være samlende. Han mener det ikke er grunnlag for å se framveksten av private skoler som et tegn på at det er i ferd med å bli amerikanske tilstander i norsk skolesektor, med svake offentlige skoler og dyre privatskoler.

– Vi ønsker først og fremst å sikre en god offentlig skole. Vi ser ikke noen tegn til at den offentlige skolen er blitt svekket, sier Thue.

Magnus Thue (H).
ARKIVFOTO MARTE GARMANN/
REGJERINGEN

FOTO HARALD F. WOLLEBÆK

● Disse har fått godkjenning til oppstart høsten 2017:

- > Norges realfagsgymnas ungdomsskole, Bærum
- > Norges Toppidrettsgymnas ungdomsskole, Asker
- > Norges Toppidrettsgymnas ungdomsskole, Lørenskog
- > Wang Ung, Lørenskog
- > Wang Ung, Skedsmo
- > Ringerike Montessori, Ringerike
- > Wang Ung, Hamar
- > Overhalla Montessoriskole, Overhalla
- > Groruddalen Kristne Privatskole, Oslo
- > Wang Ung, Sandnes
- > Wang Ung, Stavanger
- > Sandnes International School, Sandnes
- > Trondheim Montessori ungdomsskole, Trondheim
- > Norges toppidrettsgymnas ungdomsskole, Kristiansand
- > Wang Ung, Fredrikstad

Kilde: Utdanningsdirektoratet

● Tariff

Norske lærerlønninger relativt sett lavest i Norden

Lærerlønninger i Norge er relativt sett lavest i Norden, og lærerne tjener under gjennomsnittet for arbeidstakere med høyere utdanning, viser en OECD-rapport. Størst er forskjellen på de laveste trinnene i skolen, ifølge Klassekampen. Rapporten viser nemlig at en førskolelærer i Norge tjener 66 prosent av gjennomsnittslønnen til arbeidstakere med høyere utdanning, mens snittet for en førskolelærer i OECD, Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling, er 78 prosent. I videregående opplæring tilsvarer den norske lærerlønnen 82 prosent av snittlønnen for de med høyere utdanning, mens dette snittet ligger på 94 prosent i OECD.

Klassekampen har vært i kontakt med kunnskapsministeren, som ikke vil kommentere saken.

Leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, mener bruken av ukvalifiserte lærere som får det laveste lønnsnivået er en grunn til at den norske lærerlønnen henger etter. – Alle virkemidler er tilgjengelige, men det mangler vilje eller evne til å bruke dem, mener han. @NTB

– Vi mister kontroll over skolene

Arbeiderpartiet frykter at det offentlige mister kontrollen over skolene dersom utviklingen med stadig flere private skoler fortsetter.

– Dette går i gal retning, mener Martin Henriksen, Ap. Han vil bevare en offentlig fellesskole.

– I en tid hvor man frykter større polarisering, avstand mellom fattig og rik og folk med ulike bakgrunn, er skolen det stedet hvor alle møtes. Her utvikler barna toleranse og tillit, sier han.

Henriksen har sittet i Utdanningskomiteen på Stortinget.

– Én effekt av økt privatisering er at de lokale myndighetene mister innflytelsen de bør ha over skolene, sier han.

I dag er det sentrale myndigheter, departementet og direktoratet som behandler friskolesøknader.

Dette bør endres, mener Henriksen: – Vi mener fylkene bør få avgjøre om det skal gis tillatelse til å starte privatskole i lokalmiljøet. Slik beholder de kontroll og innflytelse over skolestrukturen.

Skattepenger går til private investorer

– Det er merkelig at regjeringen ikke er bekymret over denne utviklingen. Man trenger ikke se lenger enn til Sverige for å se hvordan det kan bli. Halvparten av alle svenske ungdommer går på en privat videregående skole, sier Henriksen.

Arbeiderpartiet mener det ikke bør være mulig å tjene penger på skoledrift.

– En privatisering av skolesektoren fører til at kommersielle aktører får norske skattekrone rett i lomma. Det er vi ikke tjent med, sier Henriksen.

Han ønsker at den offentlige skolen skal tilby det samme som de private gjør. De siste årene er det kommet mange nye profilskoler som tilbyr spesialisering på ungdomsskolen.

– Vi må slutte å tenke at bare private skoler kan tilby spesialisering i idrett eller realfag i ungdomsskolen. Dette kan den offentlige skolen også klare, sier Henriksen.

Martin Henriksen (Ap).

FOTO STORTINGSARKIVET

Aktuelt navn

Begeistret for skole

Skolebyråden i Oslo er lett å begeistre. Akkurat nå er hun begeistret for en oppvekstroman fra Stovner i Groruddalen.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

FOTO Sturlason

● Tone Tellevik Dahl (47)

Hvem

Politiker fra Arbeiderpartiet og byråd for oppvekst og kunnskap i Oslo.

Aktuell

Oslo-budsjettet for 2018 er klart, og skolen får flere lærere på småtrinnet.

Er det nye budsjettet bra for Oslo-skolen?

Ja, vi fullfinansierer alle nye elevplasser og løftet om 200 flere lærere på første til fjerde trinn. Totalt styrkes Oslo-skolen med 210 millioner kroner i rene politiske satsinger i 2018.

Hva er den største utfordringen i Oslo-skolen?

Vi har en veldig god skole i Oslo, men det er for store forskjeller mellom skolene, for mye reparasjon i stedet for forebygging og for få som søker yrkesfag. Alle våre politiske satsinger handler om å gjøre noe med de grunnleggende utfordringene i Oslo. Derfor er tidligere innsats, positiv forskjellsbehandling og økt tillit og handlingsrom det viktigste i byrådets oppvekst- og kunnskapspolitikk.

Får skolen nok penger til å møte alle utfordringene?

Oslo-skolen får betydelig mer enn under Høyre-byrådet. Utfordringene løses ikke bare med penger. God skoleledelse og lærere med tillit og handlingsrom er også helt avgjørende.

Hva liker du best med deg selv?

At jeg er ganske lett å lett å begeistre. Særlig gjelder det i møter med ulike mennesker som brenner for noe.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Da jeg begynte på Blindern, var målet å bli matematiker eller statistiker, så svaret må bli Hans Rosling. Men jeg skulle gjerne også hatt filosofen

John Rawls. Hans «Theory of Justice» brukte jeg som referansebok i syntesen i min grunnfagsoppgave i filosofi, der jeg drøftet hvilke prinsipper man burde legge til grunn for dannelse av en stat.

Du får holde en undervisningstime for det norske folk. Hva handler den om?

Om hvor viktig det er å ta imot impulser utenfra, og ikke ha fastlåste oppfatninger. Selv gikk jeg på videregående skole i Frankrike og måtte utfordre mange sider av meg selv i møte med medelever og samfunnet rundt meg. Det har jeg ofte tenkt på at flere burde oppleve. Derfor er vi også i gang med å øke trykket på internasjonalisering i Oslo-skolen.

Hvem ville du gitt straffelekse?

Torbjørn Røe Isaksen. Han gjør ikke det viktigste i skolen til det viktigste i skolepolitikken.

Hva er din favorittbok?

Jeg svarer alltid «Udødeligheten» av Milan Kundera. Det er en veldig god bok, spørsmålet er om jeg bør velge en ny. «Tante Ulrikkes vei» av Zeshan Shakar er en bok man bør lese nå om dagen.

Hvem er din favorittpolitiker?

Gro Harlem Brundtland, spesielt på grunn av miljø- og likestillingspolitikken. Hun har forandret verden.

Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

Månedskort hos kollektivtrafikksekselskapet i Oslo og Akershus, Ruter.

«God skoleledelse og lærere med tillit og handlingsrom er helt avgjørende.»

SETT 2017 - Inspirasjon for hele kollegiet!

Konferansen har et innholdsrikt program, med profilerte foredragsholdere, som vil gi inspirasjon og ny kunnskap til alle som jobber i barnehage og skole. Seminarene, forelesningene og workshopene holdes av utviklingsorienterte lærere og ledere i barnehage og skole, samt andre sentrale aktører i utdanningssektoren.

Blant foredragsholderne finner du:

TOBIAS STAABY

Press start to read – om skole og digital litteratur

SILVIJA SERES

Ledelse i digitaliseringsens tid

JENS MYKLEBOST

Why do we send our kids to school?

HÅVARD TJORA

Matematikk for alle!

ANN S MICHAELSEN

Fake news på timeplanen

BERIT BAE

Ny rammeplan, nytt samfunnsmandat?

CATHRINE DARRE FRAGELL

Skaperglede og forskertrang, digitale verktøy i pedagogisk praksis

MORTEN SOLHEIM

Nyheter i sandkassa

KRISTIAN COLLIN BERGE

What if your teacher was a robot?

ABDUL CHOHAN

Think Simple – The best way for efficiency in learning

KARIN NYGÅRDS

Hvordan funker Internett?

PELLE SANDSTRÄK

Mr Tourette unplugged

MARTE BLIKSTAD-BALAS

Hvor skal elevene lære å "tenke sjæl" på internett?

SIMEN SPURKLAND

Fra konsument til produsent

GRAHAM BROWN-MARTIN

Why do we send our kids to school?

CAMILLA G. HAGEVOLD

Å anerkjenne ungdomskultur

IVAR FRØNES

Barnehagen; kompetanse-samfunnets grunnmur

Meld deg på nå!

www.settdagene.no

Samarbeidspartnere

Oslo kommune
Utdanningssetaten

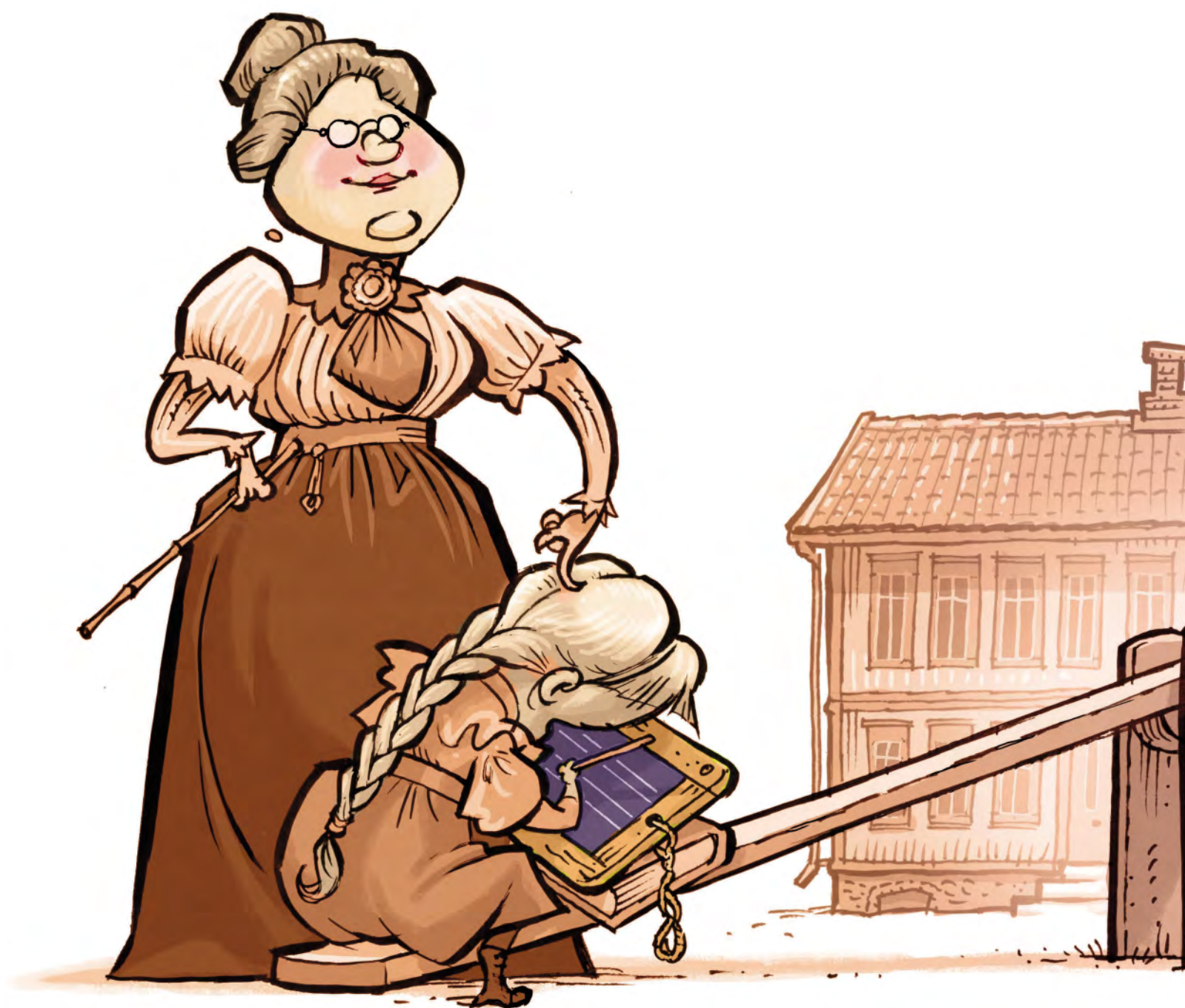
Kompetansepartnere

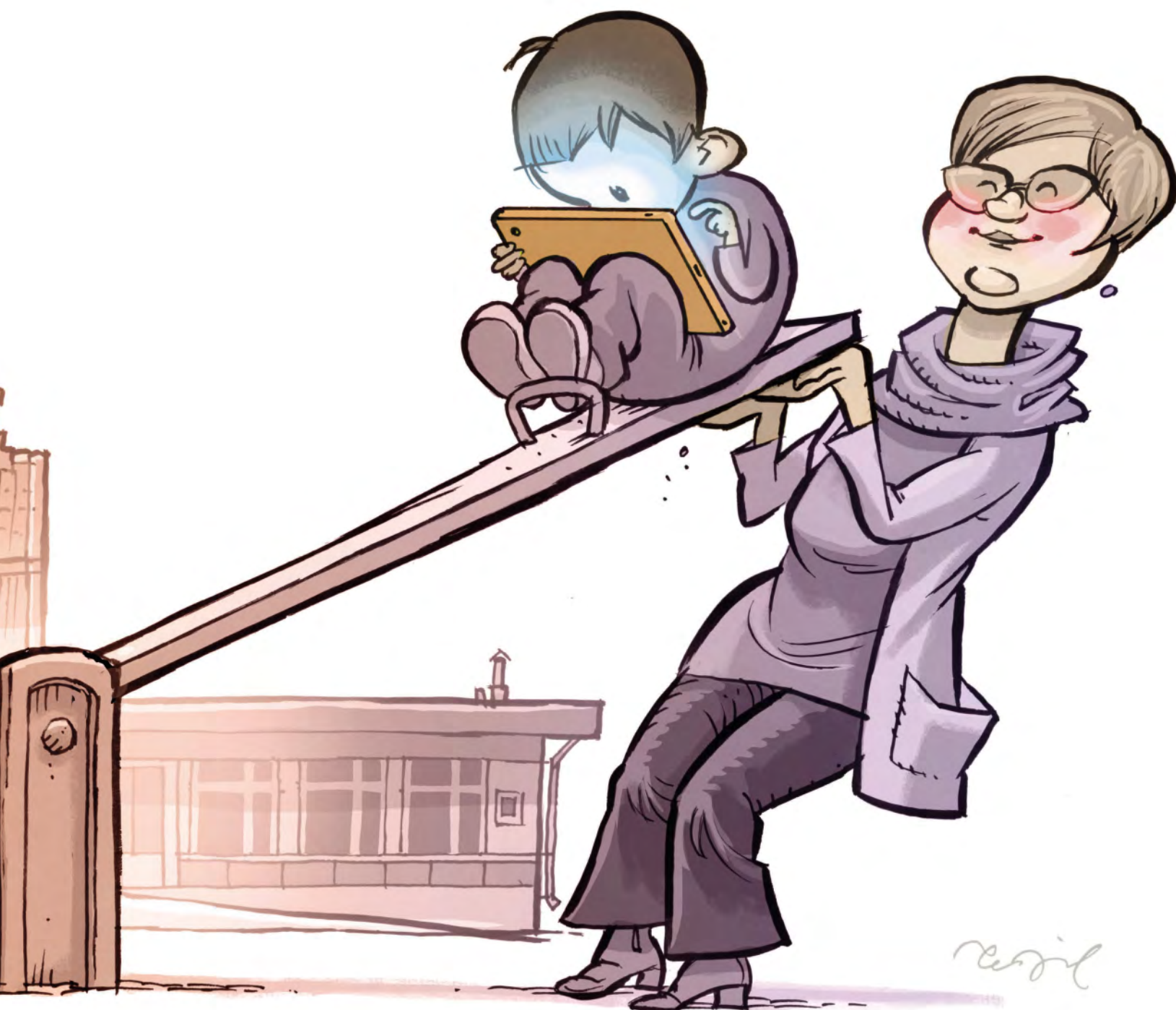
Arrangører

Fra krittiden

til **IT-tiden**

IKT i skolen

Flere kommuner kjøper inn nettbrett til elevene, og regjeringen vil ha mer teknologi og koding i skolen. Forfatter Bjørn Vassnes mener den digitale satsingen ikke er fundert i forskning. – Man spiller poker med en hel generasjon elever, sier han.

TEKST OG FOTO Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

ILLUSTRASJON Egil Nyhus

● Dette er saken

Flere kommuner kjøper inn nettbrett som lærere og elever bruker i undervisningen, blant annet Bærum, Larvik, Asker, Kongsberg og Hattfjelldal.

Regjeringen lanserte nylig sin nye digitale strategi for grunnskolen. De vil blant annet starte et nasjonalt forsøk med koding som programfag i videregående skole.

IT-selskapet Atea publiserte nylig en undersøkelse som viser store skiller i bruk av digitale verktøy i grunnskolen. Én av to elever i barneskolen oppgir at de bruker datamaskin eller nettbrett i undervisningen en til to ganger i uken. Tre av ti (28 prosent) sier de bruker det hver dag, mens bare tre prosent hevder de bruker det i hver time.

Flere av landene i toppen av PISA-rangeingen er restriktive i bruken av IKT i skolen.

Regjeringen presenterte nylig en ny digital strategi for grunnskolen og videregående opplæring.

– Vi vil at forståelse for koding og teknologi skal inn i læreplanene allerede fra barneskolen. Med denne strategien peker vi inn i et nytt tiår for norsk skole, sa statsminister Erna Solberg da strategien ble presentert på Bekkestua skole i Bærum i Akershus.

Strategien innebærer blant annet at elevene skal «forstå og håndtere algoritmisk tenkemåte og programmering», og regjeringen vil starte et nasjonalt forsøk med koding som programfag i videregående skole. Fra før har regjeringen innført koding som valgfag i ungdomsskolen.

Men forskningsjournalist Bjørn Vassnes vil helle kaldt vann i årene på teknologifrelste utdanningspolitikere. Han har skrevet boken «Homo digitalis», om hva den digitale revolusjonen gjør med oss. Vassnes sier at «all forskning som ser på de større effektene av digitale verktøy i skolen, om det er på individbasis, skolebasis eller på landsbasis, viser at bruk av slike verktøy ikke gir bedre resultater».

– Å gjøre det samme i medisin som vi gjør i skolen, er utenkelig. Ingen legemidler godkjennes for salg uten at de har vært gjennom rigorøse tester i forkant. Men når det gjelder barns hjerner og deres bruk av data i skolen, er ikke det så viktig, sier Vassnes.

– Burde bli mer skeptiske

Vassnes sier at de landene som har best skoleresultater, som Finland og Sør-Korea, har også vært veldig restriktive med databruk.

– I land som USA, som har vært langt fremme i bruk av digitale læremidler, har det gått ganske dårlig, sier Vassnes, og peker på at USA har investert milliarder i datamaskiner, interaktive tavler og annet utstyr.

Han viser også til forskere som har sammenlignet svenske og finske skoler.

– I en studie nylig publisert i forskningstidskriftet Education Sciences, viser de at svenske elever har langt større problemer med konsentrasjon og selvkontroll enn de finske. De bruker da også mer digitale hjelpemidler og gjør det langt dårligere i internasjonale skoletester, sier Vassnes.

Vassnes mener at det som har kommet frem av forskning på feltet, burde gjøre politikerne og utdanningsmyndighetene mer skeptiske til bruk av data i skolen. Han trekker også frem at IT-gründere og fremstående teknologer i USA sender sine egne barn på Waldorf-skoler med Steinerskole-pedagogikk, der barna ikke bruker data i skolen de første årene. Amerikanske medier som New York Times har skrevet flere saker om IT-gründernes teknoskepsis i skolen.

Spiller som politikere

– Vent med spillet til jeg er ferdig med å snakke.

På Vøyenenga skole vest i Bærum i Akershus har lærer Simen Spurkland samfunnsfagtime med klasse 10C. Elevene skal spille spillet «Byen», hvor de får prøve seg som politikere og skal bestemme hvilke tiltak som skal få penger og hvilke tiltak som må strupes.

Nylig vedtok kommunen å fortsette med sin 1:1-satsing, som vil si at alle elever i kommunen får hvert sitt nettbrett til bruk i skolen. Innen utgangen av 2018 skal alle elever og lærere ved barne- og ungdomsskoler i Bærum ha hvert sitt nettbrett.

Spurkland forklarer hvordan bruk av digitale verktøy forenkler lærerhverdagen.

– Det handler om at når jeg lykkes med det digitale universet, får jeg en mer strukturert hverdag, og kommunikasjonen blir mer effektiv og tilgjengelig. Samtlige elever får bedre mulighet til å holde seg oppdaterte. Digitale verktøy effektiviserer hverdagen min, og den styrker den didaktikken som jeg vil gjennomføre, sier Spurkland.

Elevene Elias Barstad og Oskar Holand Gillebo

Iløpet av 2018 får alle elever og lærere i Bærum kommune hvert sitt nettbrett til bruk i skolen. Elev Oddne Skjærstein (t.v) sier det er «lettere å huske ting når man har det gøy». I midten Kristoffer Karlsen og lærer Simen Spurkland til høyre.

Bjørn Vassnes.
FOTO MARIE VON KROGH

sier spillet er vanskelig, men samtidig artig.

– Det er morsommere, man blir motivert av det. Når du ser en arbeidsbok, blir du litt sånn «ahh, kjedelig», sier Gillebo.

Elev Oddne Skjærstein sier det er «lettere å huske ting når man har det gøy». Han syns alle elever i Norge burde ha nettbrett.

Vil trekke de lange linjene

En som er mer skeptisk til utrulling av nettbrettene i skolen, er Svein Sjøberg.

– Vassnes kommer med gode, forskningsbaserte motforestillinger i en debatt som ellers ofte preges av en veldig ensidig opphaussing av digital teknologi, sier Sjøberg, som er professor emeritus ved Institutt for lærerutdanning og skoleforskning ved Universitetet i Oslo.

– Jeg prøver å se litt historisk på det og trekke de lange linjene. Dagens IKT-entusiasme fører seg inn i en lang rekke av nye teknologier som hele tiden har varslet at den tradisjonelle lærerrollen er død, og at læreren skal bli overflødig, sier Sjøberg, og sier bruk og implementering av IKT i skolen historisk sett har vært preget av skandaler og feilsat-

singer, «særlig når det offentlige skal ta initiativ».

– Jeg var selv med på dette fra starten på tidlig 1980-tall. Da mente mange at man ble akterutseilt hvis man ikke lærte seg å programmere i BASIC eller LOGO i barneskolen. Det betyr ikke at historien må gjenta seg, men jeg tenker at skoleverket og utdanningspolitikere må holde hodet litt kaldt når det gjelder IKT-satsinger, sier Sjøberg, som presiserer at han ikke er imot teknologi.

– Tvert imot, jeg er selv storforbruker av teknologi både i jobben og på fritiden. Men det er viktig å huske på at bak ønsket om mer IKT inn i skolen, er det enorme kommersielle krefter som vil selge sine produkter og tjenester til skoleeiere. Når markedskreftene er så sterke, er det viktig at politikerne er kritiske til de glansede tilbudene, sier Sjøberg, som mener debatten ofte blir polarisert.

– Enten vil man ha flere nettbrett inn i skolen, eller flere lærere inn. Politikere som vil være dagsaktuelle, kan jo nesten ikke si at de er imot økt bruk av IKT i skolen, sier Sjøberg, som heller vil ha flere og enda bedre lærere.

Svein Sjøberg.
FOTO WILLIAM GUNNESDAL

>

>

IKT i skolen

Skryt fra IKT-senteret

Trond Ingebretsen og Vibeke Kløvstad er henholdsvis direktør og kommunikasjonsdirektør ved Senter for IKT i utdanningen (SIKT).

De synes begge det er et strategisk viktig trekk at regjeringen har kommet med en digital strategi i skolen. Ingebretsen mener strategien er svært viktig for å sette fart på arbeidet med å utvikle digital kompetanse på en systematisk måte i utdanningssektoren. Kløvstad sier at strategien vil være et svært viktig bidrag for å utjevne de digitale skillene som eksisterer mellom kommuner, skoler og innad på skolene.

– Vi har over en del år utviklet og opparbeidet oss et kunnskapsgrunnlag som viser at når forutsetningene er til stede, bidrar IKT positivt, sier Ingebretsen, som mener Vassnes velger å se bort fra at flere studier bekrefter dette.

– Han bruker en del eksempler som mange foreldre og voksne kjenner seg igjen i, som at barna burde være i mer aktivitet enn å sitte med data og tv, og bruker det som argument for at skolen bør være «teknologifri sone», sier Ingebretsen.

Ingebretsen og Kløvstad peker blant annet på at 20 av 176 kompetansemål i matematikk krever bruk av digitale verktøy.

– I Senter for IKT i utdanningen har vi vært opptatt av å samle gode praksiseksempler på hvordan det digitale kan bidra til at barn og unge lærer på en bedre måte, sier Kløvstad.

Å skrive for hånd

Vassnes sier at når man skriver noe for hånd, i stedet for på et tastatur, lager hjernen et bilde i flere sentre av hjernen.

– Du lærer ting grundigere ved å skrive for hånd. Det du lærer fysisk, ved å bruke kroppen motorisk, med hender eller ved å synge, husker du også bedre, sier Vassnes.

Kløvstad ved SIKT peker på fordelene ved digitale læremidler på dette punktet.

– Mange elever, særlig gutter som ikke ennå har utviklet det finmotoriske grepet man trenger

når man skal forme bokstaver, bruker ufordelaktig mye energi på å lære å skrive en bokstav for hånd. Dette bør de begynne med når de er modne for det, ofte litt senere. I stedet bør man motivere elevene med å lære bokstavene via mange ulike kanaler, blant annet ved å ha muligheter til å trykke og lytte til lyden av bokstaven, sier Kløvstad.

Ingebretsen viser frem en video av en elev som bruker et digitalt læremiddel som hjelper eleven med å isolere lydene og bokstavene i et ord. Ved å trykke på skjermen på bokstaven «å» i «måne», kan eleven isolere lyden av bokstaven og slik lære å lese raskere.

– Forskning viser også at det beste er å skrive med penn på en digital flate, det vil si kombinere det å bruke håndbevegelsen og lyd. Det er altså ikke snakk om enten eller i spørsmålet om «digital vs. analog» læring, sier Ingebretsen. Han trekker frem andre fordeler med digitale læremidler.

– Det er for eksempel ikke så stigmatiserende for en elev med lærevansker og dysleksi å få lest opp teksten via en app eller et annet program inne i klasserommet som det er når eleven hele tiden må gå ut av klassen og sitte i grupperom alene, sier han.

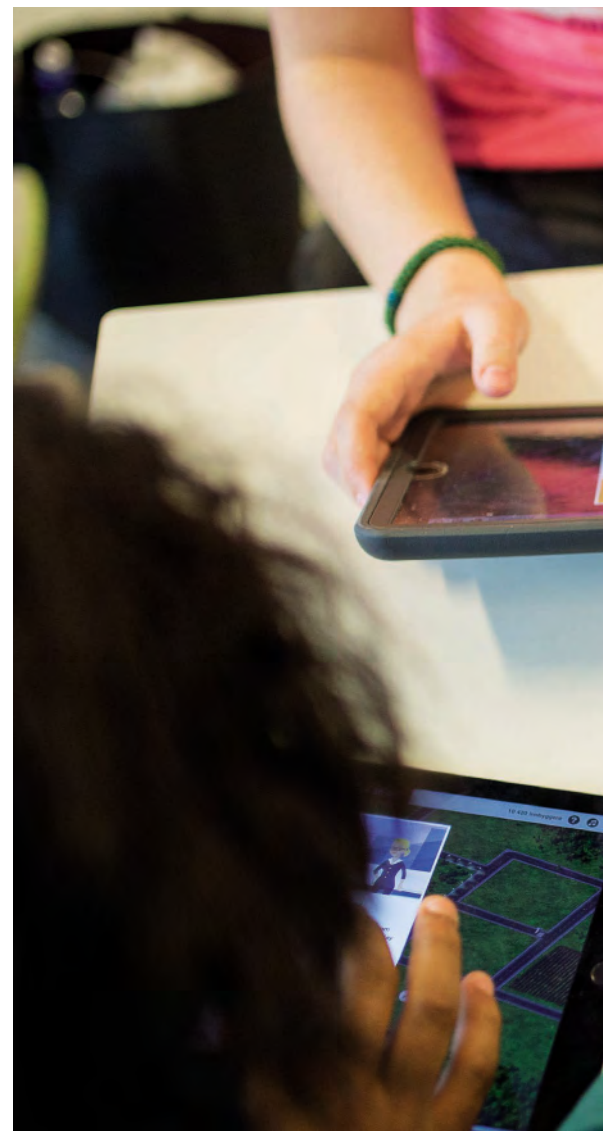
– Dessuten viser noen av de beste praksiseksemplene at digitale læremidler kan bidra til å gi den enkelte elev umiddelbare tilbakemeldinger mer tilpasset elevens nivå enn det tradisjonelle skolebøker kan. Dette er dessuten noe den enkelte lærer ikke har muligheter til å klare med en hel klasse, og må tilpasse innholdet til den enkelte, sier Ingebretsen.

Store forskjeller mellom skoler og kommuner

Slik professor emeritus Svein Sjøberg påpekte, er det store kommersielle krefter involvert i digitale læringsmidler. Internasjonalt går slike læringsmidler under navnet «Educational Technology», forkortet «EdTech». Ifølge det britiske magasinet The Economist skal markedet for «EdTech»

Trond Ingebretsen og Vibeke Kløvstad ved Senter for IKT i Utdanningen (SIKT) trekker frem flere fordeler med digitale læremidler i skolen. - Noen av de beste praksiseksemplene viser at digitale læremidler kan bidra til å gi den enkelte elev umiddelbare tilbakemeldinger mer tilpasset elevens nivå enn det tradisjonelle skolebøker kan, sier Ingebretsen.

«Skoleverket og utdanningspolitikere må holde hodet litt kaldt når det gjelder IKT-satsinger.»

Svein Sjøberg

i Nord-Amerika og Europa vokse fra 585 milliarder kroner i 2014 til om lag 935 milliarder kroner i 2019.

Går man tilbake til den norske konteksten, har enkelte kommuner allerede investert stort, slik som Bærum, mens andre kommuner og skoleeiere ikke har ressurser til å gjøre det samme.

Nils Ola Bark er kommunikasjonsdirektør i IT-selskapet Atea. Han sier det er store forskjeller mellom kommunene i bruk av digitale læremidler.

– De som vokser opp i Bærum eller Larvik, har et helt annet tilbud enn elever i kommuner som mangler vilje og evne til å investere i digitale læringsverktøy. Barna i slike kommuner havner

bakpå, og de vil få et digitalt handikap. Ifølge World Economic Forum vil to av tre elever som starter i første klasse denne høsten, ende opp i yrker som ennå ikke er funnet opp, sier Bark.

Atea har derfor i samarbeid med IKT Norge og andre samarbeidspartnere nylig tatt til orde for «Barnas digitale rettigheter».

– Vi vil bevisstgjøre politikere, skoleledelse, lærere og foreldre om konsekvensen av å skape et gap mellom de som får tilgang til digitale læringsverktøy, og de som ikke får det, sier Bark.

Atea publiserte nylig en undersøkelse som viser store skiller i bruk av digitale verktøy i grunnskolen. Én av to elever i barneskolen oppgir at de bru-

ker datamaskin eller nettbrett i undervisningen en til to ganger i uken. Tre av ti (28 prosent) sier de bruker det hver dag, mens bare tre prosent hevder de bruker det i hver time, viser undersøkelsen som er laget av Respons Analyse på oppdrag for Atea.

– *Dere er en bedrift som på lik linje med andre sel-skaper ønsker å tjene penger på det dere driver med. Er ikke oppropet om økt og jevnere bruk av IT i skolen bare et ønske om å selge mer IT-infrastruktur til skoleeiere?*

– Som Norges største IT-leverandør har vi selv-sagt mange skoleeiere som kunder. Men vi har også et samfunnsansvar i kraft av denne rollen og føler derfor et genuint ansvar for å bidra til at oppvoksende generasjoner tilegner seg teknologi-kompetanse, sier Bark.

– Forskningen er delt

Gjør man et dypdykk i dette temaet, vil man etter hvert innse at det er svært ulike meninger om bruk av IKT i skolen. «Alle» etterlyser mer forskning om bruk av digitale læremidler i skolen.

Forskningsjournalist Vassnes mener at tilhen-gerne av økt bruk av digitale verktøy i skolen stort sett viser til anekdotiske bevis.

– Hvis du setter inn energi og ressurser på enkeltforsøk med data i skolen, er det klart du vil få positive effekter en stund. Det er et kjent fenomen fra forskningen og kalles Hawthorne-effekten, sier Vassnes.

Cathrine Tømte er forsker ved Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU). Hun er prosjektleder for et treårig forskningsprosjekt som omfatter følgeforskning på digital læring i grunnskolen i Asker kommune i Akershus. Der skal skoleverket ha et digitalt løft i skolen. Alle elever skal få sin egen digitale enhet, det vil si såkalt 1:1-dekning.

Hun sier at forskningen er delt når det gjelder teknologibruk i skolen.

– Såkalte metastudier, som samler sammen og analyserer andre effektstudier, peker på at elever ikke lærer mindre, av og til lærer de noe mer, når de har hatt 1:1-dekning. Andre studier peker på at noen elevgrupper kan bli distraherete i slike situa-sjoner.

– Med 1:1-dekning vil skoler, lærere og elever ha tilgang til digitale læringsressurser og kunne vari-ere og tilpasse undervisningen til den enkelte. Det blir en sømløs prosess der digitale læringsressurser

Elevene i klasse 10 C ved Vøyenenga skole i Bærum skal spille spillet «Byen». Her får de prøve seg som politikere og bestemme hvilke tiltak som skal få penger og hvilke tiltak som må strupes.

IKT i skolen

inngår som en av flere pedagogiske strategier, sier Tømte og peker på at lærernes digitale kompetanse varierer i Asker-skolen i likhet med i mange andre kommuner.

– Se til utlandet

– *Hvilken sammenheng er det internasjonalt mellom bruk av IKT i skolen og resultater i den omdiskuterte PISA-rangeringen?*

– Landene som topper rangeringene, er svært restriktive i bruken av IKT i skolen. Det er nesten en negativ sammenheng mellom bruk av IKT og testresultater på PISA. Politikere bør se på advarslene som kommer fra PISA om bruk av IKT i skolen, sier Svein Sjøberg.

Ett av landene som har vært restriktive i bruk av IKT i skolen, er Sør-Korea, et land som også jevnt over gjør det godt i PISA-undersøkelsen.

Professor Sun-Geun Baek ved Seoul National University utdyper dette.

– I Sør-Korea bruker elever i grunnskolen og videregående skole sine egne nettbrett, datamaskiner og andre digitale enheter hjemme, i stedet for å bruke dem i skolen. Nesten alle elever har disse hjemme og bruker dem bare når det er nødvendig i skolen, skriver Baek i en e-post til Utdanning.

Svein Sjøberg synes det er interessant at politikere som ofte skjeler til PISA-rangeringene i jakten på å forbedre skolen, ikke samtidig ser hvilke land som ligger på toppen av rangeringene.

Han trekker også frem en annen politikerfavoritt, nemlig John Hatties «Visible Learning», som rangerer effektene av ulike pedagogiske virkemidler.

– Den boken har hatt stor innflytelse på norsk skoledebatt og -politikk, men i Hatties bok kommer IKT som pedagogisk verktøy langt ned på listen over virkemidler «som virker». Faktisk under den grensen som han mener er interessant, sier Sjøberg.

Han påpeker at Norge er det eneste landet som har opphøyet «digitale ferdigheter» til en «grunnleggende ferdighet.»

– Norge er ikke noen digital sinke. Vi er faktisk på topp når det gjelder bruk av IKT både privat og i skolen. Den store Eurobarometer-undersøkelsen viser at ingen andre land er i nærheten av Norge

når det gjelder utbredelse av IKT i arbeidslivet, sier Sjøberg.

Statssekretær:

– Skyttergraver i debatten

Statssekretær i Kunnskapsdepartementet Magnus Thue (H) mener debatten om IKT har litt for steile kanter.

– Vi har i fire år blitt kritisert for å være digitale pessimister, men registrerer nå at vi blir kritisert for det motsatte. Generelt synes jeg det er litt for mye skyttergraver i debatten rundt IKT. Jeg opplever at Bjørn Vassnes først og fremst kritiserer bruk av digitale verktøy som metode til læring i fag, ikke at elevene trenger ferdigheter som digital dømmekraft, kildekritikk eller at elevene skal ha bedre teknologiforståelse. I hvilken grad IKT bør brukes som metode, overlater jeg til skolene og fagfolkene. Når det gjelder digital dømmekraft og teknologiforståelse, er det helt klart nødvendig, både nå og – enda mer – i fremtiden, sier Thue.

Tilbake på Vøyenenga skole i Bærum deler lærer Simen Spurkland flere tanker om IKT i skolen over en kaffe.

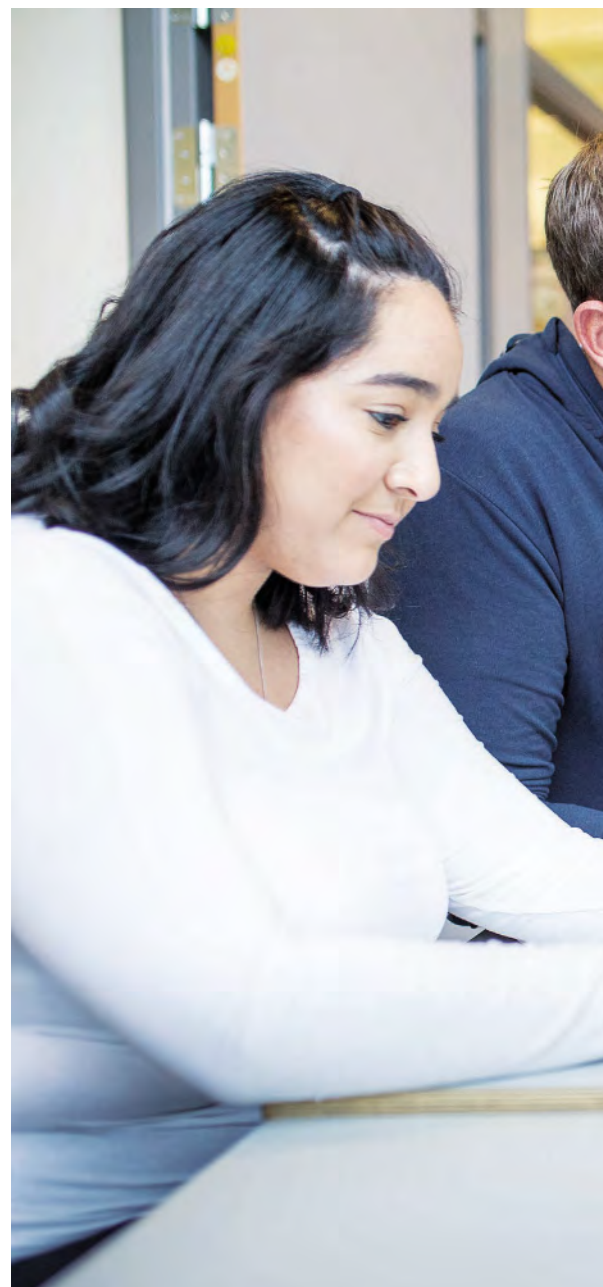
Han sier han har brukt IKT i skolen i 17 år, men at det er først de siste årene at han har hatt alle de teknologiske forutsetningene til stede for å bruke læremidlene optimalt. Han snakker om «trekanten», nemlig maskinvare, programvare og lærernes digitale kompetanse. For at digital undervisning skal fungere, må alle sidene i trekanten fungere, sier Spurkland.

– Tidligere har det ikke eksistert reelt faglig fundert og kvalitetsmessig god nok programvare. Eller så har det manglet nok PC-er til alle elevene. Det er først nå, med nettbrett til alle elevene og programvare som fungerer, at jeg kan ta ut det fulle potensialet i denne læringen, sier Spurkland.

Han mener Vassnes burde observere Spurklands undervisning.

– Vassnes' synspunkter kan fremstå som snevre og fundert på et premiss og en virkelighetsbeskrivelse jeg ikke kjenner igjen. Hadde vi drevet med det eksempelvis Vassnes beskriver, ville jeg ha kritisert oss jeg også, sier Spurkland.

– Det blir veldig urimelig hvis lærere ikke får lov til å prøve seg frem med bruk av slike lære-

«Vi må tørre å gjøre feil for å komme frem til hvordan man best kan bruke digitale læremidler i undervisningen.»

Simen Spurkland, lærer

– **Det er først nå**, med nettbrett til alle elevene og programvare som fungerer, at jeg kan ta ut det fulle potensialet i denne læringen, sier lærer Simen Spurkland, som her veileder Andrea Toledo (t.v.) og Anne Sofie Eriksen.

Steffen Handal

FOTO ERIK M. SUNDT

midler. Vi må tørre å gjøre feil for å komme frem til hvordan man best kan bruke digitale læremidler i undervisningen, sier Spurkland.

Handal:

– Innkjøp må ha god forankring

Leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, skriver i en e-post at det er viktig for forbundet at lærere og skoleledere som kjenner konteksten på hver skole, må spille en avgjørende rolle i pedagogiske veivalg.

– Dersom store avgjørelser, som for eksempel nettbrett til alle, tas på politisk nivå uten god nok forankring i skolen, kan det lett bli feil, sier Handal, og legger til:

– Vi oppfordrer alle kommuner som vurderer innkjøp av ny teknologi, om å forankre disse beslutningene ute i skolen. Sett av god tid til pro-

sessene. Vurder læremidler og verktøy kritisk og grundig. Dere har størst sjanse til å lykkes dersom lærere og skoleledere selv legger premissene og definerer behovet for endring, sier han.

Handal mener det gir liten mening å diskutere hvorvidt digitale læremidler generelt gir bedre eller dårligere læring.

– Det vi må diskutere, er hvordan digitale læremidler kan bidra til bedre læring innenfor enkelte fag og fagområder. Slike diskusjoner bør foregå blant lærere og ledere, og vi trenger mer og bedre forskning som bakgrunn for diskusjonene, sier Handal, og fortsetter:

– For oss handler altså ikke dette om økt bruk av digital teknologi i seg selv, men om å ta i bruk digital teknologi på en god måte i ulike situasjoner, sier han.

«God undervisning er ein firedel førebuing og tre firedelar teater.»

Gail Godwin (1937–), amerikansk forfattar

● Dronning Sonjas skolepris

15 skoler er nominert

Vinneren av Dronning Sonjas skolepris får blant annet trykket «Vekst», som dronningen selv har laget.

10. oktober blir det klart hvilken skole som vinner Dronning Sonjas skolepris, som går til skoler som gjør en særlig innsats for likeverd og inkludering.

I år er det 12. gang dronning Sonja deler ut prisen, som hun selv har tatt initiativ til.

Vinneren velges ut av en jury ledet av Inga Bostad, direktør ved Norsk senter for menneskerettigheter. Prisen består av 250.000 kroner, et diplom og et trykk med tittelen «Vekst» laget av dronning Sonja, ifølge en pressemelding fra Utdanningsdirektoratet. Denne gangen er 15 skoler nominert av fylkesmennene.

Dronning Sonjas skolepris deles ut til en skole som har utmerket seg ved å praktisere likeverd og inkludering. Det betyr at:

- skolen arbeider langsiktig, systematisk og kunnskapsbasert med elevenes læringsmiljø.
- skolen praktiserer likeverd og inkludering på en slik måte at hver enkelt elev opplever å bli verdsatt i et miljø preget av medvirkning, trygghet og fellesskap.
- skolen kjennetegnes ved positive relasjoner mellom elevene og de ansatte, og elevene imellom – og ved et godt samarbeid mellom skole og hjem.

● Yrkesaktivitet

687.000 årsverk gikk tapt i 2016

Om lag hvert femte årsverk gikk tapt i fjor på grunn av sykdom og ledighet, viser beregninger fra Nav.

Hvert år lager Nav en detaljert statistikk som viser andelen av befolkningen som ufrivillig er helt eller delvis utenfor arbeidslivet. 687.000 årsverk utgjør 19,4 prosent av befolkningen i arbeidsfør alder mellom 16 og 67 år, skriver Dagens Næringsliv. I tolv år har tallet vært rundt 20 prosent.

– Selv om pilene nå peker i riktig retning og ledigheten går ned, har dette tallet vært stabilt for lenge, sier arbeidsminister Anniken Hauglie til avisen.

Kunnskapsdirektør Yngår Åsholt i Nav deler Hauglies syn.

ILL. FOTO HARALD F. WOLLEBÆK

– Selv om vi har fått litt nye ytelser inn, så er dette urovekkende stabilt, sier han. ©NTB

● Tilrettelegging

Nettkurs om barrierefrie utdanningsvalg

I samarbeid med firmaet Funkibator tilbyr Likestillingscenteret et gratis nettkurs for å skape en mer inkluderende skolehverdag for elever med nedsatt funksjonsevne.

Målgruppen for nettkurset «Barrierefrie utdanningsvalg» er lærere i videregående skole, opplyser Likestillingscenteret til Utdanning.

Kurset kan gjennomføres sammen med kolleger eller individuelt, og er tilgjengelig fra Likestillingscenterets nettsider.

Modul 8 Manglende støtte og undervurdering av evner

Formålet med denne modulen er å synliggjøre hvor viktig det er å støtte elevens læringsmål og ikke undervurdere elevens læringsevner

Læringsmål:

- Kunnskap om hvordan manglende støtte og forventninger kan virke som en funksjonshemmende barriere
- Bevisstgjøring av lærers rolle
- Kunnskap om faglig undervurdering som funksjonshemmende barriere

Nettkurset «Barrierefrie utdanningsvalg» tar sikte på å øke kunnskapen om hvordan skoledagen kan bli bedre for elever med nedsatt funksjonsevne.

SKJERMEDBILD FRA NETTKURSET.

● Norskopplæring

Ny læreplan innført

Frå 14. august er det innført ein ny læreplan i norsk for elevar med kort butid i Noreg. Den nye læreplanen vil gjelde for alle elevar som har budd kort tid i Noreg og vil vere obligatorisk å tilby for alle vidaregåande skolar. Den skal også gjelde for privatistar og vaksne, opplyser Kunnskapsdepartementet i ei pressemelding.

Elevar i vidaregåande kan velje å følgje læreplanen dersom dei har enkeltvedtak om særskild språkopplæring og har kortare enn seks års butid på tidspunktet for eksamen. Også elevar som har lengre butid, men som har fått utvida opplærings- og undervisningsstid i vidaregåande opplæring, kan følgje læreplanen.

● USA

Oppfordrer lærere til å undervise i skepsis mot menneskeskapte klimaendringer

Den konservative tenketanken The Heartland Institute har sendt ut boka «Why Scientists Disagree About Climate Change» til over 10.000 naturfaglærere. – Vi ønsker å påvirke neste generasjons tenkere, sier instituttleder Joseph Bast til New York Times.

I boka blir lærerne bedt om å undervise elevene sine i klimaskeptiske teorier som motvekt til FNs forskning om at klimaendringene drives av menneskenes forbrenning av fossilt brensel.

Ifølge de nyeste kartleggingene er minst 97 prosent av verdens forskere enige i at jorda blir varmere grunnet mer CO₂ i atmosfæren, ifølge nettstedet Business Insider Nordic. Senatoren fra det demokratiske partiet; Sheldon Whitehouse, Edward Markey, Elizabeth Warren og Brian Schatz, har sendt et brev til undervisningsminister Betsy DeVos hvor de kritiserer instituttet for å sende feilinformasjon til USAs lærere.

I USA har man forbudt statsansatte å bruke

ordet «klimaendringer», og i mediene har omtalen av temaet avtatt kraftig. Dessuten overveier flere delstater å lovfeste forslaget fra Heartland Institute, skriver utenrikskommentator Erika Bjerström i kommentaren «I USA breder en tystnadskultur om klimaförändringar ut sig», på svt.se.

● Frankrike

Regjeringen lar seg ikke rikke av protester

Den franske regjeringen holder fast ved sin varslede arbeidslivsreform, selv om fagbevegelsen 12. september mobiliserte til masseprotester over hele landet. Ifølge politiet demonstrerte 200.000 mennesker. Fagorganisasjonen CGT hevder det var en halv million.

Arbeidsminister Muriel Pénicaud framholdt 13. september at reformen gjennomføres som planlagt: – Vi gjennomfører de sakene som det franske folket ba oss om å gjøre. Vi går ikke til-

bake på dette, sier hun til TV-kanalen BFM.

Også statsminister Édouard Philippe forsvaret reformen med at velgerne ønsker endringer.

– Det franske folket ba oss endre landet. De ba oss om å handle, sier han til France 2.

Lovendringene vil gi arbeidsgivere større mulighet til å ansette folk i midlertidige stillinger samtidig som det blir lettere å si opp folk. Mindre bedrifter vil i tillegg få større mulighet til å forhandle fram lokale avtaler med de ansatte. ©NTB

● Danmark

Sædbank jakter på nye studenter som donorer

Verdens største sædbank, Cryos i Aarhus, kjører for tiden en massiv kampanje for å kapre studenter som sæddonorer, skriver Danmarks Radio på sin nettut-

gave. Via plakater blir studentene gjort oppmerksom på at de slik kan tjene like mye som de mottar i statlig utdanningsstøtte månedlig, rundt 6000 kroner. – Vi vil gjerne gjøre dem oppmerksom på muligheten for å donere sæd og hjelpe tusenvis av barnløse. Cryos leverer til mer enn 100 land i hele verden. Vi har bruk for alle typer og etnisiteter, sier visedirektør Peter Reeslev i Cryos.

Han understreker at utvelgelsesprosessen er grundig: – Gir søkerne inntrykk av at de gjør dette bare for å skaffe seg lettjente penger, får de avslag, sier han.

Omtrent halvparten av Cryos' rundt 800 sæddonorer er studenter.

FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

● Sverige

Nyankomne lærer seg svensk med filmklassikere

«Sällskapsresan», «Mitt liv som hund» eller «Så som i himmelen». Titlene står på timeplanen for elever som følger Utbildning i svenska för invandrare (SFI) i Nacka i Stockholm. De lærer seg svensk, og både slang og sjeldne uttrykk, via filmklassikere. Svensk kultur følger med på kjøpet, skriver Sveriges Televisions nettutgave.

– Dette er veldig bra, sier den afghanske eleven Sayed Rahim Sadat, 27 år.

Hans medelever har morsmål som dari, arabisk og engelsk. De følger intenst med for å forstå dialogen ved hjelp av svensk tekst når Kay Pollaks «Så som i himmelen» vises på lerretet. Det handler om intriger, hemmeligheter og lidenskap i en nord-svensk by.

– Dette er supert. Masse nye ord, og film gjør at språket virker nært, sier SFI-lærer Manju Mahajan.

Hun er selv fra India, har hindi som morsmål og husker med skrekk hvordan det var å lære svensk: – En jungel. Men jeg sier til elevene mine at det tar tid, men det kommer.

Bak prosjektet står SFI-lærere i samarbeid med filmtjenesten C More, som nå gir SFI mulighet til å vise filmene gratis.

**Jeanette
Junker Larsen**

Hvem:
Kontaktlærer for
4. klasse, Bjørnsletta
skole i Oslo.

Hva trenger du:
En rull tape og litt gulv-
plass eller litt asfalt
og kritt.

Mye læring i en **taperull**

Det enkle er ofte det beste, og da ideen dukket opp i hodet til Jeanette Junker Larsen, var det bare å finne et egnet sted for å sette den ut i livet.

TEKST OG FOTO Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Engelskparadiset krever kun litt gulvplass og litt tape, så er det fritt frem for å hoppe.

Med en rull svart tape og litt tålmodighet ble paradiset med de kjente engelske ordene fikset på en liten time.

– Jeg tenkte på det en stund før jeg laget det. Til slutt tenkte jeg at jeg får bare teste det ut og se om elevene liker det, forklarer Jeanette Junker Larsen, kontaktlærer for 4. klasse ved Bjørnsletta skole i Oslo.

Det å bruke engelsktimen til å hoppe paradiset var ikke noe Larsen hadde testet ut tidligere, men hun hadde tilpasset paradiset litt i forhold til hvordan de fleste ser ut. Tallene var byttet ut med engelske pronomenener.

Innlæringssteknikker

– Det er kjent at ikke alle lærer på samme måte, og elevene syntes det var gøy å hoppe mens de sier frem de personlige pronomenene. Jeg tror noe festet seg på en ny måte hos noen av dem, sier Larsen.

For å få kompetansen sin godkjent er Larsen i gang med videreutdanning i engelsk.

– Det var nok en medvirkende årsak. Jeg er blitt mer bevisst på hvordan jeg kan finne nye metoder, og dette var en enkel ting å teste ut. I tillegg er det en del av fjerdeklassingene som har godt av å få lov til å bevege seg litt. Et sånt avbrekk kan være en fin mulighet for å få ut litt damp.

Jeanette Junker Larsen mener det er mange fordeler ved å bevege seg og få inn lærdom samtidig.

– Det er jo også som et tankekart, og en del lærer ved å se for seg mønster. At elevene tok så godt imot ideen min, har inspirert meg til å forsøke å finne på andre innlæringsmetoder. Selv om vi i dag også varierer, er det alltid moro å finne på ting som kan fremme innlæring, sier hun.

Flerbruk

Også andre klasser er innom gangen utenfor 4. trinnns område og låner paradiset.

– Ja, 6. trinn har hatt en økt her. Dette kan en sikkert gjøre med andre fag og oppgaver også. I tillegg finnes det sikkert flere andre oppgaver som kan kombineres med det å bevege seg.

Elevene Sondre og Ea går begge i 4. klasse og demonstrerer velvillig at de kan hoppe paradiset, selv om de synes det er bitte litt mer pinlig å skulle si ordene mens de hopper når Utdanning er på besøk og skal ta bilde av dem.

«I am»

Hopp.

«You are»

Hink.

«He, she, it is ...»

Men etter et par hopperunder briljerer de. Sondre avanserer og tar paradiset baklengs og tar også reglen baklengs.

Dansk utdanning

Jeanette Junker Larsen har tatt sin lærerutdanning i Danmark.

– Var det uproblematisk å få din danske utdanning godkjent i Norge?

– Ja, det var lett. Skolesystemene i Danmark og her er ganske like.

– Hva er den største forskjellen?

– Det er mer vanlig i Danmark å gå på en 1-10-skole. Her virker det som det er mye mer vanlig at elever skifter skole mellom barne- og ungdomstrinnet, sier hun.

Hopp og lær. Her demonstrerer Sondre baklengshopping med innlæring av engelske pronomener. Lærer Jeanette Junker Larsen følger med på hjørnet.

2. klasse ved Nedre Bekkelaget skole i 1952. Noen av elevene her flyttet etter ett-to år. De med navn i kursiv var til stede under årets gjenforening. Bakerst fra v.: *Nina Sa., Kari S., «frøken», Marie Louise S.* Neste rad: *Ellen G., Else M., Ellen Helene A., Nina Su., Elisabet W.* Neste rad: *Astri H., Mona C., Elisabeth (Lisen) v T., Kirsti S., Ragnhild S.* Foran: *Liv N., Kari L., Inger Aa., Mette L., Anne S.*

Denne gjengen fra Nedre Bekkelaget skole møtes årlig. Foran fra v.: Toril Evensmo Simic, Mette Lund Damsleth, Astri Hesbøl Pedersen, Marit Carlsen Skoglund. Midten fra v.: Nina S. Viste, Elisabet Wildhagen Kristiansen, «frøken» Inger Haarr, Ragnhild Støkken Ankarstrand, Marit Ena Hesselberg, Nina Sundbye. Bak fra v.: Elisabeth von Trepka Rygh, Liv Bagge-Skarheim, Else Martol Hansen, Inger Norenberg.

Gjenforeningen

Disse spreke damene begynte på Nedre Bekkelaget skole for snart 70 år siden. I år feirer de «frøken» Ingers 90-årsdag.

TEKST OG FOTO Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

For mange er gjenforeningsfester et hyggelig gjensyn med gamle kjente en gang per tiår, for andre en kveld på det jevne, og en påminnelse om at med dem du kanskje ikke hadde så mye til felles med i 10. klasse, oppstår ikke de helt store samtalen mange år etter.

Men det gjelder ikke denne klassen som gikk på Bekkelaget skole for godt over 60 år siden. De aller fleste fra klassen møtes til årlige gjenforeningsfester, hvor «frøken» Inger Haarr har en selvskreven plass ved midten av langbordet på Café Christiania i Oslo denne torsdagen, 14. september.

– Før møttes vi hvert femte år. Nå har vi blitt så gamle at vi tar det hvert år, sier Marit Hesselberg.

Feirer frøkens 90-årsdag

De 13 tidligere elevene begynte på folkeskolen i 1951 og møttes til første gjenforening i 1963. I begynnelsen holdt de samlinger hvert femte år. «Frøken» var selvskreven deltaker.

– Det er veldig hyggelig å være samlet. Jeg har kjent dem siden 2. klasse på barneskolen, så det er ganske utrolig at vi har klart å holde sammen, sier den mangeårige læreren Inger Haarr.

I år er det en spesiell ramme rundt gjenforeningen. Haarr fyller nemlig 90 år.

– Hva er det som gjør at dere har klart å holde sammen?

– Det må du nesten spørre elevene mine om. Vi har i hvert fall hatt et veldig godt forhold hele tiden, og det er vel også grunnen til at vi har møttes så mange år etterpå. Det er ikke så mange klasser som kan være sammen så lenge, og i tillegg ha en lærer som lever så lenge, sier Haarr.

– Har du noen tips til hvordan dagens lærere kan skape et like godt klassemiljø som det du klarte?

– Både lærere og elever er så forskjellige i dag fra den tiden, så jeg tror ikke det hjelper hva jeg sier til dem, sier Haarr.

– Ble ungene hennes

Marit Hesselberg og Astri Hessbøl Pedersen kjenner ikke noen andre som har like god kontakt med sin tidligere klasse. Hesselberg tror det kan ha sammenheng med at denne klassen var de første elevene lærer Inger Haarr hadde.

– Vi ble ungene hennes. Hun forble ugift, da ble vi kanskje også i enda større grad ungene hennes. Hun har tatt vare på bøkene og elevarbeider vi har laget, sier Hesselberg.

– Tror dere et slikt samhold og fremtidige gjenforeninger over mange tiår kan skje i dagens skole?

– Nei, jeg tror ikke det. Tiden er annerledes i dag, sier Hessbøl Pedersen.

Usedvanlig evne til å formidle

En av ildsjelene bak gjenforeningene, Elisabet Wildhagen Kristiansen, sier elevene følte at de hadde en egen plass i Haarrs hjerte.

– Og så var hun en veldig dyktig lærer. Hun

Gjensynsgleden var stor da Nina Sundbye (midten) kom rundt bordet for å gi en klem til «frøken» Inger Haarr (t.v.) på Café Christiania i Oslo. Til høyre Elisabet Wildhagen Kristiansen og Astri Hesbøl Pedersen.

hadde en usedvanlig evne til å formidle. Det er en meget viktig egenskap for en lærer. Og det vet jeg, for jeg har selv vært lærer i 40 år, sier Kristiansen.

Beundringen var gjensidig, for frøken Haarr beskriver elevene som veldig hyggelige og snille.

– Det var kort sagt en veldig kjekk klasse å ha, sier Haarr.

Men et utklipp fra en klasseavis i 6. klasse avslører at frøken synes elevene også kunne bli litt vel pratsomme i timene.

«Jeg mener at det er mange som er blitt altfor skravlete i den siste tiden. De ødelegger for dem som vil følge med, og så kan de ikke høre så godt etter heller. Så er det noen som har den merkelige troen at jeg kan høre hva fem stykker sier på en gang. Det kan de slutte med straks, for det kan jeg ikke. Jeg har øyne i ryggen, det vet dere, men ikke fem par ører. Hold opp med småsnakket og rekk opp hånden hvis du har noe å si! Frøken»

Møtte opp på Slottsplassen

Elisabet Wildhagen Kristiansen forteller om da lærer Haarr mottok Kongens fortjenestemedalje for sitt virke som lærer.

– I 1992 fikk hun Kongens fortjenestemedalje, og de som får medaljen, får audiens hos Kongen. Da vi fikk vite at hun skulle til slottet, bestemte vi oss for å overraske henne. Nesten alle i klassen stilte opp på Slottsplassen, og vi hadde blomster og tok henne imot etter at hun var ferdig. Etterpå dro vi ut og spiste middag. Bladet «Familien» lagde reportasje om oss, sier Kristiansen.

Om lag forti år tidligere, i 1953, var klassen involvert i en langt mer dramatisk hendelse.

– Da raste hele Mosseveien ut grunnet et leirras. Flere hus ble flyttet ut av grunnmuren, jernbanen hang 100 meter ut i luften, og det var flere som omkom. Vi var på vei til skolen da dette skjedde og kom oss helskinnet til skolen. Det var en utrolig skremmende opplevelse. Bestefaren min pleide å

dra på jobb med bussen. Det var en buss som var tatt av raset, og jeg trodde naturligvis at bestefaren min var om bord. Frøken lot meg få lov til å gå hjem for å sjekke at alt var greit, sier Kristiansen.

Vil ha gammel klassiker

– Hva vil du ha å spise, Inger? spør Elisabet Wildhagen Kristiansen sin tidligere lærer.

– Jeg tar den øverste, skagenrøre, svarer jublanten, mens praten går ivrig mellom henne og de 13 damene.

Litt lenger borte på langbordet sitter Ragnhild Støkken og Nina Viste.

– Jeg tror egentlig at Inger er midtpunktet og samlingspunktet. Noen samles ellers, men andre samles bare på disse treffene, sier Støkken.

– Vi må ta det hvert år nå, for vi kan dø hvert øyeblikk, ler Viste.

Forsøkskaninene ser **framover**

I år er det 50 år siden Forsøksgymnaset i Oslo ble opprettet. Tidligere elev Ragnhild Birkeland tror elever i videregående skoler i dag kunne trengt mer frihet, slik elevene hadde på Forsøksgym. – Jeg tror de har kapasitet til å utfolde seg enda mer, sier hun.

TEKST Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

Norges kanskje mest myteomspunne skole ble åpnet i 1967. Forsøksgymnaset i Oslo Oslo (FGO) var gjenstand for utallige debatter i skolens 37-årige eksistens fram til 2004. Motstandere beskrev den som et fristed for hasjrøykende, rotløs ungdom som rottet bort tiden på en skole med altfor løse rammer, mens tilhengere trakk frem skolens nødvendige alternativ til det de mente var rigide, konservative gymnaser med liten grad av elevfrihet.

Nylig kom boka «Da tenåringsene tok makta – Trettisju års oppgjør i fristaten Forsøksgym» ut. Forfatteren, Cecilie Winger, mener ideen om Forsøksgym var praktfull: – Gi ungdom medbestemmelsesrett og ansvar, så får de eierskap ikke bare til skolen, men også til egen læring. Vi var flere som brått skjønnte at vi leste for egen del, ikke for at læreren skulle bli fornøyd, skriver hun i en e-post fra Berlin.

Elevene ved FGO hadde oppmøtefrihet, ingen prøver underveis og eksamen som privatister i alle fag på slutten av året. Skolen var også preget av elevdemokrati – lærere og elever hadde sammen ansvaret for skolens læringsforhold, organisering og drift.

– Et sted for de ressurssterke

Samfunnsdebattant og førstelektor ved Høyskolen Kristiania, Elin Ørjasæter, mener de ressurssterke elevene ved FGO best dro nytte av skolen. Etter en omflakkende tilværelse etter ungdomsskolen tok Ørjasæter noen 3.-klassefag på Forsøksgym, før hun deretter fullførte gymnaset på Bjørknes.

– I slike miljøer tar vinneren alt. De ressurssterke elevene fikk en god diskusjonsarena. Debatten om FGO har i stor grad vært preget av elever med øvre-middelklassebakgrunn som klarte seg godt på skolen, sier Ørjasæter.

May-Irene Aasen, tidligere FGO-elev og fotoansvarlig for boken om Forsøksgym, mener elevenes bakgrunn var blandet.

– Skolen trakk til seg folk som ønsket noe annet enn det vanlige og konforme, folk som søkte et annerledes, mer spennende og utfordrende miljø. Mange kom fra hjem hvor foreldrene var akademikere, men det gjaldt så langt fra alle, skriver Aasen i en e-post til Utdanning.

Vil ha mer frihet i dag

Ragnhild Birkeland var elev ved FGO mellom 1970

● Forsøksgymnaset i Oslo (FGO)

> FGO ble opprettet i 1967 og eksisterte frem til 2004.

> Elevene hadde ikke prøver underveis, men tok eksamen i alle fag som privatister på slutten av skoleåret.

> FGO holdt først til på Tøyen folkeskole, før den senere holdt til på Hammersborg skole, Tøyenhammen skole, Linderud videregående skole og Sinsen voksen-opplæringscenter. Elever fra FGO okkuperte Hammersborg skole i over en uke i november 1976, i protest mot at skolen skulle rives.

I 1978 kjøpte Forsøksgym Oslo (FGO) en buss, som blant annet ble finansiert med inntekter fra loppemarked. Her er en gruppe FGO-elever på klassetur med skolebussen til Tvind-skolen og Christiania i Danmark - 1979/80. UTLÅNT AV KRISTIN VON HIRSCH

Dette bildet er ikke fra en fest, men trolig fra en pause på Forsøksgym. Fra høyre Sven Kalmar, Jo Grimstad (med ryggen til), Jørgen Wang, Anders Giæver og Michael Krohn. I bildeteksten i boka om Forsøksgym, «Da tenåringsene tok makta», står det at de trolig planla å kuppe røykedebatten på allmøtet.

Allmøter var det mange av på Forsøksgym. Elevdemokratiet sto sterkt på skolen, og spørsmål som «skal det være lov å drikke alkohol i skoletiden» og «skulle elever tillates å dra til Franco-Spania» ble diskutert. Her fra et A-møte på Hammersborg, 1971/1972. **FOTO** LASSE KWETZINSKY

og 1973. Hun opplevde elevdemokratiet, pedagogikken og friheten på der som svært positivt. Hun jobber i dag som avdelingsleder for språkfag ved Lillestrøm videregående skole i Akershus, og hun har betenkeligheter ved dagens videregående skole i Norge.

På Facebook-siden til jubileumsfesten til Forsøksgym som ble arrangert i august, skrev hun:

«Etter festen har jeg gått og tenkt litt på hvordan elevsynet i videregående egentlig er i dette landet. Får rett som det er følelsen av at ungdom blir overbeskyttet, at systemet er autoritært på en skjult måte med «omsorg» som dekknavn. Fraværsregler, tettere skole-hjem-samarbeid osv. høres på den ene siden vakkert og godt ut, på den andre siden uansvarliggjør vi kanskje ungdommen. Er samfunnet så komplekst nå at ungdommene trenger at de voksne passer bedre på dem? Var vi en slags elite som kunne klare det vi ikke kan forvente av ungdommer flest? ...», skrev hun.

– I dag er elevene overbeskyttet

Birkeland synes skolen godt kunne gitt elevene enda mer tillit enn de har i dag.

– Elevene er overbeskyttet til en viss grad. De

bør tilegne seg ansvar, og jeg tror de har stor nytte av å gå i grøfta og lære av sine feil. Og foreldre følger barna overalt og tilrettelegger for dem. Elevene i dag er flinke og pliktoppfyllende, men jeg tror de har kapasitet til å utfolde seg enda mer. Vi må kunne stole litt mer på dem, sier hun.

Tidligere lærer og skoleleder ved Forsøksgym, Rolf Melheim, ramser opp trekk ved FGO han ville hatt mer av i dagens videregående skole.

– En sterkere elevorientering, det å gi elevene reell trening i diskusjon og møteledelse, mer elevorientert prosjektarbeid, å gi elevene studietimer der de selv kan bestemme hva de skal gjøre, flere ekskursjoner, studiereiser, og mer bruk av dokumentarfilm, skriver han i en e-post til Utdanning.

Forsøksgym og Reform 94

Der Forsøksgym på 1960- og 1970-tallet var et radikalt brudd med datidens gymnaser, hadde videregående skoler endret seg frem mot 1990-tallet, og «ansvar for egen læring» var en av bærebjelkene i Reform 94. Komiker Shabana Rehman forteller om hvordan FGO hadde endret seg på 1990-tallet.

– På 1990-tallet var skolen veldig åpen, lærerne

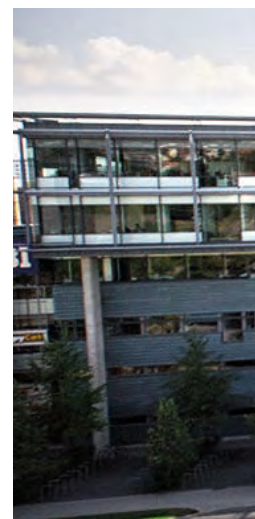
var viktige og imøtekommende, og skolen var multietnisk, det vil si at mange flerspråklige elever gikk der. Vi kunne vært mer politisk aktive, men hadde mer enn nok med å holde oss à jour med undervisningen, skriver Rehman i en e-post til Utdanning.

Hun kom først inn på Foss videregående skole. Men eksamener, prøver og press ble for sterkt for henne som da slet med mye annet.

– Jeg var på god vei til å bli en såkalt «dropout», selv om det ikke var noe i veien med min evne til læring. Reform 94 fungerte ikke i praksis for meg, for skolen stilte fortsatt for strenge krav til innleveringer og oppmøte, mer enn fokus på hvordan vi lærte best. På FGO fungerte det helt fint for meg, for fokuset var på læring og ikke på å være flinkis, sier Rehman.

VG-kommentator Anders Giæver mener dagens videregående skole ikke kan sammenlignes med gymnaset Forsøksgym ville være et alternativ til på 1960- og 1970-tallet.

– Jeg følger norsk skole har nærmet seg FGO, slik at det kanskje ikke er behov for FGO slik det var da skolen startet, sier Giæver til Utdanning.

Handelshøyskolen BI i Oslo.

FOTO BI

Utdanningsbyråd **Tone Tellevik Dahl** (til venstre) sendte BI-professor Bård Kuvaas en unnskyldning etter møtet med utdanningstoppene i Oslo som endte med full krangel og utskjelling, ifølge flere av dem som var til stede.

ARKIVFOTO ERIK M. SUNDT OG ASLE ALVIK.

Ba om unnskyldning for **utskjelling**

Tillitsbasert ledelse var tema for miniseminaret BI-professor Bård Kuvaas holdt for utdanningstoppene i Oslo kommune. Det endte med avbrytelser, verbale angrep og til slutt en skriftlig beklagelse fra byråden.

– Jeg har aldri opplevd maken, sier initiativtakeren til møtet.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Da Oslos byrådsleder Raymond Johansen (Ap) i fjor høst sa han ville endre ledelseskulturen i Oslo kommune fra mål- og resultatstyring til tillitsbasert styring og ledelse, ønsket Byrådsavdelingen for oppvekst og kunnskap å rådføre seg med ulike forskere og forskningsmiljøer.

Byråd for oppvekst og kunnskap, Tone Tellevik Dahl (Ap), og hennes byrådssekretær Halvard Hølleland (Ap) inviterte til miniseminar om til-

Astrid Søgne, direktør for Utdanningsetaten i Oslo.

ARKIVFOTO TOM-EGIL JENSEN

litsbasert ledelse 11. november 2016. Der var blant annet direktør for Utdanningsetaten i Oslo, Astrid Søgne, og fem av hennes direktører.

Innleder var BI-professor Bård Kuvaas. Han har forsket på tillitsbasert ledelse og forelest om temaet i inn- og utland og publisert en rekke forskningsartikler om temaet.

Slik beskriver initiativtaker til møtet, Gunnar Østgaard, det som skjedde:

– Jeg har aldri opplevd maken. Professor Kuvaas ble gang på gang avbrutt i sin forelesning av direktørene fra Utdanningsetaten. De gikk til frontalangrep på det foreleseren formidlet, og de virket helt uinteresserte i å lytte til de forskningsfunnene Kuvaas presenterte, sier Østgaard til Utdanning.

Østgaard, som er siviløkonom fra Norges Handelshøyskole i Bergen, driver sitt eget programvareselskap og er styreleder for Montessori-skolen i Trondheim. Han har mangeårig erfaring med å drive kursvirksomhet for utdanningssektoren.

Som å stanse et tankskip

– *Hvorfor tok du initiativ til miniseminalet?*

– Jeg hadde ingen spesiell agenda knyttet til seminaret, annet enn at jeg lenge har interessert meg for temaet tillitsbasert ledelse. I næringslivet har man for lengst sett fordelene med denne ledelsesformen. Men det ser ut til at New Public Management-tankegangen fortsatt henger igjen i offentlig sektor, særlig i skolesektoren, sier Østgaard.

– *Hva tror du er bakgrunnen for de sterke reaksjonene fra Utdanningsetatens side?*

– Dette spørsmålet må Utdanningsetaten selv sagt besvare selv. Men det kan se ut som mål- og resultatstyring som ledelsesform er et tankskip som fortsetter å gli framover, selv om motorene er slått av. Det å få dette tankskipet til å endre kurs, kan være vanskeligere enn antatt, sier Østgaard.

Bård Kuvaas sier til Utdanning at han ble sjokkert og satt ut av reaksjonene fra Utdanningsetaten.

– Selv om jeg har vært borti mange tøffe prosesser, har jeg nok aldri vært i nærheten av å oppleve noe lignende.

Byråden uforberedt på direktørenes reaksjoner

I ettertid fikk Kuvaas en skriftlig beklagelse fra Tone Tellevik Dahl og Halvard Hølleland.

– Vi ønsker oss åpne og inkluderende prosesser. I innkallingen til miniseminalet oppfordret vi derfor seminardeltakerne til å debattere og opponere. Men vi var overhodet ikke forberedt på de reaksjonene som kom fra Utdanningsetatens side. Derfor sendte vi en beklagelse til Kuvaas. I ettertid har vi innsett at rammene rundt seminaret kunne vært klarere, sier Tone Tellevik Dahl.

– *Hvordan samarbeider du som byråd med Utdanningsetaten om innføring av tillitsbasert ledelse?*

– Vi samarbeider godt og har en god dialog. Men vi må nok innse at det tar tid å endre en ledelseskultur som har vært innarbeidet i så mange år. Oslo kommune har vært styrt av et borgerlig flertall i 18 år, sier hun.

I Oslo kommune er det nå vedtatt å tone ned mål- og resultatstyringen og i større grad bygge på tillitsbasert styring og ledelse. Det er også vedtatt at «det skal legges mindre vekt på kontroll, detaljrapportering og måling av aktiviteter.»

Direktør i Utdanningsetaten i Oslo, Astrid Søgne, sender følgende svar på e-post: «Vi opplever det som viktig og fruktbart at faglige uenigheter diskuteres åpent, og kjenner oss ikke igjen i beskrivelsen av møtet det vises til. Utdanningsetaten står for åpen og tillitsbasert ledelse, og vi forholder oss til ledelsesprinsippene i Oslo kommune, og de målene bystyret har satt for oss. Vi har god dialog med den politiske ledelsen om realisering av de politiske målene og prinsippene. Byrådet ved byrådsleder Raymond Johansen har videreført mål- og resultatstyring som prinsipp for styring og oppfølging i Oslo kommune, slik det fremgår av instruks for virksomhetsstyring fra 2016 og byrådsaken som ble vedtatt i mai 2017.»

BI-kurs om tillitsbasert ledelse avlyst

Som en del av skolelederutdanningen på BI har Bård Kuvaas forelest på kurset Human Resource Management, der tillitsbasert ledelse er et

gjennomgående tema. I en twittermelding 2. september skriver Kuvaas: «På BI vil det mest forskningsbaserte kurset på skolelederutdanningen ikke bli levert i år. Det er blitt et valgfritt kurs.»

Til Utdanning sier Kuvaas: – Til skolelederkurset jeg holdt høsten 2016, hadde jeg invitert ulike forelesere. For å bringe inn et kritisk perspektiv inviterte jeg Simon Malkenes, lektor i Osloskolen og forfatter av boken «Bak fasaden i Osloskolen».

– På dette kurset møtte det opp personer fra Utdanningsetaten i Oslo som ikke var kursdeltakere. I etterkant kritiserte de gjennom BIs administrative ansatte kursets innhold samt at jeg hadde invitert Malkenes, sier Kuvaas.

Kuvaas mener Utdanningsetaten i Oslo blander seg opp i hvordan han legger opp kurset sitt og hvilke gjesteforelesere han velger. Dette opplever han som akademisk overstyring.

– Representanter fra Utdanningsetaten har i mange år møtt uanmeldt opp i klasserommet og forstyrret undervisningen og gjort diskusjonene mindre gode. Det har ikke skjedd med andre kommuner eller fylker, sier han.

Utdanning har spurt direktør for Utdanningsetaten Astrid Søgne om kritikken fra Kuvaas. Søgne svarer at «BI er en selvstendig leverandør av utdanningstjenester og en uavhengig utdanningsinstitusjon, og spørsmål rundt deres disposisjoner av kurs og bemanning må rettes til dem.»

Utdanning har også spurt professor Johan From, leder for skolelederutdanningen på BI.

– Kurset avlyses på grunn av for liten interesse fra studentene. Det var 16 søkere til kurset, og dette gir ikke et tilstrekkelig kommersielt grunnlag for å gjennomføre kurs innenfor våre Executive master programmer, sier Johan From til Utdanning.

[> Les mer om saken på Utdanningsnytt.no og Astrid Søgne's tilsvaer på side 37](#)

Helt i skyene

Maiken Sørdal Fosen elsker å opptre. Drømmen var å bli popstjerne, stå på en scene foran hylende fans. – I stedet ble klasserommet og TV-studioet arenaen, med elever og værsjuka TV-tittere som publikum.

TEKST Lise-Marte Vikse Kallåk

FOTO Grethe Nygaard

Et stort smil møter oss. Maiken Sørdal Fosen står på trappa ved inngangen til Håvåsen ungdomsskole i Haugesund, trappa hun har gått opp og ned utallige ganger som ungdomsskoleelev.

På himmelen seiler skyene. Idet vi går inn, kommer en svart vegg sigende. Et skybrudd slår mot asfalten så dråpene spretter. Fotografen vil ha bilde av værankeret ute i regnet. Hun springer inn på lærerværelset for å låne en paraply. Under paraplyen bøyer Sørdal Fosen seg i latterkrampe. Inne i vestibylen står elevene som klistret mot vindusruta. De vinker. Maiken vinker tilbake. Fotoseansen er over. Våt på skoene, med både frynser og perler, stikker hun inn i vestibylen.

– Kjenner du deg igjen?

– Ja, men den nye fløyen har jeg ikke sett. Så fint det har blitt.

En kvinne passerer henne i gangen.

– Så kjekt å se deg i virkeligheten, ikke bare på TV. Du er så flink.

– Takk, sier hele Norges Maiken og serverer et bredt smil.

– Er det mange som kontakter deg?

– Jeg får en del tilbakemeldinger, mest positive. Flest i Haugesund. De kommer bort, spør om det er meg og sier at de elsker at jeg snakker haugesundsdiialekt.

Andre sender meldinger og vil vite hvor hun har kjøpt klærne hun har på seg under sending. Maiken forteller at de har egne stylisten i TV2 som plukker ut klær.

Hun kikker seg rundt, går bort til en utstilling med kjoler i papir, laget av elevene med redesign som valgfag. Noen av kjolene har strutteskjørt, andre ser ut som antrekk etter Dronning Maud.

– Åh, hvorfor hadde de ikke redesign da jeg gikk her?

Venninnen siden barnehagen, Ann Elin Rossebø, beskriver Maiken Sørdal Fosen som kreativ og oppfinnsom. Når hun ikke er på TV-skjermen, strikker og syr hun gensere og skjørt til seg selv og andre. Da hun gikk på ungdomsskolen, sydde hun skjørt av gamle gardiner.

– Jeg var ikke opptatt av merker, men at klærne skulle matche.

Fikk hun ny boblejakke, måtte hun strikke lue i samme farge. Alt fra topp til tå var i gult og blått.

– Jeg så ut som det svenske flagget.

Hun ler så veggene slår lyden tilbake.

– Herlig å være ung, vi brydde oss ikke så mye.

Maiken vil mye, takker gjerne ja til tre avtaler samme kveld.

– Tenker at jeg kan være litt her og litt der. Hun brer ut et stort smil, etterfulgt av ha – ha – ha med trykk på hvert «ha».

– Jeg er en ja-person, men er blitt litt flinkere til å si nei, sier 27-åringen, som har lyst til å glede andre.

Slapper av gjør hun med oljemaling og akvarell, abstrakte motiv.

– Samboeren din, André Haaland, sier at du liker å se TV-serier.

● Maiken Sørdal Fosen (27)

Yrke

Væranker i TV2

Bakgrunn

Utdannet adjunkt med opptrykk ved Høgskolen i Bergen, (2009 – 2014) inkludert et halvt års opphold som utvekslingsstudent ved San Diego State University i USA, hvor hun tok spesialpedagogikk. Lærer ved Varden skole i Bergen (2014 – 2016). Væranker i TV2 siden 2014.

Maiken syntes det gikk for sent med tapetseringen. Hun tapetserte like godt badet med dopapir.

FOTO PRIVAT

Maiken Sordal Fosen (t.h.) har alltid likt å opptre. Her er hun 8 år, på scenen som Spice Girls sammen med Ann-Elin Rossebø og Marna Økland.

FOTO PRIVAT

Maiken slår seg på knærne. Igjen denne smittende latteren.

– Var det alt han kom på? Nå fikk han meg til å høres litt kjedelig ut, men jeg blir veldig glad når jeg har tid til å sette meg ned og se noen episoder av en god serie.

– «Game of Thrones» har jeg nettopp sett. Jeg liker spenning, krim og humor. «Broen», disse svenske, danske og norske seriene er veldig kjekke.

Hun møtte samboeren på Høgskolen i Bergen. Begge tok kroppsoving. Mens hun takket ja til lærerjobben ved Varden skole, ble han ansatt i TV2 på heltid.

– Idrettsklassen vi gikk i, var sammen hele tiden. Det var sosialt og gøy. Da vi var ute i praksis, fikk jeg bekreftelse på at læreryrket var noe for meg.

Hun tok flere fag, livssynsfaget, mat og helse, norsk samt spesialpedagogikk. Femte året dro hun til USA.

– Jeg hadde alltid hatt lyst å dra utenlands. Det ble lett å utsette. Samboeren min dyttet meg ut i det, og jeg angret aldri. Det var spennende med et helt nytt utdanningssystem. Det var en annen kultur og skolegang. Jeg hadde et fag der vi lærte om ulike didaktiske metoder og læringsstrategier, et om ulike diagnoser og et eget fag om autisme. Jeg fikk også muligheten til å besøke en skole for barn med autisme, det var veldig lærerikt.

– Hvorfor valgte du å bli lærer?

– Jeg har alltid trivdes på skolen. Det var noe jeg mestret.

Seks år gammel laget hun leksebøker for broren på tre år.

– Han fikk matteoppgaver og måtte lære alfabetet.

Maiken beskrives som faglig dyktig av sin tidligere kollega på Varden skole, Rebekka Valhammer.

– Det var interessant og lærerikt å samarbeide med henne, sier Valhammer.

I to år jobbet de i samme team på femte og sjette klassetrinn.

– Hun brukte nye metoder i undervisningen. Elevene lærte på andre måter i hennes timer. Det var mye musikk, elevene sang og danset grammatiske regler. Veldig variert.

– Jeg syntes det var gøy å jakte på nye og spennende metoder, sier Sordal Fosen.

– Hun gjorde noe kjedelig til noe gøy, men fagligheten lå alltid i bunn, sier Valhammer.

Maiken Sordal Fosen mener det er nyttig å gjøre lærestoffet tilgjengelig for alle sanser.

– Vi lærer på ulike måter, og ved å variere får elevene mulighet til å tilegne seg lærestoffet på forskjellige måter. Men ikke alle er like begeistret for alle metodene mine.

– Noen sa: «Åh, må vi synge i dag og».

Hun syns det er viktig å reise seg, bevege seg, som for eksempel å henge opp post-it-lapper med svar på en oppgave.

– Det kan bli lenge å sitte i ro, forklarer hun.

Valhammer beskriver henne som omsorgsfull og empatisk, en som ser elevene.

– Jeg ser raskt når noe er galt, sier den tidligere læreren.

Hun ser etter signaler som sier noe om hvordan

elevene har det, tar tak i det, graver og nøster.

– Atferd er språk, fastslår Maiken.

Når Utdanning spør Valhammer om hun har noe den tidligere kollegaen ikke er så god til, svarer hun at 27-åringen vil mye og har store forventninger til seg selv.

– Hun har store planer. Det er bra, men noen ganger er de større enn det en kan få til i forhold til tid og ressurser. Hun er ikke så god i begrensningens kunst.

Men først av alt beskriver hun henne som inspirerende og støttende.

Døra til klasserommet vi sitter i, går opp. Inn kommer Bente Drevland Hundsnes, som var Maikens kontaktlærer på ungdomsskolen.

– Hallo!

Maiken spretter opp. De omfavner hverandre.

– Hvordan var Maiken som elev?

– Hun var kreativ og lærevillig.

Hun ser på Maiken.

– Du hadde så mange fine framføringer. Da dere var vikinger, var du veldig god.

27-åringen liker utfordringer, noe hun også fikk da hun startet i TV2.

Men før jobben var hennes, måtte hun gjennom en audition. Deretter flere måneder med opplæring. Hun gjennomgikk kurs i meteorologi, teknisk kurs, presentasjonskurs og trening i studio.

Maiken forteller at sendingene foregår i et virtuelt studio, der både vegger og gulv er blått. På veggene henger tre skjermer, én på hver side og én rett framfor henne. På den ene vises værkartet.

Bake og lage mat er noe Maiken Sørdal Fosen fortsatt liker. Her er hun to og et halvt år.

FOTO PRIVAT

Varmt møte mellom Maiken og kontaktlæreren hennes på Håvåsen ungdomsskole i Haugesund, Bente Drevland Hundsnes.

«I begynnelsen var det mye pugging, men nå handler det mer om å forstå været oppførsel.»

Når hun ser rett i kamera, ser hun ikke kartet seerne ser. Skjermene bruker hun til å orientere seg i rommet, slik at hun står på rett plass og peker på de rette stedene på «kartet» bak seg. Hun må vite hvilket kamera hun skal se i, hvordan hun skal bevege seg i studio.

– Etter mye øving sitter teknikken i kroppen. Teksten må jeg lære utenat. Jeg lager noen stikkord, ser for meg hvordan været beveger seg, visualiserer situasjonen.

– I begynnelsen var det mye pugging, men nå handler det mer om å forstå været oppførsel, hvordan det utvikler seg, for eksempel at fra-landsvind på Vestlandet som oftest betyr tørt og fint vær.

Værankeret jobber tett med meteorologene hos StormGeo. Når hun kommer på jobb, blir hun møtt av mange værprognoser og detaljerte varsler, som hun skal koke ned til to minutters sending.

– Det kan noen ganger være utfordrende, for jeg vil jo helst ha med alt. Jeg må finne en rød tråd og lage et værvarsel som dekker så mye av landet som mulig. Blir det mye nedbør en plass eller kraftig vind, blir det viktig å formidle dette på en tydelig måte, forklarer hun.

For å vite hvilket vær det blir, leser hun hva Storm-meteorologene i Bergen og i Houston i USA melder. Deretter bygger hun opp kartet, setter inn lavtrykk og høytrykk. Vindpilene har meteorologene i StormGeo allerede plassert.

– Å melde vekslende sommervær, byger som kommer og går, er vanskeligst.

Værmelderer kikker ut vinduet på den mørke himmelen.

– Det vi ser nå er et nedbørsområde, ikke byger. Her vil det nok regne en stund.

– **Høsten 2014** var spennende. Mye skjedde. Jeg skulle sette meg inn i lærerjobben og jobben som væranker. Jeg var heldig som fikk prøve begge deler.

Det var Eli Kari Gjengedal som ble tipset om Maiken og ringte henne opp.

– Jeg sa ja med en gang, trengte ikke betenkningstid. Dette er en sjanse du får én gang i livet.

I to år arbeidet 27-åringen 60–70 prosent i skolen, samtidig som hun arbeidet en helg i måneden i TV2. Det var da hun fikk tilbud om økt stilling i TV2, at hun sa adjø til elever og lærere, noe hun syntes var tøft.

– Du blir veldig glad i både elever og kollegaer.

– Er det noen likheter mellom disse yrkene?

– Begge handler om formidling, å få både elever og seere til å forstå.

Den største forskjellen, påpeker hun, er at hun ikke ser TV-titterne og dermed ikke får direkte feedback.

– Elevene kan jeg spørre om de har skjont det jeg har gjennomgått. Det er viktig for meg at alle forstår.

– Å være artist handler også om å ha et publikum. Hva gjorde at popstjernerømmen brast?

– Jeg måtte innse at jeg ikke var god nok til å synge. Det var hardt.

Ei ny latterkule. Så alvor.

– Vi må levere paraplyen tilbake.

Spørsmålet jeg gjerne ville blitt stilt

– Hvilket tiår skulle du ønske vi kunne levd på nytt?

– Det må være det glade 1980-tallet. Jeg er jo født i 1990, så jeg gikk glipp av dette tiåret, men jeg har alltid elsket 80-tallsmusikk og gamle dansefilmer. Og klærne så klart.

Petit

Olav Norheim

Norske verdier

ILL.FOTO INGER STENVOLL

No er stortingsvalet over, og alle er vener som før. Val og venskap er norske verdier.

Du hugsar kanskje det var snakk om norske verdier i valkampen. Gris og vin og kors på halsen, las eg, og oppbretta oppkneppa skjorte, såg eg, det er norske verdier. TV kan ikkje lyge.

Hugsar du Verdikommisjonen? Den gongen? Ja, det er vel snart 20 år sidan, det no. Då var det ein statsminister som heitte Kjell Magne Bondevik. Han var så verdifull at han sette ned ein eigen kommisjon med egne verdier. Ein verdi, hugsar eg han sa ein gong han vart spurd, var at vi ikkje skulle snike på trikken. For dei fleste av oss er nok trikkesniking ei marginal freisting. Det er mange snikar blant oss, men få trikkar. Skal eg snike trikk, må eg ta buss til Oslo. Buss er ein norsk verdi, berre han kjem, eller går.

Kva meir er ein norsk verdi? Her kjem dei eg kjem på i farten: Bjørkelauv. Allmenn offentleg gratis skole. Smørbutikk. Langrenn. Swix. Lano. Solo. Fanta, då? Gratis høyreapparat. Aluminium, sa ein oljetalsmann ein dag. Og vatn.

Med fare for å bli anklaga for oste-intoleranse vil eg sterkt hevde at brunost er ein norsk verdi. Forresten, det er vel meir som eit pålegg. Men norsk

Olav Norheim
bokskrivar og -lånar

ARKIVFOTO PRIVAT

og søtt. Og så må det vera Tine, helst G35, men eg respekterer dei som et Synnøve. Respekt, det er verdien sin det. Eg har spurt menneske på min veg om dei kan leva eit meningsfylt liv utan brunost, og svara varierer. Då er det mangfald, og det er vel ein norsk verdi?

Det er forskjell på typisk norsk og norsk verdi. Då miljøstasjonen på Beitostølen var søndagsstengt ei tid, var det typisk norsk, skreiv ein hytteeigar i avisa. Og han var ikkje blid. Men sint. Sinne er ein norsk verdi.

På skolen lærer lærarane elevane at dei skal vera greie, rose andre og helse pent. Og så skal dei takke og snakke. Snakke om det. Det er ein verdi. Men ikkje slå. Det er verdilaust.

Og så vår mest allmenne verdi: Det beste du kan seia om ein nordmann er at ho er så alminneleg. Det er ein norsk verdi. Eller var. No skal du helst vera gründer. Men lærar då?

Tilbakeblikk

For 50 år siden
U-hjelppearbeid
i Afghanistan

Afghanistan er et land der en ennå kan oppleve det primitive uberørt, med mennesker, ikke på samlerstadiet riktignok, men slik de levde der da vår sivilisasjon vokste fram for to tusen år siden. Og vi er den siste generasjon som kan oppleve dette. Når u-hjelpens bestrebelser har båret frukter, når analfabetismens mørke begynner å slippe taket i landsbyene og de nye ideer trenger inn, da vil alt være annerledes.

Den Høgre Skolen
nr. 16/1967

For 25 år siden
Sint Trond Viggo

Vi har en svak mistanke om at barneombud Trond Viggo Torgersen ikke er helt på linje med lærerne i alle spørsmål, men at han også misliker Norsk Skoleblad, er relativt nytt for oss. I alle fall fikk vår utsendte på Troms lærerstevne beskjed om å sette seg mens Trond Viggo talte til lærerne. Vi har til og med hørt at barneombudet kom med et høyt og tydelig banneord på f... mens vår utsendte fotograferte. Hva kan vi vente oss neste gang vaktmester Trond Viggo dukker opp på TV-skjermen?

Norsk Skoleblad
nr. 29/1992

Da linjalen laget lyden av en hakkespett

Små barn er mye flinkere til å reflektere over hva de sanser enn det mange voksne er klar over.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

● Marie Jönsson (44)

Hvem
styrer i Siggerud gård barnehage i Ski i Akershus

Godt å tenke på
– Vi må tørre å reflektere sammen med barna uten å vite hvor refleksjonen ender opp.

I Siggerud gård barnehage i Ski kommune i Akershus får barna utforske og reflektere uten at de voksne griper inn med sine ferdige løsninger og forklaringer.

– Når vi lar barna få tenke selv, uten å gi svar, blir de mer kompetente. Barna kommer ikke alltid fram til fasitsvaret, men de lærer av måten å reflektere på, forklarer Marie Jönsson.

For å vise hva hun mener, forteller Jönsson om metoden barnehagelærerne anvender. I Siggerud gård barnehage har de latt seg inspirere av Reggio Emilia-pedagogikken. De er også med i Ski kommunes prosjekt «Leke og lære sammen i et utforskende miljø».

Lytter til lyden

Jönsson forteller om lydprosjektet: – Vi legger en linjal mot kanten av bordet og lar en del av den stikke ut. Så vipper vi på linjalen, mens vi holder den ene enden ned mot bordplaten.

Den voksne spør: – Hvordan er lyden?
«Anna» på fire år svarer: – Den er som en hakkespett.

Den voksne flytter linjalen lenger ut og gjentar bevegelsen: – Hvordan er lyden nå?

«Erik» på fem år forklarer: – Den er som bølger. Som i havet.

Så flyttes linjalen lenger inn på bordet. Den voksne spør: – Hva skjer med bølgene da?

«Kristin» på fem år sier: – De blir kortere.

Balanse og bevegelse

– Da vi hadde om kroppen som prosjekt, hadde vi en dialog om øret, forteller Jönsson.

«Jonas» på fem år sa: – Balansen er i ørene våre.

Vann i ørene hjelper til. Vannet går opp og ned, og da går vi opp og ned.

Er barnet på sporet? Så absolutt. I en artikkel i Illustrert Vitenskap kan vi lese: «Balansesansen, som registrerer hodets posisjon og bevegelse, er knyttet til fem væskefylte kamre i det indre øret.»

Hva skjer med huden når vi får et sår? Slik forklarer «Kristin» på fem år hva som hender: – Vi har hudceller eller hudklumper. Noen er brune og noen rosa. Når vi løper, så klistrer de seg fast i såret og tetter igjen så det blir skorpe. Det tar lang tid å gro, i hvert fall en måned.

Og hva med nesa og luktesansen? Dette tenker «Pål» på fire år: – Hvis man peller mye, så blør man. Anna blødde i sted. Med nesa lukter og snuser vi. Hunder gjør det. Og så puster vi med nesa.

På tur går barna forbi en plass de har kalt dinosaurryggen. Hva er barnas teori om navnet?

Dette forklarer de: «Det kom en dinosaur gående her i gamle dager. Han ble angrepet av en ulv, som kloret ham opp bakfra i ryggen, sånn at han datt sammen akkurat her! Og siden har han ligget her.»

– I Reggio Emilia blir barnet sett på som kompetent. Barnet skal støttes i sin egen utforskning av verden. Vi som pedagoger skal sammen med barnet gå inn i ulike kunnskapsfelt. Barna skal involveres på en måte som gjør at det foregår læring og utvikling, forteller Jönsson.

– Hvis barn skal lære seg å velge, må de selv finne ut av mulighetene, forklarer hun.

Måten det legges opp til refleksjon på, går rett inn i det som er metoden til grunnleggeren av Reggio Emilia-pedagogikken, Loris Malaguzzi. Han sa: «Et barn har hundre språk, men frarøves nittini».

Har du opplevd et gyllent øyeblikk som du vil dele med andre?
Send det til redaksjonen@utdanningsnytt.no.
Merk e-posten «Gylne øyeblikk».

Bøker

Aktuell bok

ANMELDT AV Trude Evenshaug

Da tenåringene tok makta

Da tenåringene tok makta. Trettisju års opprør i fristaten Forsøksgym

Av Cecilie Winger (tekst) og May-Irene Aasen (bildeansvarlig)
Forlaget Manifest
2017
304 sider

Boka om Forsøksgym er blitt både morsom, irriterende og engasjerende, men er neppe egnet som oppbyggelseslitteratur.

Det er gått 50 år siden Forsøksgymnaset i Oslo ble etablert, i 1967. Oppstarten var en smått utrolig tildragelse da det skjedde, men helt i tråd med tidsånden. At den eksperimentelle og opprørske skolen så å si sovnet stille inn i 2004, var også et tegn i tida. Eksperimentet ble effektivisert bort, og opprøret var dødt.

Det gir grunn til ettertanke at initiativtakerne til opprettelsen av Forsøksgym var tre skoleflinke, men skoleleie unge tenåring. De mente skolen var autoritær og udemokratisk og ville starte en skole uten karakterer, der elever og lærere samarbeidet og hadde like mye makt. I en tid uten sosiale medier kjøpte de en brukt stensilmaskin og distribuerte budskapet sitt til elever og lektorer over hele Oslo. Og skole ble det. Det er vanskelig å se for seg at noe lignende kunne skjedd i dag. Gjennom skolens struktur- og styringsreformer har det klassiske pedagogiske paradokset nådd sitt ironiske topp-punkt nå som elevmedvirkning er forskriftsfestet og inngår i det nasjonale kvalitetsvurderings-systemet.

Boka «Da tenåringene tok makta. Trettisju års opprør i fristaten Forsøksgym» forteller

Forsøksgym Oslo ble opprettet i 1967 og holdt det gående frem til 2004 på ulike skoler i Oslo. Her er skolebildet av elevene i 1971/1972, da FGO holdt til i Hammersborg skole. **FOTO** LASSE KWETZINSKY OG TOM ARNE HANSEN

historien om Forsøksgymnaset i Oslo fra innsida. Boka er skrevet av en tidligere forsøksgym-elev, Cecilie Winger. Hennes kulling, May-Irene Aasen, er bildeansvarlig. Begge begynte på skolen i 1979. Forsøksgym-lærere og en rekke tidligere elever, mange av dem kjente figurer i ulike deler av offentligheten, forteller om sine opplevelser fra skolen.

Folkefinansiering har bidratt til at boka er rikt utstyrt med bilder, illustrasjoner, faksimiler av avisoppslag (noen av dem så små at de er uleselige), FGO-elev Christopher Nielsens tegninger, små utdrag fra allmøtereferater formet som notater og lapper i tidsriktig skrivemaskinskrift. Visuelt framstår boka som en veggavis: Morsom, kaotisk, opplysende, irriterende og engasjerende. Det gir autentisitet og tilleggsinformasjon i form av tidskoloritt og direkte møte med kildematerialet. Fonten som er valgt til forfatterstemmens tekst, er dessverre altfor liten. Det gjør at en må være særlig motivert for å lese boka tvers igjennom.

Boka oppgis å være skrevet «for de mange som har gått på FGO eller som har kjent noen som har gått der». Angivelsen av målgruppa kan forsvare inntrykket av å være invitert med på gjensynsfest, såkalt reunion, på feil skole. Jeg gikk ikke på Forsøksgym, og innforståtheter i tekst og bilder etablerer meg som en utenforstående. En rekke bøker er for eksempel avbildet, uten av de omtales nærmere. Kleine referanser til det usagte er sånt som gjør gjensynsfester uutholdelige, selv for dem som er invitert på riktig fest. Riktignok kjente jeg folk som gikk der, folk som ikke holdt ut mer enn

et halvår eller et år, og historiene om langtekkelige allmøter med de repetitive temaene oppmøte, rus, røyking og rydding har jeg hørt før. Jeg skjønner hvorfor de slutta.

Men boka er også «for alle som er opptatt av skole og demokrati, og for dem som mener at man må kjempe for ideene man tror på – selv når alle andre motarbeider dem». Jeg er usikker på om boka er egnet som oppbyggelseslitteratur, til det er forsøket Forsøksgym for tvetydig. Men vi er mange som er opptatt av «skole og demokrati», det vil si pedagogikkens etisk-politiske samfunnsoppdrag. Skal en historie om Forsøksgym bidra til en refleksjon over dette oppdraget, kreves et analytisk grep og en kontekstualisering som denne boka mangler.

Historien om Forsøksgym er en norsk skolehistorie som ikke bare bør dokumenteres, mimres over og tidvis fortjenstfullt kritisk reflekteres over av dem som gikk der. Øyenvitneskildringene er verdifulle og flerstemmige. Samtidig er det vesentlige stemmer som mangler. Flere nevner de døde, de som gikk til grunne, noen allerede som elever, andre altfor tidlig i årene som fulgte.

Det er skrevet jubileumsskrift, hovedoppgaver, artikler, bøker og rapporter om Forsøksgymnaset i Oslo tidligere, så historien er ikke utforsket, men 50 år etter oppstarten – og 13 år etter nedleggelsen – er historien interessant, fordi den skolepolitisk og mentalitetshistorisk, allerede ligger langt tilbake i tid.

Gode råd om mobbing i barnehagen

Mobbeatferd i barnehagen

av Ella Cosmovici Idsøe
og Pål Roland
Cappelen Damm
Akademisk 2017
108 sider

Foregår det virkelig mobbing i barnehagen? Driver små barn med bevisst plaging og utestenging over tid, slik det beskrives i enkelte definisjoner av mobbing?

Diskusjonene har gått, og flere er fortsatt skeptiske til å bruke mobbebegrepet i barnehagen. Men samtidig ser alle at det foregår uheldige ting i samspillet mellom barn også i barnehagealder, og at det er nødvendig med forebyggende tiltak.

Nå har **Ella Cosmovici Idsøe**, professor i pedagogisk psykologi, og **Pål Roland**, dosent ved Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning, skrevet en lett tilgjengelig og praktisk anlagt bok om mobbeatferd i barnehagen. Undertittelen er «Temaforståelse – forebygging – tiltak», og forfatterne slår fast: «Mobbing starter allerede i barnehagen. Det er viktig at en tidlig greier å identifisere barn som utsettes for vedvarende negative handlinger i barnegruppen, og som har problemer med å forsvare seg mot dette.»

Idsøe og Roland går allerede i forordet inn i diskusjonen om begrepet «mobbing» brukt i barnehagesammenheng. De peker på at begrepet trolig må forstås og belyses på en litt annen måte her enn i skolesammenheng. Små barn er ikke nødvendigvis klar over at det de gjør i enkelte situasjoner er mobbeatferd, og de er heller ikke klar over den negative virkningen slike handlinger har på andre. Desto viktigere er det at de som jobber i barnehagen, er bevisste på problematikken; at de vet at de kan forebygge mobbing før det starter, kan gripe inn dersom det oppstår, og kan følge opp på en måte som forhindrer at det fortsetter.

Forfatterne bruker de to første kapitlene på å drøfte hva mobbing i barnehagen kan være, og de beskriver ulike former for mobbeatferd. Hva er for eksempel forskjellen på erting og mobbing? Kapitlene er på bare rundt 20 sider hver, og her vil alle som jobber i barnehager, kunne få en enkel og oppklarende oversikt over hva dette handler om – og hvor viktig det faktisk er at uheldig atferd blir tatt tak i så tidlig som mulig. Boka er lagt opp med korte oppsummeringer og spørsmål til diskusjon etter hvert kapittel, slik at den er velegnet både i utdanning og i barnehagens interne arbeid.

Et sentralt kapittel har fått tittelen «Hva kan barnehageansatte gjøre? Forebyggende aktiviteter.» Her gis det forslag på konkrete opplegg – det er bare å ta dem i bruk og prøve seg fram for å finne ut hva som fungerer. Senere i boka drøftes også

hvilke forutsetninger som må til for at tiltak mot mobbing skal lykkes, og avslutningsvis finner man et kapittel om implementering av mobbetemaet i barnehagen.

Det at boka er så kortfattet, lett tilgjengelig og konkret i sine anvisninger, er en åpenbar styrke. Samtidig kan det innvendes at den knappe formen setter noen begrensninger. Når for eksempel et dansk program mot mobbing, Be-Prox, blir presentert på bare én side, blir det noe overfladisk. Men det kan jo sees på som et tips om noe man bør undersøke nærmere. Boka kan likevel anbefales, og nytteverdien vil trolig være stor i de aller fleste barnehager. Det aller viktigste er at den slår fast at mobbing ikke er noe man kan unnlate å ta tak i også i barnehagen, uansett om man liker begrepet eller ikke.

ILL. FOTO BLAKE CAMPELL/FREEMAGES.COM

Å tenke helt nytt om norskfaget

● **Unni Brevik**
Tidligere adjunkt ved
Ålesund videregående
skole
FOTO PRIVAT

I matematikk i videregående skole kan elevene velge mellom flere varianter, alt etter interesse, ambisjon og motivasjon. Tenk om dette var mulig også innen norskfaget.

Som nylig pensjonert norsklærer har jeg gjort meg noen tanker om norskfaget i videregående skole. Faget er tungt og grunt på en gang. Det har altfor mange kompetansemål som skal dekkes, og det betyr ofte at læreren må vektlegge noen mål mer enn andre. Hovedmål, sidemål og muntlig skal vurderes både underveis og halvårlig. Arbeidsmengden er stor, tekstbunkene mange. Vurderingen av kompetansemålene tar tid og krefter, og så sitter man kanskje igjen med følelsen av å ikke ha fått gått bra nok i dybden på noen av målene.

I andre fag, som for eksempel matematikk, fins ulike valg, alt etter hva som vektlegges for videre utdanning, R, S og P. Elevene får veiledning i hva som lønner seg for dem å velge, alt etter interesse, ambisjon og motivasjon.

Skulle det ikke være mulig å velge etter interesse, ambisjon og motivasjon innen norskfaget også? Det hadde vært spennende å tenke helt nytt. Tenk hvis hovedtyngden i faget ligger på enten litteratur eller språk?

En slik oppdeling i faget ville ikke, og måtte ikke, gå ut over den kulturhistoriske kompetansen, og selvsagt heller ikke skriftlig kompetanse i begge målformene.

Her er noen tanker rundt hvilket innhold en slik valgmulighet kanskje ville ha:

A. Litteraturvalg

– Fordypning i litteratur: roman, drama, novellesamling, forfatterstudium, lyrikk med mer. Tenk å kunne lese et helt litterært verk i stedet

for korte utdrag som ikke gir mer enn et lite gløtt inn i tematikken! Slik det er nå, blir det mye driling i hvem som har skrevet hva eller når før man går videre til neste utdrag.

– Litteraturhistorie – innføring i temavalg og betydning for samtid og nåtid. Tenk å kunne fokusere på hva litteratur skrevet av, for eller om kvinner har hatt å si for likestillingen og kvinnens rolle i dagens samfunn. Eller hva med forbudt litteratur? Hva var akseptert før? Hva aksepteres nå? Her er det mye som kunne ha fått elever til å reflektere over litteraturens betydning for utvikling av verdier og aksept i et samfunn.

– Sammenligning av norsk og utenlandsk litteratur med samme tematikk.

– Grundige analyser og tolkninger av lyrikk, tematisk eller i forfatterskap.

– Nærlesing av noveller og drama. Bruke tid på å tolke og forstå, og kanskje skrive videre på tema.

– Sammenligning av eldre, originale tekster og nyere tekster, refleksjon over språkets utvikling i litteraturen.

B. Språkvalg

– Studier og innsyn i ulike sider ved det norske språket: dialekt, sosiolekt, påvirkning av andre språk, språket i moderne medium med meir.

– Etymologi: følge ord språkhistorisk og kulturhistorisk.

– Norrønt og moderne norsk – sammenligning og utvikling.

– Språkpolitikk og språkutvikling i Norge gjennom årene.

– Nordiske språk – en grundigere sammenligning språkhistorisk.

– Retorikk – hvordan bruke språket strategisk og estetisk.

– Sammenligne norsk med andre germanske og latinske språk – (knyttet til engelsk og valg i 2. fremmedspråk).

– Samisk språk og litteratur.

– Lesing av litteratur i originaltekst, også fra moderne tid. Hvordan blir språket brukt i tekstene?

Alle disse punktene i begge kategoriene er allerede å finne i læreplanene på videregående trinn 2 og 3. Det sier seg selv at mengden ikke inviterer til fordypning. Det må gå fort dersom en skal komme i mål til eksamen! Fordypningsoppgaven, det gamle særernmet, er ingen god erstatning for det man går glipp av underveis. Noen elever velger tema som

godt kan knyttes til norskfaget, men som heller mer mot det de allerede har lest (eller sett), som Harry Potter-bøkene og J. R. R. Tolkiens bøker, for eksempel. Siden temaet til oppgaven skal være selvvalgt, kan ikke læreren gjøre annet enn å foreslå og veilede.

Det er klart at både litterære og språklige emner ville bli integrert i begge valgene, men den valgte fordypningen vil jeg hevde ville bli mye mer interessant og lærerik for elevene. Mange norsk-lærere har vel hørt elever si: «Jeg har aldri lest en bok i hele mitt liv», men har også sett disse elevene kvikne til når man kommer inn på språklige emner. Det betyr ikke at vi skal la være å inspirere og invitere til interesse for litteraturen, men læringssituasjonen ville kanskje bli mer motiverende for alle parter dersom man har valgt hva man vil fordype seg i.

Fra barne- og ungdomstrinnet har elevene med seg kunnskap om både litteratur og språk, og det hender at de synes det blir mye repetisjon av det de har gått gjennom før. Som regel er den kompetansen de har i faget like fragmentert som læreplanene i videregående inviterer til. Videregående trinn 1 er et fint år da man har tid til å introdusere ulike studieteknikker og prosessorientert innlæring. Så burde det være større rom for selvvalgt fordypning når de kommer til videregående trinn 2.

Det måtte jo en radikal omlegging av faget og organiseringen i videregående skole for at dette skulle la seg gjennomføre, og det er kanskje mer ønsketenkning enn realisme, men hadde det ikke vært flott?

«Den valgte fordypningen vil jeg hevde ville bli mye mer interessant og lærerik for elevene.»

Tillit og redelighet

● **Astrid Søggen**
direktør for
Utdanningsetaten i Oslo

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Utdanningsnytt.no publiserte i uke 38 oppslag om et seminar om tillitsbasert ledelse på BI, for snart et år siden. I en påfølgende tekst ble det påstått innblanding i faglige prioriteringer ved BI.

Vi er meget undrende til hvordan det kan ha seg at et beskjedent miniseminar på BI 11. november 2016, får oppmerksomhet 19. september 2017.

Mine ledere og jeg som deltok, kritiseres for uærbødig opptreden. Slik dette fremstilles, høres det ikke bra ut, og vi forstår at mange spør oss om hva som skjedde under seminaret. Vi trives selv sagt dårlig med et rykte om at vi ikke kan oppføre oss. Vi er tross alt skolefolk. Mitt svar til Utdanningsnytt.no var at vi kjenner oss ikke igjen i den beskrivelsen som gis. I dette innlegget utdyper jeg det og gir noen glimt fra det vi opplevde denne novemberfredagen i 2016.

Professor Bård Kuvaas var foredragsholder, hjulpet og supplert av Gunnar Østgaard, som inntil da var ukjent for oss. Utdanningsnytt.no opplyser at han er siviløkonom og driver sitt eget programvareselskap. Jeg har brakt i erfaring at han ikke har tilknytning til den faglige staben på BI.

Vi var invitert med på et seminar, hvor vi i invitasjonen var *oppfordret til å delta, opponere og være aktive*.

Østgaard sier til Utdanningsnytt.no at han aldri har opplevd maken til det han opplevde på dette seminaret. Den opplevelsen deler vi med Gunnar Østgaard. Underveis lurte vi på hva vi var med på.

Seminaret startet med at Gunnar Østgaard, plassert som møteleder ved enden av bordet, begynte uten å presentere seg og befalte ett minutt stillhet i anledning av at Leonard Cohen døde kvelden før. Som erfarne seminararrangører stusset vi over starten, men vi la godviljen til og tenkte at vi lærer nok mer om tillitsbasert ledelse etter hvert.

En betydelig del av foredragene før lunsj inneholdt udokumenterte påstander om Oslo-skolen, om forferdelighetene med målstyring, testregime og så videre. Oss bekjent har verken Kuvaas eller Østgaard forsket på Oslo-skolen, men de mener mye. Et par av mine folk tok i denne sekvensen ordet og etterspurte flere ganger dokumentasjon på Oslo-eksempelene fra Kuvaas og Østgaard. Når svaret blant annet var at kilden var VG, sa min medarbeider tydelig fra om at han hadde helt andre forventninger til seriositeten ved en vitenskapelig høyskole. Våre kritiske spørsmål ble nok oppfattet som avbrytelser i fortellingen om Oslo-skolen.

Tillit var tema på seminaret. Derfor fortalte jeg professor Kuvaas om de helt ferske og svært gode resultater om de ansattes opplevelse av en tillitsbasert kultur i Oslo-skolen, ifølge medarbeiderundersøkelsen 10-FAKTOR, utarbeidet av Kuvaas'

kollega Linda Lai. Kuvaas ga tydelig anerkjennelse til resultatene og medga at de vitnet ikke om tillitsunderskudd i Oslo-skolen.

I et påfølgende oppslag på Utdanningsnytt.no hevder professor Kuvaas at vi blander oss opp i hvordan han legger opp kursene sine. Han er sitert på at representanter fra Utdanningsetaten i mange år har møtt opp i klasserommet og forstyrt undervisningen.

Dette stemmer selvsagt ikke. Spesialrådgiver og tidligere rektor Kirsten Bjellaanes er vår fagkoordinator og kontaktperson mot BI for masterprogrammene og forvalter av kontrakten.

I henhold til kontrakten med BI avholdes statusmøter mellom BI og Utdanningsetaten hvert halvår. Representanter for studentene deltar på møtene, og Bjellaanes må holde seg oppdatert og iblant delta på forelesninger, nettopp for å kunne være en relevant diskusjonspartner i statusmøtene.

På Utdanningsnytt.no fremkommer også en antagelse om vår mulige innvirkning på en beslutning ved BI om å avlyse et kurs som Kuvaas skulle holdt for masterstudentene. For ordens skyld viser vi til professor Froms svar til Utdanningsnytt.no om at kurset ble avlyst på grunn av for liten interesse fra studentene. From leder skolelederutdanningen ved BI.

Vi har et godt samarbeid med BI om lederopplæringen; det gjelder både administrasjonen og de faglige ressursene vi har kontakt med.

(Se også side 26–27 i dette bladet. Red.)

«Oss bekjent har verken Kuvaas eller Østgaard forsket på Oslo-skolen, men de mener mye.»

Vi trenger en revolusjon for å redde barnehager

● **Royne K. Berget**
daglig leder i Smed-
husåsen Barnehage SA
FOTO: PRIVAT

De siste månedene har politikere på borgerlig side stått fram i det ene mediestuntet etter det andre, der de legger fram et særdeles lite nyansert bilde av den private delen i barnehagesektoren.

Utda er disse politikerne tilsynelatende opptatt av å verne om ildsjeler og kvinnelige gründere og at disse må få lov til å tjene penger for jobben de legger ned. For de fleste høres kanskje ikke det så galt ut, men hvordan er egentlig virkeligheten? Som daglig leder i en ideell foreldreeid privat barnehage opplever jeg nemlig noe helt annet, og jeg er langt fra alene om å føle meg misbrukt i et ideologisk spill.

Uten annen egeninteresse enn å gi barn og foreldre det beste barnehagetilbudet vi makter innenfor våre rammevilkår, har jeg behov for å fortelle hvordan det føles å bli satt i samme bås som alle private barnehager uansett driftsform. Jeg kan nemlig love at det er milevis forskjell på en enkeltstående privat barnehage som driftes ideelt, og et konsern med fullt av underselskaper som eier og drifter 100 eller 200 barnehager. I tillegg har jeg lyst til å belyse noen problemstillinger og avkrefte noen myter.

Brukertilfredsheten hos foreldrene blir stadig vekk dratt fram når privat og offentlig barnehagedrift sammenlignes, og det ender ofte opp i en diskusjon der private og offentlige barnehager blir satt opp mot hverandre. Private barnehager (som en samlebetegnelse for alle typer private barnehager) har de siste årene scoret marginalt bedre enn de offentlige, og da brukes det for alt det er verdt av dem som har ideologiske eller økonomiske interesser av privatisering i barnehagesektoren. I virkeligheten spriker tilfredshet og opplevd kvalitet like mye på privat som på offentlig side, men det snakkes det ikke om. Spør du meg, hadde det vært minst like interessant å se om det finnes forskjeller mellom enkeltstående private barnehager og konsernbarnehager, eller mellom barnehager i de ulike konsernene. Gode og mindre gode barnehager finnes uansett eierform, og derfor blir det uinteressant, useriøst og kunnskapsløst å dra alle barnehager over en kam på bakgrunn av eierskap, for å fremme en sannhet som ikke eksisterer. For min egen del føler jeg nesten at vår driftsform har mer til felles med offentlige barnehager enn med konserndrevne barnehager. Privat er ikke privat, akkurat som ost ikke er ost!

Kvinnelige gründere på vei ut

Majoriteten av de idealistiske private gründerne, hovedsakelig kvinner, som faktisk hjalp til med å skaffe full barnehagedekning på 2000-tallet, blir nå skviset ut av sektoren av store kommersielle aktører. Mer presist, mange enkeltstående

eiere syns det blir for vanskelig å stå alene, med en uforutsigbar tilskuddsordning som varierer helt vilt fra kommune til kommune, fordi kommunene har selvråderett. Og hvem vinner på dette? Jo, de store kommersielle barnehageeierne. De står parat til å kjøpe opp barnehager fra dem som ikke lenger orker å stå alene med ansvaret under rådende forhold. Og konserneierens motiver for å drifte barnehager er økonomisk vinning. Så, de «kvinnelige gründerne» i mindre private enheter, som en del politikere utad ønsker å verne om, er en utdøende rase. Men dette kommer ikke fram i lyset når privat barnehagedrift, eierform og profitt diskuteres. De store selskapene har drevet med oppkjøp i flere år, deretter tjener de penger på arbeidet andre har lagt ned.

I en artikkel som ble publisert på VG Nett 20.10.2010, kommer det frem at 11 av 15 navn på lista over dem som eier de største barnehagekjedene, faktisk er menn. Ikke kvinnelige gründere, som Erna Solberg, Siv Jensen og Trine Skei Grande hevder må få lov til å tjene penger på barnehagene sine. Bare de tre siste årene har over 300 offentlige og private barnehager blitt lagt ned. Samtidig har de fire største kommersielle barnehageselskaper gått fra å eie 375 til 486 barnehager. Dette er Læringsverkstedet, FUS, Espira og Norlandia. I den samme perioden har disse aktørene nesten doblet sin samlede omsetning fra rundt 3 milliarder til 5,8 milliarder kroner. Alt indikerer at vi som drifter ideelle barnehager, må akseptere å bli eliminert fra barnehagemarkedet, uten at flertallet av politikere løfter en finger for å hindre det.

De stores makt øker

Politiske partier som heier frem kommersielle aktører som er i sektoren kun for å tjene penger på barnehagedrift, håner samtidig oss som er i sektoren uten annet formål enn å arbeide med barn. Rundt 600 foreldreeide barnehager, og en mengde barnehager som blir driftet av foreninger, stiftelser, trossamfunn, bedrifter og enkeltpersoner, blir totalt oversett ved å la de store konsernene valse frem som damplokomotiver. De kommersielle aktørene vokser seg større og større, samtidig som de får stadig mer innflytelse og makt inn mot politikerne, kunnskapsdepartementet og innad i Private Barnehagers Landsforbund.

Resultatet er at de derfor også kan påvirke barnehagens innhold og hvilken retning barnehagesektoren skal bevege seg. Med egne lobbyister ansatt til å påvirke politikere, klarer de å fremme

«Hva ønsker dere som er politikere?»

gesektorens verdier og mangfold

sitt syn og sine interesser, noe som kan være fullstendig på kollisjonskurs med profesjonens faglige tanker om hva som er riktig for barn og utførelse av arbeidet vårt. I forbindelse med høringskonferansen for ny rammeplan, i Vestfold 11. november 2016, uttalte Kunnskapsdepartementets representant følgende; «I lov om barnehager er eier juridisk ansvarlig for kvaliteten og innholdet. Det er derfor behov for å sikre at eierne kan ta i bruk de systemer og metoder som de mener er viktig for nettopp å sikre dette. Men en klok eier vil selvfølgelig søke råd hos sitt personale. Store barnehageeiere har felles innkjøp av systemer og programmer som de i dag har full rett til å benytte seg av jf. loven. Derfor er metodefriheten bevisst tatt ut i høringsforslaget.»

Det kan dreie seg om skolelignende opplegg, verktøy og metoder som de ansatte blir pålagt å bruke i arbeidet sitt. Så er spørsmålet om politikerne virkelig ønsker en framtidig barnehagesektor som blir styrt av en håndfull store barnehageaktører, som tilfeldigvis har gjort noen lure investeringer i sektoren, og der profesjonen blir redusert til marionetter? Ikke fordi eierne nødvendigvis kan mest om barnehage eller har de beste intensjonene, men fordi de har kjøpt seg makt og innflytelse. For hvor enkelt er det å tale en mektig eier midt imot, selv om du som profesjonsutøver vet at metodene du er pålagt å bruke ikke nødvendigvis er det beste for alle barn? En eier som skal tjene penger på egne pedagogiske opplegg eller metoder. Samtidig som profesjonen i stor grad blir omgjort til statister som utfører det han eller hun får beskjed om, der fagautonomi, spontanitet og arbeidsglede gradvis svinner hen og barna blir en skadelidende tredjepart.

Kjedene tjener på ustabile forhold

Hvor ofte opplever vi at de store kommersielle aktørene klager på dagens tilskuddsordning og ønsker en nasjonal sats? Svaret er ytterst sjelden. De store barnehagekjedene klarer seg fint som det er i dag, med ustabile forhold, for de har mulighet til å drifte på en utjevnenende måte på tvers av kommunegrensene, noe enkeltstående barnehager ikke har. Og hvem nyter godt av dette? Jo, igjen de kommersielle aktørene, for uforutsigbare rammer fører til salg av enkeltstående barnehager. Og jeg vil gjenta, det er ildsjelene og gründerne som står igjen som taperne. I tillegg blir mangfoldet i barnehagesektoren stadig mindre og snevrere.

Så hva ønsker dere som er politikere, for dere

«Barnehagedrift handler ikke om å produsere en vare, det handler om å investere i framtida.»

har fremdeles en mulighet til å ta grep og redde mangfoldet og verdiene som har kjennetegnet norsk barnehagetradisjon. Skal dere fortsette å lukke øynene for det som skjer og ofre de ekte ildsjelene og gründerne, samtidig som profesjonen blir umyndiggjort? Eller skal dere vise at dere har guts til å ta grep for å ivareta og sikre mangfold og barnehagelærerens autonomi også i framtida? Det er helt opp til dere.

Barnehagedrift skal handle om barna

For å komme med noen velmenende innspill til slutt, mener jeg at vi er nødt til å skille mellom barn og produkter eller varer. Barnehagedrift handler ikke om å produsere en vare, det handler om å investere i framtida gjennom å gi barna et trygt, utviklende og godt barnehagetilbud, der pengene som er ment til personaltetthet, vikarer, kompetanseheving, leker, vedlikehold, framtidige investeringer, mat, renhold og andre driftsposter, faktisk blir værende i barnehagen. Det kan ikke handle om effektiv drift når det er snakk om å skape et best mulig barnehagetilbud! Det er klart det får direkte konsekvenser for barna og personalet når det spares på antall ansatte, kuttet i vikarbruk eller gis dårligere pensjonsavtaler. Jeg ønsker så veldig at politikerne kunne forstå at å satse på barna og en god barndom også er å investere i og satse på framtida.

Barnehagedrift skal handle om barna og hva som er best for dem; lek, sosial kompetanse, bygging av selvfølelse, tilknytning, samspill og sosialisering, styrking av barns psykisk helse, voksnes tilstedeværelse for barna og det at vi ser hvert enkelt barns behov. Fins det noe viktigere enn dette? Neste generasjons skjebne ligger godt plassert hos barnehagens ansatte. Legg derfor forholdene til rette for en sunn sektor, der det de gode intensjonene er styrende, ikke personlig vinning. Vi trenger derfor en nasjonal tilskuddssats, en lov om antall barn per ansatt og en lovregel som hindrer enkeltpersoner i å tjene seg søkkrike på tilskudd og foreldrebetaling som er ment til driften. Hvorfor i all verden skal det gå an å tjene penger på barnehagedrift, mens det ikke er lov i skolen? Barnehagesektoren trenger ikke bare et opprør på vegne av barna, vi trenger en revolusjon!

Språk

Alarmen går for norsk språk

Barn møter eit omfattande engelskspråkleg tilbod når dei spelar dataspel, skriv Magne Aasbrenn. ILL. FOT. YLVA TÖRNGREN

I Noregs Mållag er vi glade for at rapporten «Språkstatus 2017. Språkpolitisk tilstandsrapport frå Språkrådet» tar opp den dramatiske auka påverknaden av engelsk på barn som veks opp i dag. Eit eksempel på eit dramatisk tal er at berre 29 prosent av born mellom seks og ni år møter til vanleg norsk språk i korte filmsnuttar på Facebook og YouTube.

NRK gjer ein stor innsats for å møte straumen av engelsk med sin Super-kanal. Likevel viser rapporten at om ikkje fleire samfunnsinstitusjonar, politikarar og pedagogar slår ring om norsk språk meir handfast enn i dag, står vi i fare for eit stort kulturtap. For å hjelpe på situasjonen må det blant anna bli eit vilkår at digitale læremiddel i skulen blir produserte på både bokmål og nynorsk, og det må lagast språkplanar for arbeidet ved universitet og høgskular.

I fjor gjekk Noregs Mållag kraftig ut mot at den offentlege grunnskulen i Oslo opna for eit tilbod der undervisninga følgjer same opplegget som dei såkalla «International Schools», der undervisninga går føre seg på engelsk. Vi er framleis uroa for at engelsk blir det einaste brukte språket i delar av norsk undervisnings- og arbeidsliv.

Den nye rapporten frå Språkrådet stadfestar denne uroa. Språkrådet viser til at barn heilt ned i treårsalderen møter eit omfattande engelskspråkleg tilbod når dei bruker ressursar som er tilgjengelege på nett eller spelar dataspel. Dette

fører også med seg ei generell haldningsendring når det gjeld engelsk i det norske samfunnet. Eit hovudfunn er at befolkninga er meir positiv til engelsk i reklame no enn tidlegare. I tillegg skjer stadig meir av undervisninga i universitets- og høgskulesektoren på engelsk.

Rapporten gjer det også tydeleg at norsk språk er under press i mange delar av kulturlivet. Det gjeld altså ikkje berre for nynorsken, men også for bokmålet. Språkbruken er regulert berre i avgrensa delar av sektoren. Sjølv mediemangfaldsutvalet har lagt lite vekt på rolla media spelar når det gjeld norsk språk.

Den ferske rapporten frå Språkrådet viser at det er akutt nødvendig å setje i verk stimulerings-tiltak som kan sikre bruken av norsk andsynes engelsk og å sikre stillinga til nynorsken. Både offentlege og private aktørar bør trekkjast med i eit slikt arbeid. Det materielle barna møter i skulen, kan ikkje vere så tilfeldig samansett som det er i dag, og det må bli eit leiaransvar å passe på at høgare læreanstaltar brukar norsk når dei kan og avgrensar bruken av engelsk til når dei må.

No gjeld det som aldri før å hegne om språket vårt. I Noregs Mållag håper vi eit meir aktivt språkvern blir praktisk politikk i neste stortingsperiode.

Magne Aasbrenn
leiar i Noregs Mållag

Til «Skal det være krav om fire i matematikk – i 'en ny og bedre lærerutdanning'?»

En presisering

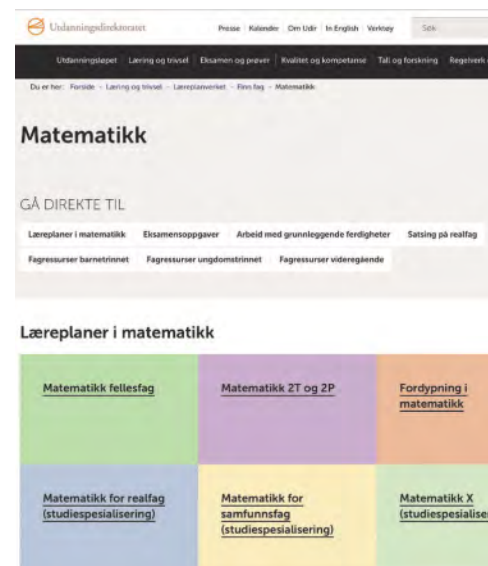
Geir Martinussen, lærerutdanner i matematikk ved Høgskolen i Oslo og Akershus, har skrevet et innspill på Utdanningsnytt.no 5. september. Innspillet tar for seg det han kaller absurde karakterkrav fra videregående skole.

Til innspillet vil jeg påpeke følgende: Det eksisterer ikke noe karakterkrav på 4 i matematikk. Bare hvis du velger 2P, er dette et krav. Bestå R2 eller et annet programfag i matematikk, og veien din er åpen.

Hvis man absolutt skal legge listen likt med for eksempel norskfaget, kunne 3 i R2 vært et krav, da R-matematikk faktisk er den videre fortsettelsen av 10.-trinns pensum. Både 2P og S1+S2 bygger på 1P, som ikke bygger på 10.-trinns pensum. 1T-R1-R2 er det tilsvarende løpet som norsk og engelsk følger, de andre er i praksis forenklete fag. Ville 4 i et «praktisk norskfag», hvor man lærer å sette komma på rett plass og skrive fjorten setninger til en jobbsøknad, skapt furor? Neppe.

En ting som også bør nevnes er at når denne feilinformasjonen gjentas nok ganger, er det dette mange med 2/3 i S- eller R-matematikk vil finne ved nettsøk, og slik muligens villedes til å tro at de ikke innehar kompetansekravet.

Knut-Eirik Baade

Ikke på linje med skolen

Regjeringen har lagt fram en revidert kompetansestrategi om muligheter barnehagens ansatte har for videreutdanning og kompetanseutvikling. Pedagogstudentene mener kompetanse i barnehagen er svært viktig. Det er nøkkelen for å skape en bedre barnehage som en vesentlig arena i barns lek og utvikling. Likevel etterlyser vi midler slik at strategien skal bli realisert som noe mer enn et passivt dokument.

Vi ser dessverre at regjeringen ikke prioriterer kompetanse i barnehagen i like stor grad som i skolen. Med videreutdanningsstrategien for skolen «Kompetanse for kvalitet», fulgte det massive midler. Dessverre ser vi at regjeringen ikke følger opp kompetansestrategien for barnehagen med midler. Det er synd. For at denne satsingen skal bli reell, må det følge med midler.

Vi mener det bør bli et krav om at pedagogisk leder og styrer i barnehagen har masterkompetanse for å lede arbeidet i barnehagen. Det er viktig med et bredere mastertilbud som retter seg mot barnehagens behov.

Per i dag har barnehagelærerutdanningen for lav finansiering, noe som gjør at kvaliteten

varierer for mye mellom de ulike utdanningene. Barnehagelærerutdanningen har lavere finansiering enn grunnskolelærerutdanningen, til tross for at de er de samme kravene til kvalitet og praksis i utdanningene.

Kompetansen man får gjennom barnehagelærerutdanningen, må være grunnleggende for kompetansehevingen i barnehagen. Finansieringen av grunnutdanningen må bli bedre for å sikre kvalitet.

SV har programfestet at de ønsker å sikre kvaliteten på barnehagelærerutdanningen gjennom bedre finansiering. Nå er det på tide at resten av partiene følger etter. Utdanningen starter i barnehagen.

Veiledning av nyutdannede lærere til barnehage og skole ble vedtatt i et enstemmig storting i februar i år. For å beholde barnehagelærere i yrket og at barna skal ha trygge voksne fra første stund, er veiledning viktig å få på plass. Det er derfor positivt å lese at veiledning er listet opp som ett av tiltakene for kompetanseutvikling og som videreutdanning for barnehagelærere.

Veiledningsordning av nyutdannede er viktig for å beholde de ansatte i yrket og sikre at barna har trygge voksne fra første stund.

For at regjeringens kompetansestrategi for barnehagen skal bli reell, må det følge med midler, skriver Hedda Eia Vestad. ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

Vi har jobbet lenge for at veiledningsordningen skal komme på plass og er veldig glade for at dette blir prioritert i strategien som en videreutdanning.

Hedda Eia Vestad

leder for Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet

● **Til: «Byrådet i Oslo driver ingen kampanje mot private barnehager»**

Slipp alle gode krefter til

Arbeiderpartiet i Oslo har gjort barnehage om til et politisk spill, i stedet for å velge de løsningene som er best for barna og familiene i byen vår. Det er ganske oppsiktsvekkende å lese svaret fra den ansvarlige byråden i Oslo, Tone Tellevik Dahl, til kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen i Utdanning 13/2017, 25. august. Det virker som om Arbeiderpartiet har forstått at barnehagepolitikken som Rødt får gjennomslag for i Oslo, er så upopulær at Arbeiderpartiet nå later som om den ikke finnes.

I byrådets samarbeidsavtale med Rødt har partene blitt enige om at kommunen og ideelle virksomheter skal stå for drift av alle nye barnehager i Oslo. Dette har resultert i at Espira har fått avslag på søknad om tilskudd til tre barnehager i Oslo, og gjør at barnehagene vil bli stående tomme.

Arbeiderpartiet skryter for øvrig fortsatt av at de skal bygge 3000 barnehageplasser frem til 2019. Fra 2007 til 2015 ble det til sammenligning etablert 10.610 nye barnehageplasser i Oslo med Høyre i byråd. I 2009 ble det alene bygget 2521 nye plasser! For å få til dette var ikke Høyre avhengig av å innføre en usosial eiendomsskatt som rammer uavhengig av betalingsevne. Vi var avhengig av å slippe alle gode krefter til, også seriøse kommersielle barnehageselskaper.

Byråden gjentar også usannheten om at Høyre la ned et forbud mot å bygge kommunale barnehager. Det som er riktig, er at Høyre hadde et vedtak om dette for budsjettårene 2014 og 2015 som følge av budsjettforliket med Frp. Høyre foreslo selv å oppheve vedtaket og fikk, ikke overraskende, flertall for dette i bystyret. Ap-byråden har dessuten selv

levert notater til bystyret som viser at det ikke var forbud mot å bygge barnehager i forrige periode.

Som ansvarlig byråd har man også et ansvar for å opptre redelig i det offentlige ordskipet og ta ansvar for egen politikk. Byrådets barnehagepolitikk skaper uforutsigbarhet for familiene i Oslo. For Høyre er det viktigste et best mulig barnehagetilbud til byens barn. Et mangfoldig barnehagetilbud bestående av både private og kommunale barnehager gir større valgfrihet til småbarnsforeldre og bedre barnehager for barna. Det viktigste for Høyre er kvaliteten i den enkelte barnehage, ikke eierform.

Saida Begum

fraksjonsleder for Høyre

Kultur- og utdanningskomiteen i Oslo bystyre

Lekser

Leksefri skule

Eg skjønar problematikken med at ikkje alle foreldre og/eller føresette har same evna til å hjelpe borna sine. Ein gløymer likevel to viktige moment i diskusjonen: Det fyrste er at repetisjon er viktig for varig læring. Det andre er den kontakten som

Repetisjon er viktig for varig læring, skriv Steinar I. Bergo.

FOTO NED HORTON, FREEIMAGES.COM

oppstår mellom foreldre og born i ein situasjon med leksehjelp. Eg har høyrte om ei mor som var ein dårleg lesar, men den gode opplevinga av lesestunda hadde barnet med seg vidare i livet. Leksene bør ha karakter av forsterking av læring og ikkje vera over evne!

Steinar I. Bergo
pensjonert lektor

Læreplanen

Ny Overordnet del – et viktig verdiløft også for lærerutdanningene!

Den generelle delen av lærerplanen skal bli erstattet av ny «Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen» fastsatt av regjeringen 1. september. Ny overordnet del er et viktig verdiløft, forhåpentlig også for lærerutdanningene. Vi forventer at verdiløftet i den nye overordnede delen vil bli godt integrert i våre lærerutdan-

ninger. Pedagogstudentene har vært engasjert i utviklingen av den nye overordnede delen av lærerplanen og håper at lærerstudentene blir involvert i det videre arbeidet med den kommende fagfornyelsen. Pedagogstudentene mener det er avgjørende at Overordnet del blir godt integrert i det pågående arbeidet med fornyelsen av fagene

i grunnopplæringen. Som morgendagens lærere ønsker vi å bidra inn i arbeidet med å løfte verdiene også i læreplanene for fag.

Hedda Eia Vestad
leder av Pedagogstudentene

Til «Barnehagene får ny rammeplan i dag»

Hvordan jobber man med «mangfold»?

1. august fikk barnehagene ny rammeplan. Målet med den nye rammeplanen er også å styrke barnehagens arbeid med språk, mangfold og å stoppe mobbing og utestengelse, ifølge Utdanningsnytt.no.

Målsettingen var da merkelig formulert: «styrke barnehagens arbeid med språk, mangfold og å stoppe mobbing og utestengelse». Det er forståelig at man skal jobbe med å forbedre barnas språk og hindre mobbing, men hvordan jobber man med «mangfold»? Hva

skal den enkelte barnehagen aktivt gjøre for å få mangfold, eller skal det være motvirke mangfold, og hva menes egentlig med «mangfold»? Er det et mål for barnehagene å få flest mulig nasjonaliteter/kulturer/religioner inn i barnegruppen? I så fall: hvordan og hvorfor?

Eli Johansen

Til «To av tre strøk på forkurset i matematikk»

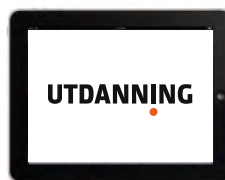
Vi mister mange gode mulige lærere

Bare 149 lærerstudenter av 441 besto forkurset i matematikk, melder Utdanningsnytt.no 7. august, og Pedagogstudentene kommenterer slik: – Kurset fungerer dårlig, og regjeringen må fjerne karakterkravet. Selv har jeg en ung bekjent som ønsker å bli lærer på barnetrinnet. Hun er en nydelig personlighet med mye å gi den oppvoksende slekt. Hun manglet i utgangspunktet 0,5 karakterpoeng i matematikk for dette nye kravet. Jeg har derfor sett dette prøvesettet. Jeg forstår ikke poenget med å kjøre mulige lærerspirer

igjennom slike oppgaver, som har null relevans for barneskolen.

Jeg tror vi mister mange gode kolleger og potensielt flotte læringsledere på denne måten. Triste saker. I media, og andre, grubles det over hvorfor flere søker seg til helsefag enn til lærerstudiet. Det skulle være morsomt om en del lærere rundt omkring måtte testes i dette oppgavesettet for å være «godkjente» til å være engelsk- eller norsklærer, for eksempel.

Anne Halvorsen
Sarpsborg

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debatt-innlegg, innspel og kronikkar. Men det er trøngt om plassen. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår. For innlegg på innspel plass er lengda 3000–10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn. Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

● Til «Et håpløst opptakssystem»

De fleste som virkelig vil noe, klarer det gjerne

Vi må ta vare på den gode pedagog uansett faglig bakgrunn. Se på gjennomsnittet av karakterene, og vurder kandidaten deretter, skriver Odd A. Strømsnes på Utdanningsnytt.no 11. september. Han viser til Utdanning nr. 13/2017: «Kun 149 av 441 studenter klarte den ekstra matematikkksamnen for å få sin nødvendige firer i håp om å komme inn ved lærerstudiet.»

Jeg er nok bare delvis enig med Strømsnes. Min erfaring er at de færreste er veldig dårlig i matematikk mens de er «genier» i andre fag. Kunnskap henger ofte sammen, og jeg husker spesielt en psykolog under studiene som sa at det dessverre ikke stemmer det gamle ordet om

at «har du det ikke i hodet, så har du det beina».

Jeg kan for så vidt være enig i at kanskje norsk er et mer grunnleggende fag, men jeg husker også et stykke tilbake. Det var et nåløye på 1970-tallet å komme inn på lærerskolen. Lærere ble sett opp til, for de var flinke folk, og det var ventelister ved lærerskolene. I tillegg til dette husker jeg også innslaget i Dagsrevyen for noen år siden der noen studenter fra en lærerskole i Sør-Norge satt på plenen og solte seg rett før eksamen, for de mente det viktigste var bare å stå: «Vi er jo så ettertraktet på arbeidsmarkedet», som en av dem uttrykte det.

Nå er det sikkert mange «interesserte og lærevillige ungdommer», slik Strømsnes uttrykker

det, som tar lærerskolen i dag. Men når disse han refererer til, stryker på andre forsøket, virker det på meg som de verken er lærevillige eller veldig interesserte. For de fleste som virkelig vil noe, klarer det gjerne. Og vi ser at omdømmet til et yrke ikke akkurat øker ved at man kan gjennomføre det uten grundige kunnskaper. Kunnskaper kan vel dessuten også være en fordel for elevene, ellers kunne en vel gjerne fortsette med en stor andel ufaglærte lærere?

Erik Vintermyr

Utdanningsforbundets bilforsikring

Her ser du noen av de mange medlemmene som har Utdanningsforbundets bilforsikring. Vår forsikring har unike dekninger og svært god pris. Når mange står sammen blir betingelsene bedre. Bruk fordelene dine. Les mer på tryg.no/udf

Fellesskap lønner seg

● Uteaktiviteter

Sett utendørsområdene på dagsordenen

En barnehage og skole er mer enn et bygg. Hver eneste dag oppholder alle barn i Nordland seg i timevis i uteområdene ved disse institusjonene. Her foregår lek, læring, sosiale aktiviteter og aktiviteter med høy puls. Dette er grunnleggende viktig for å skape en helsefremmende hverdag for alle. Jeg tør våge den påstand at det er ingen andre uteområder enn disse som er viktigere i et samfunn. De er også de områdene som brukes av flest mennesker hver eneste dag. Likevel er det få som administrativt eller politisk setter utvikling av disse områdene på dagsorden eller ønsker å bruke økonomiske ressurser på disse stedene. Få kommuner har avsatt penger til drift og utvikling av områdene. Ansvar for drift og bygging er ofte uavklart og plassert hos etater som må prioritere innenfor få ressurser. Når de så ikke har kunnskap med barnehage- og skolehverdagen, er det lett å nedprioritere uteområdene. Tilbake sitter frustrerte lærere og foreldre som etter beste evne gjør så godt de kan. Og taperne er våre innbyggere under 18 år.

Kun når nye skoler bygges, avsettes penger til investeringer, men deretter er det ofte ingen ting som skjer. De fleste elevene i Nordland

opplever å gå på en skole som ikke får et eneste nytt element på uteområdet i løpet av 10 år. Da har de oppholdt seg på, og ved, området i 20.000 timer. Hvem andre enn barn og lærere har godtatt noe slikt?

Nye parker, promenader, blomsterdekorasjoner, parkeringsplasser, rundkjøringer, asfalt og gågater er derimot lett å få oppmerksomhet om. Da sitter både kommunale-, private og regionale penger løst. Dette forteller meg om hvordan barn- og unges behov ofte overses til fordel for voksenverden.

Alle kommunene kan søke tilskudd fra spillemidlene til aktivitetsanlegg ved skolene. Nordland fylkeskommune har enstemmig vedtatt at nettopp slike søknader vil bli prioritert. Med små kommunale bidrag kombinert med dugnad fra lokalsamfunnene har både Lurøy og Rødøy kommune vist hvordan de gjennom planmessige arbeid kan realisere flotte og spennende uteområder til sine barn og unge. Dette viser at uteområdene kan utvikles bare disse gis administrativ og politisk oppmerksomhet. Hvem blir den første politikeren i Nordland som setter uteområdene ved barnehagene og skolene på dagsordenen?

Jeg tør våge den påstand at det er ingen andre uteområder enn disse som er viktigere i et samfunn enn skolegårder og barnehagenes uteområder, skriver Knut Berntsen.

ILL. FOTO: JOHN ROALD PETTERSEN

Knut Berntsen
prosjektleder for Helsefremmende skoler i Nordland

● Til «Tønsberg-skole prøver ut karakterfri skolehverdag»

Karakterer bør fjernes på ungdomstrinnet

Ringshaug ungdomsskole i Tønsberg prøver ut karakterfri skolehverdag, ifølge Utdanningsnytt, no 19. august. Skolebyråd i Oslo, Tone Tellevik Dahl, kan tenke seg å prøve ut en slik alternativ vurdering på åttende trinn i Osloskolen.

Elever som ikke er flinke i et fag, skal ha tilpasset undervisning. Hvis en elev sliter med fag og fagkrav, gir ikke læreren tilpasset undervisning. Det er selvsagt frustrerende og ubehagelig. Alle elever skal føle mestring i alle fag. Dersom

læreren har felles fagkrav til alle elevene, er det kanskje fordi det kreves når en skal måle dem mot felles fagmål med karakterer. Karaktersystemet ødelegger i seg selv for tilpasset undervisning.

Vi har fjernet karakterer på barnetrinnet. De bør fjernes på ungdomstrinnet også. Mange ungdomsskoler driver nå forsøk med dette. I tillegg kommer problemet med eksamen. Vi har fjernet skriftlig eksamen i to fag, den bør også fjernes i det siste faget.

Karakterer er allerede meget ubehagelig for mange elever gjennom hele ungdomsskolen. Sinne eller angst, skulking og frafall er resultater. Karakterer demotiverer mange elever og skaper konkurranse, som igjen skaper en vinner og mange tapere og fører til at karakterene blir viktigere enn læringen.

Trygve Wasa

Rett på sak

● Hijab og trosfrihet

Den besværlige barne-hijaben

De fleste nordmenn, i likhet med meg, synes at hijab for barn ikke hører hjemme, hverken på skolen eller ellers i samfunnet. Men når Sylvi Listhaug vil forby bruk av hijab i barneskolen, skaper hun mange, mange problemer.

Som mangeårig lærer har jeg vært med på å utarbeide ordensregler for skolen. Det forelå bare to pålegg fra departementet: Ordensreglene skulle inneholde forbud mot 1: bruk av alkohol og 2: bruk av tobakk.

Nå vil Listhaug føye til et nytt pålegg: forbud mot bruk av hijab.

Hvilke sanksjoner har man da, dersom barn kommer på skolen med hijab?

- skal læreren gå til fysiske håndgripeligheter og fjerne hijaben?
- skal bruddet på ordensregelen rapporteres til skolestyret / Hovedutvalget for oppvekst?
- hva med foreldreretten? Skal vi oppfordre barn til å være ulydige?

Det største problemet slik jeg ser det, er spørsmålet om trosfrihet. Den religiøse bevissthet kan vekkes tidlig. Jeg var i sommer vitne til at en seks år gammel gutt ønsket å bli døpt. Han var sammen med foreldrene til forberedende dåpssamtale, han gikk fram til døpefonten og avga dåpsløftet sammen med foreldrene.

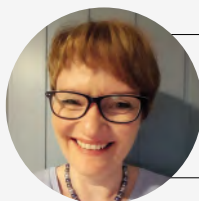
Hva om en muslimsk jente ønsker å uttrykke sin religiøse overbevisning og tro ved å bruke hijab? Skal hun da nektes det, mens for eksempel andre elever kan bruke kors? Da bryter vi i tilfelle det viktige prinsippet om trosfrihet som er nedfelt i vår grunnlov og som vi holder så høyt!

Richard Edvardsen
pensjonert adjunkt
Bø i Vesterålen

Les mer debatt på
Utdanningsnytt.no

● Utdanningsforbundet

Norsk lov gjelder ikke for tillitsvalgte, punktum!

● **Marianne Wiborg**
tillitsvalgt i Utdanningsforbundet

FOTO PRIVAT

Jeg har vært tillitsvalgt i nesten alle mine yrkesaktive år, og det begynner å bli noen. Jeg har bistått mange medlemmer og tillitsvalgte. Jeg har vært aktiv i alt fra tunge personalsaker til medbestemmelse i ulike nivåer.

Det er mulig at jeg har sovet i timen, men jeg ante ikke før nå i våres at vi tillitsvalgte ikke var omfattet av norsk lovverk.

Arbeidsmiljøloven er viktig. Det er et lovverk som gjelder arbeidstakere og arbeidsgivere, og den regulerer arbeidslivet slik at den bidrar til et velorganisert og anstendig arbeidsmiljø. Grunnen til at tillitsvalgte ikke omfattes av norsk lovverk er at vi er valgt inn i et verv og derfor ikke regnes som arbeidstaker. I et brev fra Arbeidstilsynet i 2011 står det at om arbeidsmiljølovens bestemmelser skal få anvendelse, må det foreligge et arbeidsforhold mellom partene. «Forholdet mellom tillitsvalgte og fagforeninger er i utgangspunktet ikke å anse som et arbeidstaker-/arbeidsgiverforhold, og er derfor ikke regulert av arbeidsmiljøloven.» Når vi ikke er arbeidstakere, har vi heller ikke noen arbeidsgiver som vil bistå oss.

Det er viktig å tenke over konsekvensene, noe mange organisasjoner har gjort. I Fagforbundet er de tillitsvalgte ansatte. I vårt forbund er vi ikke det, den største organisasjonen når det gjelder universitets- og høyskoleutdannende med over 170.000

medlemmer. Vi har mange 100 prosent tillitsvalgte! Hvis det skjer noe på vår arbeidsplass som kommer i konflikt med arbeidsmiljøloven, har vi et problem. Da må saken tas opp i styret. Styret kan vedta om saken er et arbeidsmiljøproblem og om tiltak skal iverksettes, for eksempel angående sikkerheten på kontoret. I våre retningslinjer står det: «Det som skal informeres om på styremøte av de tillitsvalgte, er alt unntatt personalsaker». Hvis noen av de tillitsvalgte blir trakassert eller mobbet, skal dette opp på et styremøte, og der kan det være inntil 11 medlemmer i tillegg til varamedlemmer. Et stort paradoks!

Men det går jo helst bra. Og går det ikke bra, kan vi slutte når som helst. Vi har ikke noen oppsigelsestid da vi ikke har noen arbeidskontrakt. Helse, miljø og sikkerhet på arbeidsplassen gjelder ikke oss. Tillitsvalgte kan trakasseres og mobbes uten at det opprettes en personalsak og de ansvarlige må stå til ansvar. Dette er alvorlig!

Jeg er medlem, men kan ikke benytte meg av medlemshjelpen. Jeg bistår medlemmer og tillitsvalgte i et lovverk jeg ikke er omfattet av. En jurist i forsikringsseksjonen vi har gjennom vårt forbund, sa til meg at vi får fri rettshjelp unntatt i yrkesrelaterte saker. «Hvis man blir trakassert og mobbet på jobb, får man ikke hjelp?» spurte jeg. «Nei, men dere er vel organisert», svarte hun. «Joda, men tillitsvalgte er ikke definert som arbeidstakere, så Utdanningsforbundet bistår ikke.» «Det var veldig rart», avsluttet juristen. Og det synes jeg også.

Norsk lov gjelder altså ikke for tillitsvalgte. Burde vi ikke gjøre noe med det?

Utjevning av sosiale forskjeller og finansiering av skoler og barnehager

● **Arve Negaard**
pensjonist, tilknyttet
Høgskolen i Østfold for
oppdrag i folkehelse/
kommuneøkonomi
FOTO: KNUT HOVLAND

Denne artikkelen retter oppmerksomheten mot finansieringen av de universelle tjenestene barnehage, grunnskole og videregående skole.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Utjevning av sosiale forskjeller var et sentralt tema i årets valgkamp. Fortsatt er forskjellene mellom hva ufaglærte og høyt utdannende tjener i Norge små, sammenlignet med andre land i den vestlige verden, og sysselsettingen i Norge er høy. Men de sosiale forskjellene øker også i Norge, i strid med intensjonene for den norske velferdsstaten. Denne artikkelen redegjør for hva staten legger vekt på i fordelingen i inntektssystemet, hva årsaken kan være til at staten ikke vektlegger ressurser til sosial utjevning i universelle tjenester, og hva som kan gjøres for å møte dette problemet.

Sosiale forskjeller er komplekse og gjenstridige problem som skyldes mange faktorer. Det er ikke tilstrekkelig med sysselsettingstiltak alene for å redusere dem. I det moderne arbeidslivet kreves det formell yrkesutdanning fra videregående skole og høyere utdanning i en stadig større del av arbeidsmarkedet. Relevant og tilpasset utdanning er også nødvendig.

Når det kommer til utdanning, er det grunn til bekymring. Det er et paradoks at utdanningssystemet i Norge i så stor grad reproducerer sosiale forskjeller, til tross for en 12-årig grunnutdanning for alle, gratis studier og god studiefinansiering. Elever med foreldre som har lav utdanning, har svakere resultat fra grunnskolen og et høyere frafall i videregående skole enn gjennomsnittet av elevene. De er sterkt underrepresentert blant innbyggere mellom 25 og 44 år som har gjennomført en høyere utdanning.

Folkehelseforskningen har vist at de sosiale forskjellene får store konsekvenser for levekår og helse, og rammer ikke bare dem med lavest utdanning og inntekt. Forskjellene følger et trappe-trinnsmonster: Jo høyere man er i det sosio-økonomiske hierarkiet, jo bedre er helsen og jo lenger lever man. Dette fenomenet er kjent som den sosiale gradienten i helse.

Faglig og politisk enighet om tidlig innsats i barnehage og skole

I 2014 la professor Espen Dahl, som leder for et bredt forskerteam, frem en kunnskapsoversikt over faktorer som påvirker sosiale forskjeller i helse. I rapporten drøftet forskerne også hvilke tiltak, både sektorvis og sektorovergripende, som kan bidra til å utjevne de sosiale helseforskjellene og deres sosiale konsekvenser. Forskerne anbefalte tidlig innsats i universelle tjenester som barnehage, skole og kommunehelse, der det settes inn ekstra ressurser i de universelle tjenestene for å møte behovene til familier med kort utdanning, lav inntekt og lav yrkesstatus. De anbefaler slike tiltak i tillegg til de målrettede tiltakene for utsatte grupper i sosialhjelp og barnevern.

Gjennom analyser av datakildene til Statistisk sentralbyrå (SSB) fant SSBs forskere at de faktorene utenfor skolen som bidro sterkest til elevenes skoleresultater, var foreldrenes utdanning, familiens økonomi, og om elevene hadde innvandringsbakgrunn. Den av de tre faktorene som bidro sterkest til elevenes resultater, var foreldrenes utdanning.

Med den brede politiske enigheten om å utjevne sosiale forskjeller, kan en forvente at de politiske organene, på alle nivå i budsjettprosessen, sørger for at ressursene fordeles på en måte som fanger opp behovene til barn og unge fra familier med lav utdanning.

Inntektssystemet og utjevning av kostnadsforskjeller

Staten fastsetter de økonomiske rammene for kommuner og fylkeskommuner. Finansieringen av skoler og barnehager skjer gjennom prioriteringene i statsbudsjettet, fordelingen av ressurser gjennom inntektssystemet, og så prioriteringene i budsjettene for kommuner og fylkeskommuner. Utdanningsforbundet har pekt på at prioriteringene i statsbudsjettet ikke alltid følges opp gjennom prioriteringene i kommunebudsjettene. Det er i seg selv et viktig poeng. Men vel så viktig er >

«Man tar
fra de fattige
og gir til
de rike.»

«Den av de tre faktorene som bidro sterkest til elevenes resultater, var foreldrenes utdanning.»

det at staten selv ikke følger opp sine egne prioriteringer, når ressursene til kommuner og fylkeskommuner blir fordelt gjennom inntektssystemet. Det overordnede formålet med inntektssystemet er å utjevne kommunenes og fylkeskommunenes økonomiske forutsetninger for å gi et likeverdig tilbud til innbyggerne i hele landet. Stortinget har vedtatt at kommuner og fylkeskommuner skal få full kompensasjon for utgifter ved tjenesteytingen som de ikke selv kan påvirke.

Inntektssystemet består av to hovedelementer; en inntektsutjevning av kommunenes og fylkeskommunenes skatteinntekter, og en utgiftsutjevning som regulerer rammetilskuddet fra staten til kommuner og fylkeskommuner. 95 prosent av rammetilskuddet for kommunene går til utgiftsutjevning gjennom et innbyggertilskudd. For fylkeskommunene er andelen 88 prosent av rammetilskuddet. Det skal utjevne kostnadsforskjellene mellom kommunen og fylkeskommunene fullt ut, slik at innbyggerne i hele landet kan få likeverdige tjenestetilbud.

Inntektssystemet ble innført i 1986 og er revurdert en rekke ganger, sist i 2015 og 2016. I 2017 omfatter det finansiering av barnehage, grunnskole, kommunehelse, pleie og omsorg, barnevern, sosial omsorg, administrasjon og miljø, samt landbruk i kommunene. De tre første er universelle tjenester, de tre neste spesielle tjenester for bestemte behovsgrupper, og de to siste er i hovedsak administrative tjenester. For fylkeskommunene omfatter systemet videregående skole, tannhelse, fylkesveier, buss og bane, og båt og ferger.

Denne artikkelen retter oppmerksomheten mot finansieringen av de universelle tjenestene barnehage, grunnskole og videregående skole. For 2017 inngår 122 milliarder kroner i utgiftsutjevningen for kommunene. Av dette utgjør utgiftene til grunnskole 26,10 prosent og barnehage 16,27 prosent. Det dreier seg med andre ord om fordeling av over 51 milliarder kroner i 2017 på disse to områdene alene.

I rammetilskuddet 2017 til fylkeskommunene, inngår 29 milliarder kroner i utgiftsutjevningen. Av dette utgjør utgiftene til videregående skole 55,35 prosent, eller 16 milliarder kroner.

Utgiftsutjevningen dreier seg med andre ord om en årlig fordeling av betydelige ressurser, med store økonomiske og sosiale konsekvenser. Det er en sammenheng mellom finansieringen av kommunene og fylkeskommunene, og deres mulighet til å møte behovene til barn og unge fra familier med lav utdanning og inntekt, forebygge frafall i videregående skole og sosialt betingede helseforskjeller.

Kriterier og vektorer for å beregne fordelingen av ressurser

Utgiftsutjevningen er et nullsumspill, det som blir tilført kommuner med en svært kostnadskrevende struktur, blir tatt fra kommuner med en lite kostnadskrevende struktur. Omfordelingen mellom fylkeskommunene er tilsvarende.

Inntektssystemet legger til grunn at behovet for ressurser ikke bare varierer ut fra antall innbyggere, men også ut fra strukturelle forskjeller knyttet til aldersstrukturen og den sosiale strukturen i befolkningen, geografiske forhold og etterspørselen etter tjenester. Først blir innbyggertilskuddet fordelt med et likt beløp per innbygger. Så blir det omfordelt ut fra strukturelle forskjeller som gjør at behovet for ressurser varierer.

Innen hvert tjenestemråde har staten kartlagt hvilke kriterier som fanger opp de strukturelle forskjellene som har betydning for kostnadsforskjellene, og vektlagt dem. Det danner en kostnadsnøkkel for hvert tjenestemråde. Disse kostnadsnøkklene blir samlet til en felles nøkkel, som er lagt til grunn for omfordeling av ressurser mellom kommunene og mellom fylkeskommunene.

Spørsmålet er i hvilken grad inntektssystemet faktisk fanger opp kostnadsforskjeller i universelle tjenester som skyldes at kommunene og fylkeskommunene har forskjellige sosiale strukturer. Tar systemet for eksempel hensyn til at utdanningsnivået varierer fra kommune til kommune?

Kostnadsnøkkel for barnehage har følgende kriterier og vektorer:

Gruppe	Kriterium	Vekt
Alder	Innbyggere 2-5 år	0,7816
Sosial	-	
Geografi	-	
Etterspørsel	Barn 1 år uten kontantstøtte	0,1042
	Innbyggere med høyere utdanning	0,1142
SUM		1,0000

Kostnadsnøkkel for barnehage legger ikke noen vekt på sosiale strukturer som gir økt kostnader og reduserte utgifter.

Staten har innført nasjonale minstekrav til redusert foreldrebetaling i barnehage for familier med lav inntekt, og gratis kjernetid for tre-, fire- og femåringer fra lavinntektsfamilier. Det er en viktig reform for å redusere sosiale ulikheter i utdanning. Barn fra familier og med lav utdanning og inntekt, har ut fra folkehelseforskningen størst behov barnehageplass. Reformen vil redusere inntektene mest for kommuner med en høy andel lavinntektsfamilier, men staten har ikke tatt

hensyn til det i fastsettingen av kostnadsnøkkel. Reformen må finansieres av kommune selv innen de gitte økonomiske rammene.

Det er heller ikke tatt hensyn til at behovet for forsterking i barnehagene varierer med den sosiale strukturen. Derimot er det tatt hensyn til at innbyggere med høyere utdanning fortsatt har en noe høyere etterspørsel etter barnehageplass for sine barn enn andre. Kommuner med en høy andel innbyggere med høyere utdanning har normalt høye skatteinntekter. Kommuner med en høy andel innbyggere med lav utdanning, har normalt lave skatteinntekter. Kostnadsnøkkel overfører med andre ord ressurser fra kommuner som normalt får økt netto utgiftene mest, og som har lave skatteinntekter, til kommuner som normalt får økt netto utgiftene minst og som har høye skatteinntekter. Man tar fra de fattige og gir til de rike.

Kostnadsnøkkel for grunnskole har følgende kriterier og vektorer

Gruppe	Kriterium	Vekt
Alder	Innbyggere 6-15 år	0,9196
Sosial	Innvandrere 6-15 år ekskl. Skandinavia	0,0276
Geografi	Basiskriteriet	0,0152
	Reiseavstand innen sone	0,0188
	Reiseavstand til nabokrets	0,0188
Etterspørsel	-	
SUM		1,0000

Kostnadsnøkkel for grunnskolen vektlegger innvandrere i grunnskolealder med 2,76 prosent, men har ingen kriterier for andre elevgrupper med behov for spesialundervisning eller ressurser til tilpasset opplæring. Nøkkel bygger på en forutsetning om at behovet for spesialundervisning og forsterket tilpasset opplæring er fordelt likt med antall innbyggere i grunnskolealder. Det er en forutsetning som bryter med etablert kunnskap om elevers behov.

Kostnadsnøkkel for videregående skole har følgende kriterier og vektorer:

Gruppe	Kriterium	Vekt
Alder	Innbyggere 16-18 år	0,7958
Sosial	-	
Geografi	Gjennomsnittlig reiseavstand	0,0224
Etterspørsel	Søkere i høykostnads utdanningsprogram	0,1818
SUM		1,0000

Heller ikke for videregående skole er det lagt noen vekt på at den sosiale strukturen varierer fra

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

fylkeskommune til fylkeskommune, og at den har betydning for frafallet i videregående skole.

Tabellene ovenfor viser at inntektssystemet ikke tar hensyn til at behovet for ressurser til et likeverdig utdanningstilbud i hele landet, også varierer med den sosiale strukturen. Heller ikke for kommunehelsen legger systemet noen vekt på sosiale kriterier.

Gjennom den årlige fordelingen av milliardene i innbyggertilskuddet kunne regjeringen og Stortinget ha fulgt opp de politiske løftene om sosial utjevning i utdanning. Det er ikke gjort. Hva kan det komme av?

Grunnlaget for fastsetting av kriterier og vekter

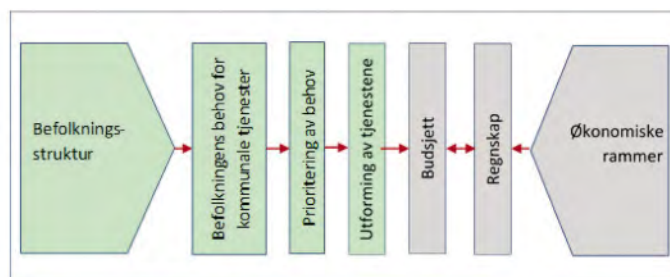
Sosiale ulikheter er komplekse og gjenstridige problem av den typen forskerne Horst W. J. Rittel og Melvin M. Webber ga navnet «wicked problems». De er ustabile og kan endre karakter. Det finnes ingen enkle, klare løsninger på slike problem, og konsekvensene kan være uforutsette. Sosiale ulikheter må undersøkes og løses gjennom et bredt tverrfaglig og transfglig samarbeid. For å få et mest mulig fullstendig bilde av hva som kan forsterke sosiale ulikheter, må en bruke ulike typer undersøkelser, basert på ulike metoder, som supplerer hverandre. For å redusere sosial ulikhet i utdanning må denne tverrvitenskapelige kunnskapen suppleres med erfaringsbasert kunnskap fra ledere og lærere, barn og unge.

I redegjørelsen for utviklingen av kostnadsnøkler refererer Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) hverken til resultatene fra tjenesteforskningen, folkehelseforskningen eller erfaringsbasert kunnskap, men skriver at departementet i hovedsak har benyttet samfunnsøkonomiske multivariate regresjonsanalyser av regnskapstall fra kommunene og fylkeskommunene for å fastsette kriteriene og vektningene i kostnadsnøkler. I slike analyser inkluderes alle forklaringsvariabler som antas å kunne påvirke kommunenes ressursinnsats på et bestemt område samtidig. Man isolerer betydningen av hver enkelt forklaringsfaktor, og får et mål på nettoeffekten av de ulike kriteriene. Slike samfunnsøkonomiske analyser av regnskapstall er nyttige for å isolere kriterier som har betydning for et avgrenset tjenesteområde. De har bidratt sterkt i den løpende forbedringen av inntektssystemet. Men de har en blindsonesom forklarer hvorfor statens analyser ikke har fanget opp det økte ressursbehovet som innbyggere med lav utdanning gir.

Budsjettprosessen i kommunene

Figuren nedenfor illustrerer budsjettprosessen for velferdstjenestene i kommunene. Budsjettproses-

sen i fylkeskommunen følger det samme mønsteret:

Budsjettprosessen kan forstås som møtet mellom befolkningsstrukturen og innbyggernes behov for kommunale velferdstjenester på den ene siden, og kommunes økonomiske rammer på den andre. Når en kommune har registrert behovene og prioritert dem, utformet tjenestene og beregnet hva de vil koste, er det neste spørsmålet om utgiftene lar seg dekke innen budsjettets rammer. Hvis det ikke er tilfelle, må en gå tilbake, vurdere behovene og prioriteringen av dem på nytt, og finne mer kostnadseffektive måter å utforme tjenesteytingen.

Kommuner med et større behov enn gjennomsnittet på noen få avgrensede områder vil kunne prioritere disse området på bekostning av andre områder. Multivariate regresjonsanalyser av regnskapstall er en velegnet metode for å undersøke slike ulikheter.

I en kommune med en stor andel innbyggere med lav utdanning og inntekt, blir forholdet et annet. Den vil normalt få et større behov for alle de seks velferdstjenestene som inngår i utgiftsutjevnin-gen samtidig. Den må møte utfordringene med å finne mer kostnadseffektive løsninger og redusere ambisjonsnivået både med hensyn til kvantitet og kvalitet på tjenesteytingen i alle tjenesteområdene. At det er gjennomført slike tiltak, lar seg normalt ikke lese ut av regnskapstallene. De kommunale regnskapene dokumenterer bare om utgiftene er holdt innen budsjettets rammer. I kommuner med en slik befolkningssammensetning, kan man ikke forvente at budsjett og regnskap viser en entydig statistisk sammenheng mellom innbyggernes behov og ressursbruken i de enkelte tjenesteområdene. Det er bare for de faktorene som gir et økt behov for ressurser på et avgrenset område, man kan forvente en sterk samvariasjon mellom faktoren og ressursbruken på det avgrensede området.

Paradokset er at de faktorene som har en avgrenset virkning, kan bli fanget opp av multivariate regresjonsanalyser av regnskapstall, mens de faktorene som påvirker alle velferdstjenestene samtidig, lett blir liggende i en blindsonesom er brukt i utformingen av inntektssystemet bidrar til at forskjellene i ressursbehov som skyldes andelen

innbyggere med lav utdanning og inntekt, ikke blir fanget opp og utjevnet.

Konklusjon

Skal man kartlegge innbyg-gernes behov for velferdstje-nester, er det ikke tilstrekkelig bare å analysere regnskapstall. Man må også undersøke innbyggernes behov for tjenes-tene.

Det er nødvendig med en ny, tverrfaglig offentlig utredning

av inntektssystemet for kommuner og fylkeskom-muner, der et bredt spekter forskere samarbeider med ledere og tjenesteytere om å utvikle modeller som fanger opp sosialt betingede behov for vel-ferdstjenester bedre, slik at systemet kan bidra til sosial utjevning.

Utdanningsforbundet vil være en pådriver for å utvikle en ny og bedre styring av utdanningssektoren som bygger på medvirkning fra lærerprofesjo-nen. En ressursfordeling som bidrar til å redusere sosiale ulikheter i utdanning og frafallet i videre-gående skole står sentralt i denne sammenhengen. Utdanningsforbundet bør bidra til å reise disse spørsmålene.

Referanser:

- Dahl, Espen, Heidi Bergsli og Kjetil A. van der Wel: Sosial ulikhet i helse. En norsk kunnskapsoversikt. Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus (2014).
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2014, 2015, 2016, 2017) Kommuneproposisjonen 2015, 2016, 2017, 2018. Oslo: Kommunal- og moderniserings-departementet
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2015): Høringsnotat. Forslag til nytt inntekts-system for kommunene. Oslo: Kommunal- og moderniserings-departementet
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2016): Inntektssystemet for kommuner og fylkes-kommuner 2017. Grønt hefte. Oslo: Kommunal- og moderniserings-departementet
- OECD (2017): Education at a Glance 2016: http://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance_19991487
- Rittel, Horst W. J., Melvin M. Webber (1973): Dilemmas in a General Theory of Planning. I: Policy Sciences 4 (1973), 155-169.
- Steffensen, Kjartan; Ekren, Rachel; Zachrisen, Oda O. og Krikebøen, Lars J. (2017): Er det forskjeller i skolers og kommuners bidrag til elevenes læring i grunnskolen? En kvantitativ studie. Oslo: SSB rapport 2017-2.

Sør-Aurdal kommune

Oppvekst og kultur
Ledige stillinger

Stillinger ved Hedalen barne- og ungdomsskole

REKTOR. SAKSNR 17/1866

F.o.m. 01.12.17 har vi ledig 100 % stilling som rektor ved Hedalen barne- og ungdomsskole. Søknadsfrist: 20.10.2017

VERNEPLEIE/SPECIALPEDAGOG. SAKSNR 17/1865

F.o.m. d.d har vi ledig 100 % stilling som vernepleier / spesialpedagog ved Hedalen barne- og ungdomsskole.
Søknadsfrist: 20.10.2017

100 % VIKARIAT SOM LÆRER. SAKSNR 17/1864

F.o.m. 01.01.18 t.o.m. 31.07.18 har vi ledig 100 % vikariat som lærer ved Hedalen barne- og ungdomsskole.
Søknadsfrist: 20.10.2017

38,5 % UNDERVISNINGSENGASJEMENT. SAKSNR 17/1863

F.o.m. 01.01.18 t.o.m. 31.07.18 har vi ledig 38,5 % undervisningsengasjement ved Hedalen barne- og ungdomsskole.
Søknadsfrist: 20.10.2017

Fullstendig utlysningstekst finnes på Sør-Aurdal kommune sine nettsider: <http://www.sor-aurdal.kommune.no/ledige-stillinger/>
For spørsmål om stillingene kontakt rektor Arne Ruste, tlf. 61 34 86 63/414 99 470 eller tjenesteleder for Oppvekst og kultur Inger Randi I. Kleven, tlf. 61 34 85 26/975 08 072.
Ansettelse i h.h.t. det til enhver tid gjeldende lov- og avtaleverk.
Søknad sendes via vårt digitale søknadssenter <https://e-skjema.no/SorAurdal>.

Til arbeidsgivere i barnehage og skole

Har du behov for nye medarbeidere?

På Lærerjobb.no kan du utlyse ledige stillinger!

Din stillingsannonse blir publisert og eksponert i følgende kanaler:

- Stillingsutlysning på Lærerjobb.no i 30 dager
- Stillingskarusellen på utdanningsnytt.no
- "Utvählte stillinger" på Lærerjobb.no
- Deles på Lærerjobb sine sider i sosiale medier
- Lenke i Utdanning Nyhetsbrev
- Stillingsvarsling på e-post

E-post: marked@utdanningsnytt.no **Telefon:** 24 14 23 30

UTDANNING **UTDANNINGSNYTT.NO**

Lærerjobb.no

Stillingsportalen for utdanningssektoren

Foto: Shutterstock

UTDANNING

ILL. ISTOCKPHOTO

Utgivelser 2018

Nr.	Materiellfrist	Utkommer
1	13. desember	12. januar
2	17. januar	02. februar
3	07. februar	23. februar
4	28. februar	16. mars
5	21. mars	13. april
6	18. april	04. mai
7	09. mai	25. mai
8	30. mai	15. juni
9	08. august	24. august
10	29. august	14. september
11	19. september	05. oktober
12	10. oktober	26. oktober
13	31. oktober	16. november
14	21. november	07. desember

● Se flere ledige stillinger på **Lærerjobb.no**

UiO **Institutt for lærerutdanning og skoleforskning**
Det utdanningsvitenskapelige fakultet

MASTER I UTDANNINGSLEDELSE

Har du høye ambisjoner på vegne av kollegaene og elevene dine?

Hvorfor bli student hos oss:

- Du utvikler kompetanse til å forstå, analysere, utvikle og lede utdanningsvirksomheter
- Studiet gir deg godt grunnlag for egenutvikling og kvalifiserer for videre doktorgradsstudier
- Masterprogrammet er erfarings- og forskningsbasert
- Vårt mål er å styrke din lederkompetanse og gjøre deg tryggere i jobben som leder
- Du vil møte flere anerkjente forskere innenfor utdanningsledelse som dine forelesere

Programmet skårer høyt på studiebarometeret, særlig på grunn av tett oppfølging med veiledning. Som student vil du bli involvert i et fagmiljø med noen av de fremste forskerne på feltet.

Du kan søke om innpass for rektorutdanningen og veilederutdanning i masterstudiet.

<http://tinyurl.com/utdanningsledelse-master>

Søknadsfrist: 15. oktober

VEILEDERUTDANNING

Veiledning og mentoring i lærerprofesjonen

Er du lærer eller skoleleder og ønsker å utvikle deg som veileder?

Våren 2018 tilbyr ILS følgende videreutdanningsemner i veiledning

- VEIL4005 *Veiledning i skolen* 5 studiepoeng
Innføringsemne. Undervisning 16. og 17. januar
- VEIL4015 *Veiledning og mentoring i lærerprofesjonen 1*
10 studiepoeng. Fordypningsemne. Undervisning feb. – mai.
- VEIL4020 *Veiledning og mentoring i lærerprofesjonen 2*
15 studiepoeng. Fordypningsemne. Undervisning er feb. – mai.

Temaer i studiet

- Veiledning i skolen: etikk og makt, roller, funksjoner, ansvar
- Kunnskaper om og ferdigheter i veiledning, undervisningsvurdering, observasjon, analyse, veiledningsmetoder
- Profesjonskunnskap, individuelle og kollektive læringsprosesser
- FoU-arbeid i didaktisk perspektiv

Studiet gir formell kompetanse i veiledning av lærerstudenter, nyutdannede lærere og andre kolleger. Studenter som har fullført veilederutdanningen på ILS kan nå søke opptak direkte til andre året av Masterprogrammet i utdanningsledelse.

Søknadsfrist: 1. november

Mer informasjon: tinyurl.com/veilederutdanningen

Vi minner om vår faste, halvårslige veiledersamling

Torsdag 2. november i Georg Sverdrups hus, aud. 2, kl. 16:15 - 20:30

Foredrag ved Andreas Reier Jensen fra Universitetet i Agder, om funn fra hans avhandling om veiledningssamtaler som rituelle handlinger. *For påmelding, se vår nettside.*

Høst-

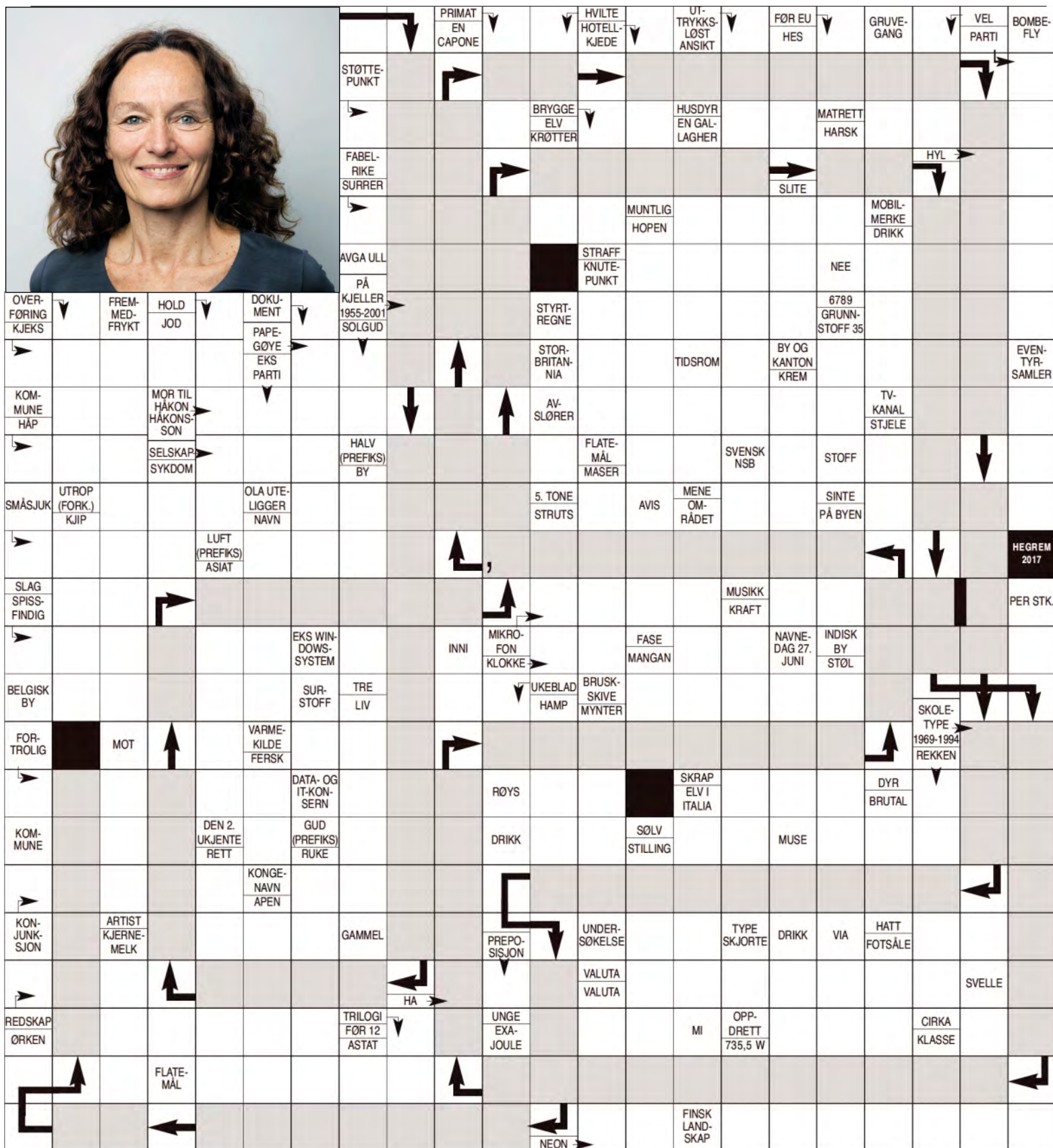
kryssord

Innsending

Løsningen sendes
Utdanning, Postboks 9191
Grønland, 0134 Oslo, innen
19. oktober (send hele
siden). Merk konvolutten
«Høstkryssord».
To vinnere får boksjekk.

Navn _____

Adresse _____

_____

A woman with long dark hair, wearing large black headphones and a bright red leather jacket, is sitting on a pile of dry autumn leaves. She is smiling and looking down at a tablet computer held in her hands. The background is a soft-focus scene of trees with yellow and orange autumn foliage.

Les **UTDANNING** digitalt

Gå inn på utdanningsnytt.no/eblad

Husk at du selv kan velge mellom papirutgaven
og ebladet på udf.no/minside

God lesing!

Minneord

● Geir Gjerland

Vår alles kjære tidligere kollega, Geir Gjerland, døde lørdag 9. september etter noen tids sykdom, 72 år gammel.

Geir var ansatt ved Torstad skole fra 1971, der han kom fra Universitetet i Oslo som cand. real og lektor, med matematikk hovedfag. Geir var fagmann på sin hals, og holdt denne fanen høyt gjennom hele sin over 35-årige arbeidsdag på Torstad. Han kunne imponere hvem som helst med sine regneferdigheter, både når han i ekspressfart arbeidet seg gjennom elevenes eksamensoppgaver i matematikk nesten før disse hadde kommet til side 2 i oppgaveheftet, som når han kunne avsløre regnefeil og finurligheter i skolens budsjetter og timefordelinger.

Geir var imidlertid så mye mer, glødende opp-tatt av sport (tidligere kjempegod badmintonspiller) og alt annet som foregikk rundt han.

Men først og fremst var det musikken som var hans lidenskap, og den holdt han det gående med både på skolen og i fritiden, der han opp gjennom årene spilte i diverse band, samtidig som han var en «evig» loppemarkedsgeneral og foreldrerepresentant i Snarøya skoles musikkorps. Karakteristisk for Geir er historien om da han med myndig røst nettopp på et av disse loppemarkedene spurte om det var noen lege til stede, og da han fikk flere hender i været ga dem følgende ordre: «Da kan dere hente pianoet!»

På Torstad tok han i 1983 initiativ til en kabaret i forbindelse med skolens 20-årsjubileum. Dette ble etter hvert til et valgfag og en årlig tradisjon til jul, der elever opptrådte med sang, spill og dans på scenen i gymsalen. Og kabareten ble et begrep, og består den dag i dag, drevet av nye lærere, stadig med Geirs kvalitetskrav i ryggmargen. Torstad-

elevenes stadige ry som et oppmerksomt og støttende publikum springer også ut fra denne tradisjonen.

Geir var medansvarlig også for andre tradisjoner som stadig består på Torstad, for eksempel høstens karneval og 10.-klasseballet.

Musikken var, som sagt, Geirs store kjærlighet. Han var, om noen skal sies å være det, et musisk menneske, den utkledte sirkusdirektøren som dirret under forestillingene eller når han ledet elevpolonesen under 10.-klasseballet, han skrev sanger og spilte gitar og piano til store og små anledninger, og han felte tårer titt og ofte, helst når han var glad og stolt over elevenes prestasjoner.

Geir ble syk da Torstad var nyrestaurert. Han fikk aldri virke i de nye, fine lokalene. Hans sorti ble svært vemodig både for ham og for oss; men vi minnes han som intet mindre enn en bauta, en vegg som falt ut fra Torstad skole, men også som en medfølende og oppmerksom venn, en mann full av humor og vidd, med pipa i munnen og en lystig tyrolerhatt på snei.

Tidligere kolleger ved Torstad skole

v/Sverre Edvardsen

Bjørn Saugstad | Advokat i UtdanningsforbundetFOTO ERIK M. SUNDT

**Lov
og
rett**

Nye regler om varsling i arbeidsmiljøloven

Det er blitt vedtatt nye bestemmelser om varsling i arbeidsmiljøloven. Bestemmelsene ble gjort gjeldende fra 1. juli 2017.

Alle varslingsbestemmelsene er nå tatt inn i et nytt eget kapittel 2 A i loven. Hensikten med de nye bestemmelsene er å søke å styrke arbeidstakernes varslingsvern.

Et viktig grunnlag for endringene var en rapport fra forskningsstiftelsen Fafo fra 2016, som viste at de virksomheter som hadde egne varslingsrutiner, varslet oftere enn virksomheter uten slike rutiner, og at en i førstnevnte tilfeller oftere får endret kritikkverdige forhold som det varsles om, og at arbeidsgiver i mindre grad utsetter arbeidstakerne for gjengjeldelse der virksomheten har etablert rutiner.

Endringene må ses i sammenheng med at Regjeringen har nedsett et ekspertutvalg om varsling. Dette utvalget skal gjennomgå og vurdere eksisterende varslingsbestemmelser i arbeidsmiljøloven og praktiseringen av disse med sikte på å gi råd om det er behov for å foreslå nye lovendringer eller andre tiltak for å styrke varslervernet. En vesentlig del av arbeidet for utvalget er å drøfte hvilken rolle de ulike myndigheter, domstoler, fagforeninger, tillitsvalgte og verneombud har i varslingsaker. Utvalgets utredning skal legges fram innen 1. mars 2018. Partene i arbeidslivet er representert i utvalget med Unio og LO fra arbeidstakersiden og NHO og KS fra arbeidsgiversiden.

Hvilke nye bestemmelser har vi fått?

Varslervernet utvides til også å gjelde for innleide arbeidstakere. Denne type arbeidstakere har nå fått rett til å varsle om kritikkverdige forhold og vil være vernet mot gjengjeldelse både hos innleier og hos egen arbeidsgiver. Dette er en særlig utsatt og

sårbar arbeidstakergruppe som ikke sjelden utsettes for sanksjoner fra arbeidsgiver.

Det er blitt satt en nedre grense for hvor mange ansatte en virksomhet må ha for at det stilles krav om at det må utarbeides varslingsrutiner. Denne grensen ble satt til fem arbeidstakere. Opprinnelig ble det foreslått ti arbeidstakere, men dette antallet ble halvert som følge av høringsprosessen. Disse reglene kommer i tillegg til den plikten en tidligere hadde til å lage rutiner der «forholdene tilsier det». Det er presisert at varslingsrutinene skal lages i samarbeid med «arbeidstakerne og deres tillitsvalgte». Ideelt sett burde det kanskje ikke ha vært noen nedre grense for antall ansatte for å kunne kreve at det ble laget varslingsrutiner, men et slikt forslag ble ikke vedtatt, selv om det var blitt foreslått av flere høringsinstanser. Det vesentligste med at det lages rutiner er at flere skal tørre å varsle, slik at en kan få avdekket kritikkverdige forhold.

Vesentlig når det gjelder rutinene er blant annet følgende:

De skal være skriftlige og oppfordre til å varsle om kritikkverdige forhold. Videre skal det angis hva som skal være rett framgangsmåte ved varsling. Dessuten skal det i rutinene framgå hvordan en skal gå fram ved mottak, behandling og oppfølging av varsling. Det er nå også fremhevet i loven at rutinene skal være «lett tilgjengelig for alle arbeidstakere i virksomheten». Det holder ikke å gjemme bort et skriv om rutinene i en perm nedlåst i et arkivskap.

Ved varsling til tilsynsmyndigheter og andre offentlige myndigheter innføres det en taushetsplikt for disse om hvem som har varslet dem. Denne taushetsplikten gjelder også overfor «sakens parter og deres representanter».

Som følge av de nye bestemmelsene om varslingsrutiner plikter arbeidsgivere som er omfattet av pålegget å gå gjennom allerede etablerte rutiner for å undersøke om de er i samsvar med de nye bestemmelsene, samt lage rutiner, der dette ikke finnes fra før.

«Varsler-
vernet
utvides til
også å gjelde
for innleide
arbeids-
takere.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO MARIANNE RUUD

Ansiktsdekkende plagg

På Munchmuseet går utstillingen «Mot skogen – Knausgård om Munch» snart inn i sin siste uke. Den siste sekvensen i utstillingen viser portretter. Når Knausgård introduserer portrettene, skriver han om relasjon og kontekst, som Munch selv var opptatt av og som i hans egen ordbruk skapte en klang: «Og slik er det med menneskene også, sammen er vi mer enn enkelte individer, og det er i den andres ansikt vi lever, ikke i vårt eget, det ser vi ikke.»

Vi mennesker er hverandres speil. Gjennom å tolke den andres ansikt blir vi kjent med oss selv. Det er nok å tenke på spedbar nas første blikk, der de møter en mors eller fars omsorgsfulle øyne. Relasjonen begynner der. Og med den, selvforståelsen.

Utdanningsforbundet har nettopp avgitt en høringsuttalelse til forslaget om å innføre lovforbud mot ansiktsdekkende plagg i utdanningsinstitusjoner. Det er ikke vanskelig å mene noe om hva som passer inn i en utdanningsaktivitet. Svaret på det er kort og godt at ansiktsdekkende plagg hindrer god kommunikasjon og relasjonsbygging og derfor ikke hører hjemme i en utdanningskontekst.

Det fins gode argumenter for et lovforbud. Ansiktsdekkende plagg er ikke forenlig med den type læringsorientert kommunikasjon og relasjon som vi ønsker å praktisere i Norge. Vi anbefaler at alle utdanningsinstitusjoner uansett selv tar tak i dette og er tydelige på at de ikke aksepterer slik påkledning hos verken elever eller lærere. Dette er et verdispørsmål, der det er viktig at vi tydelig målbærer hva vi står for og forventer.

Så hvorfor ikke støtte et generelt lovforbud? Det beste svaret jeg kan gi er fordi jeg er i tvil om det er rett fremgangsmåte. Denne saken har mange aspekter. Den berører likestilling og menneskeverd. Den har pedagogiske implikasjoner. Den berører samfunnets evne til god integrering. Og den kan utfordre

prinsippet om alles rett til utdanning. For å nevne noe. Saken berører svært få mennesker, anslagsvis 80 til 100 personer i dagens situasjon.

Ansiktsdekkende plagg er ikke forenlig med god utdanning. Likevel er saken kompleks. Derfor tror jeg det, slik situasjonen er her i landet i dag, er klokt å velge en fremgangsmåte med rom for nyanser når konkrete situasjoner skal håndteres. At noe er sterkt uønsket, bør ikke med nødvendighet lede til lovforbud. Tydelig reaksjon kan være mulig også uten en lovhemmel. Noen ganger kan det være klokt å håndtere saker slik.

Prinsipielle saker blir mer enn prinsipielle straks de manifesterer seg som en realitet i samhandlingen mellom folk. Da handler de også om enkeltindivider og den konteksten disse står i. Vi lærere er vel kjent med dette. Å se og forstå enkelt-individet er en del av vårt oppdrag og vår kompetanse. Dette kan vi aldri unnlate å leve opp til, heller ikke om vi kan begrunne vår opptreden i en gitt situasjon ved å vise til gjeldende lov. Lærere risikerer å møte utfordringen med å måtte forholde seg til en elev eller student med ansiktsdekkende plagg uansett hva Stortinget konkluderer med i denne saken. Da står mye på spill, ikke minst for den eleven/studenten det gjelder. Når retten til utdanning for enkeltindivider ligger i potten, bør ingen lærere handle på autopilot. Da kan det være god grunn til å gjøre seg kjent med den det gjelder og bruke noe tid på en kritisk verdiorientert dialog. For meg ble dette utslagsgivende.

Målet er det samme. I barnehager, skoler, høyskoler og universiteter skal vi se hverandres ansikt. Noen ganger fortjener kanskje folk at vi går noen ekstra runder for å oppnå akkurat det.

«Ansiktsdekkende plagg er ikke forenlig med god utdanning.»

Hva er skoleledernes ansvar i ny mobbelov?

Ny mobbelov fra 1. august og NRK Brennpunkts dokumentar «Arnar og Mia» har i høst skapt debatt om mobbing i norske skoler.

– Mobbing er så ødeleggende for enkeltmennesker at vi aldri kan tillate oss å bagatellisere eller bortforklare. Vi må akseptere at storsamfunnet reagerer og stiller sterkere krav til oss når det gjelder mobbing sier Tormod Korpås, leder for lederrådet i Utdanningsforbundet.

Elevenes trygghet viktigst

Til tross for mange ulike tiltak over mange år, har ikke mobbetallene gått ned, ifølge Elevundersøkelsen.

I en debatt om mobbing i Dagsnytt atten 20. september er barneombud Anne Lindboe krystallklar på at det er rektors ansvar at alle har det trygt på skolen. I ulike medier i høst er det også pekt på at foreldre, idrettslag, naboer og andre voksne har ansvar for at mobbing ikke skjer. Det er også blitt pekt på fra skoleledere at den nye mobbeloven krever mer ressurser, ressurser skolene ikke har, og at dette vil gå ut over læringen.

Tormod Korpås, Utdanningsforbundets representant for skolelederne, er klar på at dette ikke må bli en diskusjon om å fordele det ansvaret skolen alltid har hatt, og som er presisert og styrket i det nye regelverket.

– Elevenes trygghet, og opplevelse av trygghet, er en absolutt

forutsetning for læring. Det blir meningsløst å snakke om læringsstrategier og elevers utbytte av opplæringa hvis ikke trygghet mot mobbing og trusler er ivarettatt, sier han.

Rask inngripen

Rektors og skolens svar på dette kan bare være følgende:

- veldig stramme rutiner for rask inngripen og oppfølging ved varsling eller forekomst av mobbing og
- et permanent og grundig forebyggende arbeid.

– Lederne i Utdanningsforbundet aksepterer at en intensivering av arbeidet mot mobbing kan føre til merarbeid i en overgangsperiode. Men vi forventer at skoleeier stiller opp med støtte i form av kompetanse og ressurser, spesielt der vi ser at det er nødvendig med høyere innsats for å følge opp den nye aktivitetsplikten, avslutter Korpås.

Lærerprofesjonens etiske plattform forplikter også lærere og ledere til å gripe inn uansett hvem som utfører disse handlingene.

Mobbing er et vedvarende problem i norske skoler. Alle som jobber i skolen skal, etter den nye loven, nå følge med, gripe inn og passe på at elevene ikke blir utsatt for mobbing. **ILL.FOTO** LINDA CARTRIDGE

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Nye læreplaner: – Gi

Hva skal være viktigst i de ulike fagene? De første skissene er nå klare, og vi oppfordrer alle lærere til å engasjere seg og gi innspill.

Prosessen med å lage et nytt læreplanverk for grunnskolingen er kommet godt i gang. De første skissene beskriver kjerneelementene i hvert enkelt fag.

Skissene ligger på Utdanningsdirektoratets nettside, og det er også der man kan sende inn tilbakemeldinger.

– Jeg håper at så mange lærere som mulig engasjerer seg i dette arbeidet. Her får alle en mulighet til å påvirke fagene som er ganske unik, sier nestleder i Utdanningsforbundet, Terje Skyvulstad.

Åpen prosess

Gruppene som nå har levert sine første skisser består i all hovedsak av lærere. Arbeidet med fagfornyelsen ledes av Utdanningsdirektoratet, som har lagt stor vekt på at de ønsker en åpen og inkluderende prosess.

Det vil være mulig å gi innspill til en videreutviklet versjon av skissene, som etter planen blir lagt frem 23. oktober.

Intern referansegruppe

Alle i lærerprofesjonen kan delta som enkeltpersoner i fagfornyelsen. Utdanningsdirektoratet oppfordrer også lærere til å samles og diskutere utkast med kolleger.

Utdanningsforbundet jobber bredt med fagfornyelsen, og vil være tett på prosessen.

Temanotatet «Fag og fornying – sentrale idear og begrep» som du finner på udf.no gir et godt grunn-

lag for alle som deltar i arbeidet.

Utdanningsforbundet har etablert en intern referansegruppe bestående av ulike representanter fra lærerprofesjonen. Gruppen skal gi innspill til sentralstyret.

– Det er en solid samling med kompetanse og klokskap i gruppa, så dette vil bli spennende. I tillegg har vi jo også alle tillitsvalgte som engasjerer seg i fagfornyelsen, sier Skyvulstad.

Klart til 2020

Den fagfornyelsen som nå pågår bygger på arbeidet til Ludvigsen-utvalget, som skrev om framtidens skole, og på stortingsmelding 28 fra 2016, kalt «Fag, fordypning, forståelse – en fornyelse av Kunnskapsløftet».

En ny overordnet del av læreplanverket, tidligere kalt generell del, er ferdig og er dermed et grunnlag for det videre arbeidet med fagfornyelsen.

Nå jobbes det videre med å integrere verdigrunnlaget og fagene. Det jobbes også med hvordan de tre tverrfaglige temaene skal integreres i hvert fag. Disse tre temaene er:

- bærekraftig utvikling
- folkehelse og livsmestring
- demokrati og medborgerskap

Fra 2018 skal det utvikles utkast til læreplaner i 14 ulike fag og det skal gjennomføres høring. Høsten 2020 skal det nye læreplanverket tas i bruk.

– Lærerprofesjonen er – og må være – helt sentral i arbeidet med nye læreplaner, sier Terje Skyvulstad. **FOTO** OLE WALTER JACOBSEN

Hva vil det si å være en lærer med høy vurderingskompetanse? **FOTO** KATRINE LUNKE

Kurs i Utdanningsforbundet

Å utvikle vurderingskompetanse i skolen

20. oktober arrangerer vi et spennende kurs i Lærernes hus med Henning Fjørtoft og Lise Vikan Sandvik. Temaet denne dagen er vurderingskompetanse i skolen. Hva vil det si å være en lærer med høy vurderingskompetanse? Kurset vil gi rike perspektiver og praktiske eksempler på hvordan lærere og ledere kan arbeide for å utvikle gode vurderingskulturer i og på tvers av fag. Dette kurset vil du ikke gå glipp av.

Les mer på www.udf.no/kurs

Mobbing i barnehagen

24. oktober arrangerer vi kurs i Bodø for ansatte i barnehagen. Kurset fokuserer på forebyggende tiltak, med vekt på hvordan barnehagens ansatte gjennom konkrete tiltak kan legge til rette for mobbeforebyggende arbeid. Kurset har vært fulltegnet både i Trondheim og Tromsø. Sørg for å sikre deg og dine ansatte plass på kurset i Bodø! Kurset blir også arrangert i Oslo 4. april 2018. Ingrid Lund og Marianne Godtfredsen er kursholdere.

innspill!

Jens Ulltveit-Moe til vårt klimaseminar

Jens Ulltveit-Moe. FOTO UMØE

Mandag 30. oktober skal investor Jens Ulltveit-Moe holde foredrag om det grønne skiftet på Utdanningsforbundets klimaseminar i Lærernes hus. Ulltveit-Moe er styreleder hos Cicero Senter for klimaforskning og han ga nylig 70 millioner kroner til etableringen av eget klimahus for barn og unge i Oslo.

Bærekraftig utvikling skal være et av tre grunnleggende tema i fagfornyelsen, og temaet vil stå sentralt på klimaseminalet. Fra lærerutdanningen ved NMBU kommer Astrid Sinnes for å snakke om bærekraftig utvikling og fagfornyelsen sett fra lærerutdanningen.

Det vil fra ulikt hold bli gitt konkrete eksempler på hvordan det kan jobbes tverrfaglig med bærekraftig utvikling i praksis, og hvordan klimaundervisning kan gjøres motiverende for elevene.

Klimaseminalet byr også på foredrag med forskningsdirektør Bjørn H. Samset fra Cicero, og hans foredrag heter «Hva skjer, hvorfor og hva skal til for å snu?».

Faglig progresjon i kunst og håndverk

27. oktober blir det en kurs for lærere i faget kunst og håndverk på ungdomstrinnet. Temaet denne dagen er undervisningsvurdering og utforming av oppgaver. I faget kunst og håndverk kan det være vanskelig for elevene å få øye på hva de kan ta med seg videre fra et verksted til det neste. Gjennom kursdagen blir du introdusert til ulike modeller du kan ta i bruk for å analysere egen vurderingspraksis og skape sammenhenger mellom verksteder for elevene. Kursholder er Eva Lutnæs.

Teater i høstmørket

Alle medlemmer av Utdanningsforbundet får 20 prosent rabatt på alle Riksteatrets forestillinger. I løpet av høsten kan du oppleve kritikerroste teaterforestillinger som Ibsens Gjengangere, Pulverheksa og vennene hennes med Maj Britt Andersen, Albert & Anna av Frode Grytten og Folk og røvere i Kardemomme by.

Riksteatret har forestillinger over hele landet. Les mer om de ulike forestillingene og hvordan du kan bestille på udf.no/under-medlemstilbud.

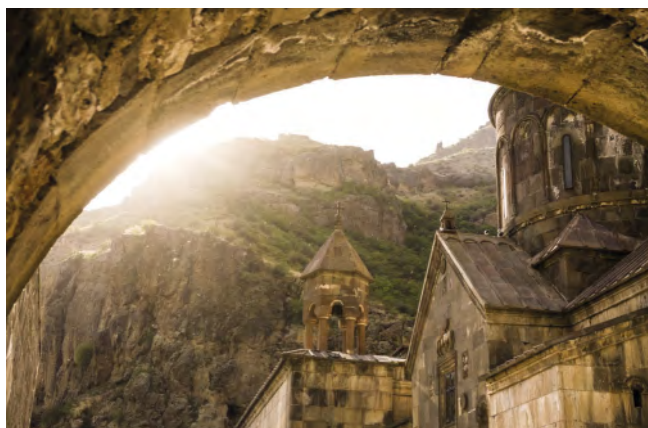

Fra forestillingen Albert & Anna. FOTO RIKSTEATERET

Georgia og Armenia

– I samarbeid med Utdanning.

**STOR
UTFLUKTS-
PAKKE**

Georgia og Armenia byr på prektige landskaper, spennende gastronomi, gjestfrihet og oldtidsbyer spekket med kirker og klostre. Møt en uberørt verden som enda ikke er preget av masseturismen.

Høydepunkter:

- Bo sentralt i de 2 hovedstadene Jerevan og Tblisi
- Majestetiske Kaukasus
- Fabelaktig mat – Georgisk vin og Armensk Cognac
- Ett eldorado for kulturinteresserte
- Innholdsrik og inkludert utfluktspakke

Avreise 27. april, 04.mai, 01. og 8. juni 2018

11 dager fra kr 14.995,-

Alt dette er inkludert:

- Fly Oslo-Tblisi t/r
- Transfer flyplass-hotell t/r
- Alle skatter og avgifter
- Gode og sentrale hoteller i Jerevan og Tblisi
- De fleste måltider
- Stor utfluktspakke
- Norsk reiseleder

**NYE
AVGANGER**

Les mer og bestill på www.vitusreiser.no
eller ring 09215 (mandag-fredag kl. 8.30-15.30)

Medlem av RGF dk

Vitus
REISER FOR VOKSNE